

نظام آموزشی عربستان سعودی

- ۹..... ملاحظات تاریخی
- ۱۴..... اقوام و نژاد
- ۱۶..... ملاحظات جغرافیایی
- ۱۷..... ویژگیهای اقلیمی
- ۱۷..... آب و هوا
- ۱۹..... تقسیمات کشوری
- ۲۰..... مدینه منوره
- ۲۰..... مکه معظمه
- ۲۰..... طائف
- ۲۰..... بریده
- ۲۱..... دهران (ظهران)
- ۲۱..... ملاحظات سیاسی

۲۳.....	ساختار حکومتی.....
۲۵.....	احزاب سیاسی.....
۲۶.....	قانون اساسی.....
۲۷.....	ویژگیهای قوای سه گانه.....
۲۷.....	قوه مجریه.....
۲۷.....	قوه قضائیه.....
۲۹.....	اصلاحات سیاسی.....
۳۰.....	ملاحظات اقتصادی.....
۳۱.....	سیستم اقتصادی.....
۳۲.....	امور مالی.....
۳۲.....	واحد پول.....
۳۳.....	بودجه و درآمد.....
۳۴.....	تولید ناخالص ملی.....
۳۴.....	تورم.....
۳۴.....	تجارت.....
۳۵.....	فراورده های اقتصادی.....
۳۵.....	نفت.....
۳۷.....	منابع معدنی.....
۳۷.....	آب و کشاورزی.....
۳۸.....	دامداری.....
۳۸.....	جهانگردی.....
۴۰.....	ملاحظات علمی.....
۴۲.....	تاریخچه آموزشی.....
۴۶.....	ارتباطات.....
۴۸.....	مطبوعات.....
۴۹.....	کتابخانه ها.....
۵۱.....	جمعیت.....
۵۲.....	ساختار جمعیتی.....

۵۲.....	ترکیب و پراکندگی جمعیت
۵۳.....	رشد جمعیت
۵۴.....	مهاجرت
۵۴.....	زبان و خط
۵۵.....	سیاستهای آموزشی
۵۷.....	ساختار آموزشی
۶۱.....	آموزش پیش دبستانی
۶۱.....	ساختار آموزشی
۶۲.....	اهداف آموزشی
۶۲.....	پرورش ابعاد جسمی ، ذهنی و اخلاقی کودکان
۶۵.....	توسعه آموزشی
۶۵.....	گسترش مراقبتهای اوان کودکی
۶۶.....	آموزش همگانی
۶۶.....	سیاستهای آموزشی
۶۸.....	آموزش همگانی به عنوان یک اولویت
۷۰.....	جایگاه آموزش در برنامه های توسعه : اجرای عملی سیاستها
۷۲.....	اهداف دراز مدت
۷۳.....	سیاستهای آموزشی برنامه پنجم
۷۵.....	سیاستهای آموزشی برنامه ششم
۷۷.....	دستاوردهای آموزشی طی سالهای ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۹ میلادی
۷۸.....	دست آوردهای برنامه پنجم توسعه
۸۰.....	ارتقاء کمی و کیفی
۸۳.....	هفتمین برنامه پنج ساله (طی سالهای ۲۰۰۵-۲۰۱۰)
۸۳.....	اهداف کلی
۸۴.....	سیاستهای کلی
۸۹.....	برنامه های آتی
۸۹.....	مطالب درسی

۹۰	ارزیابی و سنجش
۹۰	چشم انداز آتی
۹۱	پیشرفت کمی و ظرفیت پایه های آموزشی
۹۴	آموزش ابتدایی
۹۴	ساختار آموزشی
۹۵	اهداف آموزشی
۹۷	برنامه های آموزشی
۹۷	ارتقاء تحصیلی
۹۷	نرخ معلمین صلاحیت دار
۹۸	نسبت دانش آموزان به معلمین طی سالهای ۱۹۹۸-۱۹۹۰
۹۹	نرخ افت تحصیلی و تکرار پایه تحصیلی
۱۰۰	نرخ ابقاء تحصیلی تا کلاس پنجم و میزان بازدهی
۱۰۱	اصلاحات آموزشی
۱۰۱	مقابله با پدیده مردودی و ترک تحصیل
۱۰۳	اقدامات آموزشی
۱۰۴	آموزش متوسطه
۱۰۴	مقطع مقدماتی متوسطه
۱۰۴	ساختار آموزشی
۱۰۵	اهداف آموزشی
۱۰۷	برنامه های آموزشی
۱۰۷	نسبت معلمین به دانش آموزان
۱۰۷	مقطع تکمیلی متوسطه
۱۰۷	ساختار آموزشی
۱۰۹	اهداف آموزشی
۱۰۹	برنامه های آموزشی
۱۱۰	نسبت معلمین به دانش آموزان
۱۱۰	آموزش عالی

۱۱۰		ساختار آموزشی
۱۱۰		سیاستهای آموزشی
۱۱۱		سال تحصیلی
۱۱۲		مقاطع آموزشی
۱۱۲		مقطع کارشناسی
۱۱۲		مقطع کارشناسی ارشد
۱۱۲		مقطع آموزش دکتری
۱۱۲		دانشگاه ها
۱۱۳		• دانشگاه ملک مسعود
۱۱۴		• دانشگاه اسلامی مدینه
۱۱۴		• دانشگاه ملک عبدالعزیز جده
۱۱۵		• دانشکده تربیت
۱۱۵		• دانشکده شریعت و تحقیقات اسلامی مکه
۱۱۵		• دانشکده صنعت نفت و معادن ظهران
۱۱۵		• دانشگاه ملک فیصل
۱۱۶		• دانشگاه امام محمدبن سعود
۱۱۶		• دانشگاه ام القرى
۱۱۷		نهادهای مرکزی
۱۱۷		پذیرش تحصیلی
۱۱۷		نهادهای مرکزی
۱۱۷		ارزشیابی تحصیلی
۱۱۸		معضلات آموزشی
۱۱۸		پژوهش و تحقیقات
۱۱۸		تحقیقات آموزشی
۱۱۹		روندهای جاری پژوهشهای آموزشی
۱۲۰		نهادهای مرکزی
۱۲۰		انجمنهای آموزشی - تحقیقاتی
۱۲۱		آموزش معلمان
۱۲۲		معلمین مقطع ابتدایی

۱۲۲.....	معلمین مقطع متوسطه
۱۲۲.....	اساتید دانشگاهی
۱۲۲.....	مدارک مورد نیاز جهت تدریس در سطوح مختلف آموزشی
۱۲۳.....	مدت زمان تدریس هفتگی به تفکیک دوره های آموزشی
۱۲۳.....	آموزش ضمن خدمت
۱۲۳.....	اهداف آموزشی
۱۲۴.....	آموزش فنی و حرفه ای
۱۲۵.....	سیاستهای آموزشی
۱۲۶.....	سیاستهای آتی
۱۲۶.....	نهادهای مرکزی
۱۲۷.....	آموزش بزرگسالان
۱۲۷.....	ساختار آموزشی
۱۲۹.....	سیاستهای آموزشی
۱۲۹.....	کاهش نرخ بیسوادی بزرگسالان
۱۳۰.....	نهادهای مرکزی
۱۳۰.....	اقدامات آموزشی
۱۵۲.....	آموزش فنی و حرفه ای بزرگسالان
۱۵۵.....	آموزش غیر رسمی
۱۵۵.....	آموزش خصوصی
۱۵۵.....	ساختار آموزشی
۱۵۶.....	آموزش عالی غیر دانشگاهی
۱۵۸.....	گواهینامه آموزشی
۱۵۹.....	آموزش زنان
۱۵۹.....	کالجهای زنان
۱۵۹.....	آموزش استثنایی
۱۵۹.....	ساختار آموزشی
۱۶۰.....	سیاستهای آموزشی

اهداف آموزشی	۱۶۱
برنامه‌ها و پروژه‌ها	۱۶۲
دستاوردهای کلی	۱۶۳
نهادهای مرکزی	۱۶۶
زمینه‌های اصلی توجه دولت	۱۶۶
خدمات ارائه شده به دانش آموزان دختر	۱۶۸
مراکز مراقبتی روزانه کودکان استثنایی	۱۶۹
مراقبت از دانش آموزان تیزهوش	۱۶۹
اصول و اهداف آموزشی	۱۷۱
اولویتها و علایق آموزشی	۱۷۱
اصلاحات آموزشی	۱۷۲
اطلاع رسانی آموزشی	۱۷۵
نقش اطلاع رسانی در حمایت از سیاستهای آموزشی	۱۷۶
پروژه‌های آموزشی	۱۷۷
کارایی کامپیوتر در آموزش	۱۷۸
پروژه‌های آتی آموزشی	۱۷۹
توسعه آموزشی	۱۸۰
توسعه سوادآموزی و برنامه‌های آموزش بزرگسالان	۱۸۳
ارزیابی همه جانبه مدارس و مراکز آموزشی	۱۸۳
توسعه پروژه‌های مدارس قرآنی	۱۸۴
پرورش توانایی‌های معلمان و ارتقاء صلاحیت‌های آنان	۱۸۴
کاهش نرخ افت تحصیلی و ترک تحصیل و افزایش بازدهی آموزش	۱۸۴
توسعه برنامه‌های شناسایی دانش‌آموزان با استعداد	۱۸۵
توسعه پروژه‌های ساختمانی مدارس	۱۸۵
تخصیص اعتبارات ویژه آموزشی به مدارس غیردولتی	۱۸۶
افزایش نرخ مشارکت بخش خصوصی در حمایت مالی از برنامه‌های آموزشی	۱۸۶
راه اندازی کانالهای ماهواره‌ای آموزشی	۱۸۸

- ۱۸۸..... توسعه خدمات دانش آموزی
- ۱۸۹..... توسعه پروژه های مراقبتی کودکان
- ۱۹۰..... افزایش برنامه های آموزشی در دوران فراغت تحصیلی
- ۱۹۰..... همکاری های آموزشی
- ۱۹۰..... مشارکت بخش غیر دولتی
- ۱۹۱..... قوانین آموزشی
- ۱۹۲..... مدیریت آموزشی
- ۱۹۶..... بودجه و هزینه های آموزشی
- ۱۹۶..... بودجه آموزش عالی
- ۱۹۶..... هزینه های آموزش ابتدایی
- ۱۹۷..... کل هزینه های آموزشی
- ۱۹۹..... بودجه آموزشی
- ۱۹۹..... ترکیب پیشنهادی مالی آموزش
- ۱۹۹..... پرداخت های دولتی حوزه آموزش
- ۲۰۱..... پرداخت های غیر دولتی حوزه آموزش

ملاحظات تاریخی

عربستان احتمالاً محل اولیه سامی ها بوده است، که از چهار هزار سال قبل از میلاد مسیح به بین النهرین و فلسطین مهاجرت نمودند و بعداً به آشوری ها، بابلی ها، کنعانی ها و آموری ها معروف شدند.

دوران باستان - در هزار سال اول قبل از میلاد - حکومت منائیان در منطقه ائیر و در جنوب حجاز در طول ساحل دریای سرخ برقرار شده بود. در قرن اول قبل از میلاد، منائیان از مرکز تجارت خود در ددان (الاولی) دست کشیدند. منائیان یک مرکز تجاری در قسمت شمال مدائن تأسیس نمودند. در قسمت شرقی کشور دیلمون قرار داشت که ظاهراً یک مرکز سیاسی - فرهنگی واقع در کرانه خلیج فارس بود. گاهی این محل را همان جزیره بحرین دانسته اند اگرچه بخشهایی از قطعه اصلی نیز جزء آن بوده است و با قسمتهای داخلی سرزمین که اکنون عربستان سعودی نامیده می شود روابط تجاری داشته است. اسکندر مقدونی قبل از مرگ نابهنگام خود در سال ۳۲۳ قبل از میلاد قصد داشت عربستان را تصرف نماید. و بعد از مدتی حاکمان بطالسه مصر تا حدودی بر ینبوع سلطه یافتند. ولی نبتائیان مانع از سلطه آنها شدند. سپس کشور در معرض مبارزات سلطه طلبانه حبشی ها و فارسها قرار گرفت. در قرن پنجم بعد از میلاد، مکه از نظر اهمیت جایگزین شهر پترای در دوره نبتائیان شده بود.

اعراب قبل از اسلام یک زندگی بدوی داشتند و قبائل عرب که برای امرار معاش به چوپانی وابسته بودند در جستجوی آب و چراگاه از جایی به جایی کوچ می کردند. کمبود آب و چراگاه موجب بروز رقابت و در نهایت جنگ و درگیری بین قبائل می گردید. زندگی اعراب قبل از اسلام را خشونت های

اجتماعی، اخلاقی و مذهبی فرا گرفته بود و آنان برای امور و مسائل جزئی نیز دست به کشتار می زدند. برحسب فرمایش قرآن مجید این سرزمین از زمان بنا شدن خانه خدا بوسیله حضرت ابراهیم مورد توجه خداپرستان بوده است. در دوران بت پرستی نیز بت‌های بزرگ در آن نگهداری می شده. این سرزمین با ظهور خاتم الانبیاء حضرت محمد (ص) مرکز پایه گذاری تمدنی بسیار عظیم و جاودان شد. در زمان حیات حضرت محمد (ص) اولین نظام سیاسی و اجتماعی پیشرفته برقرار شد و در زمان خلفای راشدین حکومتی همراه با قوانین و مقررات بوجود آمده بود، که رونق آن در سراسر جهان شهرت یافت، نفوذ این حکومت بواسطه برخورداری از عدالت، صلح و مساوات به شرق و غرب نیز رسید اما بعدها در طی قرون مسلمانان مورد هجوم فکری قرار گرفتند. هدف مهاجمان این بود که ابتدا تعالیم اسلامی را تحریف نمایند و سپس آن تعالیم را از قلوب و اذهان مسلمانان دور سازند. و این سرزمین به دلیل ویژگیهای خاصی مانند وجود محیط وحی، خانه خدا، روضه مطهر حضرت رسول (ص)، قبله گاه مسلمین، شعب ابوطالب، کوه صفا و مروه، حجر اسماعیل و مدفن بیش از هفتاد پیامبر (ص)، قبرستان بقیع، عرفات و منی نزد مسلمین ارزش والائی دارد و همه ساله میلیونها مسلمان برای انجام حج و عمره به این سرزمین مسافرت می نمایند. خاک کشور فعلی عربستان در زمانهای پیش از ظهور اسلام (دوره جاهلیت) همواره میان دولتهای محلی و قبیله ای منقسم بود و هیچگونه قدرت واحدی حاکمیت نداشت. عربستان احتمالا مهد نژاد سامی است. وجود این نژاد در عربستان به هزاره سوم پیش از میلاد باز میگردد. در اوائل قرن هفتم میلادی، دین اسلام بوسیله حضرت محمد (ص) در مکه اعلام گردید. این دین در طی حیات پیامبر تقریبا در تمام عربستان رواج یافت. پس از وفات پیامبر دوره خلفای راشدین (ابوبکر، عمر، عثمان و علی ابن ابیطالب) آغاز شد. در زمان

ابوبکر برخی از قبایل عرب دعوی استقلال نموده و برخی کسان دعوی پیغمبری نمودند، اما ابوبکر آنان را سرکوب نموده و سراسر جزیره العرب را برای اولین و آخرین بار تحت لوای اسلام وحدت داد. پیشرفت مسلمانان در مصر در زمان عمر به سبب برقراری روابط اقتصادی و فرهنگی محکمی میان آن کشور و عربستان گردید. حین خلافت عثمان، مکه و مدینه از تجمل و ثروت فراوانی برخوردار گردیدند. در زمان خلافت علی (ع) فتنه خوارج آغاز شد. اگرچه حضرت آنرا در نهروان به سختی شکست داد (۳۸ هـ. ق) ولی این گروه از میان نرفته و عربستان مدتها صحنه مساعدی برای تبلیغات آنان گردید. در زمان حکومت امویان، قسمت اعظم عربستان جزء قلمرو آنان بود. حکومت امویان تا سال ۱۳۲ هجری قمری (۶۵۰ م) بطور انجامید و از آن پس عباسیان بر آن مسلط شدند. قدرت عباسیان بر عربستان بیش از قرن نپائید. علویان مهمترین مخالفان حکومت عباسیان بودند که پیوسته برای دستگاه حکومتی مشکل ساز می نمودند. در اواخر قرن ۲ هجری قمری (اوائل قرن نهم میلادی) علویان در عربستان قیام نموده اما کاری از پیش نبردند. از اواسط قرن دوم هجری پس از مرگ متوکل خلیفه عباسی، قدرت عباسیان در عربستان روبه زوال نهاده و عربستان بدنبال آن از حکومتهای محلی ضعیف و کوتاه برخوردار گردید. عربستان در طی چند قرن وضع مغشوش و درهم ریخته ای داشت. در اوائل قرن دهم هجری قمری (۱۶ - م)، پرتغالیها قصد حمله به مکه را نمودند که عملی نگردید. در همان اثنا، خلفای عثمانی برای دفع خطر مسیحیان متوجه عربستان شده و بتدریج سواحل غربی و سایر نقاط کشور تحت حکومت عثمانیان درآمد. در قرن هفدهم میلادی قبایل عرب در عربستان شرقی قدرت یافته و قدرت عثمانی روبه زوال نهاد. در اواسط همان قرن حاکمیت ترکان بر ناحیه احساء نیز برافتاد. در قرن هجدهم میلادی باتوسعه نهضتی که شخص بنام ابن

عبدالوهاب (بنیانگذار مذهب وهابی) الهام بخش آن بود، عصر جدیدی در تاریخ عربستان آغاز گردید. وی با حاکم شهر درعیه بنام محمدابن سعود متحد شد. پس از ابن سعود، فرزندش عبدالعزيز جانشین وی در اتحاد با ابن الوهاب شد. در اوائل قرن سیزدهم هجری (۱۸ - م) آئین وهابی در تمام قسمتهای ناحیه نجد رایج بود. وهابیان به تدریج مکه را تصرف کرده و کمی بعد قدرتشان از سمت شرق تا کرانه های خلیج فارس پیش رفت. از جانب جنوب، وهابیها به یمن و حضرموت رسیده و از جانب شمال سوریه و عراق در معرض تهدید آنان واقع گردیدند. دولت عثمانی که از مقابله با وهابیون عاجز بود به مصر متوسل گردید و مصریان در عربستان قوا پیاده نموده و پیشروی نمودند. بریتانیائها نیز در برخی نقاط مداخله نمودند اما چندی بعد مجدداً آل سعود سر برافراشته و با تصرف ریاض آن را پایتخت خود معرفی نمودند. در این اثنا بود که جنگ داخلی میان خاندان آل سعود آغاز شده و شدت گرفت که این امر استقرار مجدد عثمانی و دست نشاندگان آن بر عربستان شرقی را تسهیل نمود. با افتتاح کانال سوئز در سال ۱۹۶۹ میلادی، عثمانیها بر قدرت خود بر مکه افزودند. معذک آل سعود تحت رهبری عبدالعزيز ابن سعود قدر برافراشته و به فتوحاتی نایل آمدند. در سال ۱۹۰۳ میلادی ترکان عثمانی از ناحیه احساء بیرون رانده شده و اساس حکومت سعودی بنیان نهاده شد. در جنگ اول جهانی، سعودیها با بریتانیا از در دوستی درآمدند. پس از پایان جنگ جهانی، سلطه عثمانی بر عربستان بطور کلی پایان یافت. در جنگی که میان عبدالعزيز ابن سعود و حسین ابن علی، شریف مکه در گرفت، ابن سعود به پیروزی دست یافت و بدین ترتیب حجاز نیز جزئی از قلمرو وی شد که سرانجام در سال ۱۳۵۱ هجری قمری (۱۹۳۲ - م) عبدالعزيز عنوان سلطان عربستان سعودی را از آن خود نموده و به موازات آن کشور عربستان تأسیس شده و رسمیت یافت. در اوائل تنها ممالک خارجی

که سعودیها با آن رابطه داشتند ترکیه و بریتانیا بود. شوروی نخستین کشوری بود که این کشور را به رسمیت شناخت. انگلستان و فرانسه نیز کمی بعد آن را به رسمیت شناختند. مسئله تثبیت مرزها با همسایگان یکی از مشکلات عربستان پس از استقلال بود. در جنگ جهانی دوم، ابن سعود با آنکه طرفدار دول متفق بود، بیطرفی خود را اعلام نموده و تنها از روی بی میلی به آلمان اعلان جنگ داد. ثروت ناگهانی که پس از جنگ از طریق نفت فراهم شد به اقتصاد عربستان رونق بخشید. عربستان سعودی هم اکنون دومین تولیدکننده نفت در جهان است. از آنجاییکه عربستان سعودی از عهده استخراج نفت بر نمی آمد، از این روی صدها هزار کارگر و متخصص از دیگر کشورها به این سرزمین سرازیر شدند که این امر خود موجب گردید که معیارهای خشک اخلاقی حاکم بر جامعه عربستان متزلزل شده و دگرگونیهایی در آن ایجاد گردد. ابن سعود در سال ۱۹۵۳ میلادی در سن ۷۳ سالگی درگذشت، پسرانش سعود ابن عبدالعزیز به سلطنت رسید و برادر وی فیصل ولیعهد گردید. در این اثنا، ازدیاد پول در زندگی اشراف و خاندان سلطنتی روزبه روز نمایان تر میگشت. عبدالعزیز ابن سعود تا زمان مرگش کاملاً بر سیاست مملکت تسلط داشت، اما پس از وی پیوسته میان فیصل و سعود رقابت مخفی برقرار بود. در بحران سال ۱۹۵۶ میلادی کانال سوئز، عربستان سعودی با انگلستان قطع رابطه کرد و این حالت تا سال ۱۹۶۳ میلادی ادامه داشت. در سال ۱۹۵۸ میلادی سعود ناچاراً طی فرمانی قوه مجریه را به دست فیصل سپرد. بعدها فیصل ناگزیر استعفاء نموده و سعود خود دوباره بر اوضاع مسلط گردید. طی سالهای ۶۳-۱۹۶۲ میلادی باردیگر فیصل عهده دار امور کشور گردید. سرانجام در دوم ماه نوامبر سال ۱۹۶۴ میلادی، ملک سعود از کار برکنار شده و فیصل پادشاه کشور شد. از سال ۱۹۶۲ میلادی که سپاهیان مصری به یمن اعزام شدند،

اختلاف میان مصر و عربستان سعودی حادثه شد. طی سالهای دهه ۶۰، بارها مذاکراتی میان دو کشور بر سر یمن صورت گرفت اما نتیجه ای حاصل نشده و سوء تفاهم به قوت خود باقی ماند. از همان سالها نفوذ استعمار در عربستان شدت گرفته و این کشور به یکی از اصلی ترین مهره ها غرب در منطقه مبدل گردید. طی جنگ سال ۱۹۶۷ میلادی اعراب و اسرائیل، نیروهای سعودی برای مدد رساندن به ارتش اردن به آن سرزمین گسیل داشته و جریان نفت به غرب موقتا قطع گردید. این عمل مجددا در جنگهای سال ۱۹۷۳ میلادی نیز میان طرفین تکرار شد. در سال ۱۹۷۵ میلادی ملک فیصل به دست یکی از بستگان خود به قتل رسید، برادرش خالد بجانشینی وی رسید و فهد ابن عبدالعزیز، دیگر پسر ابن سعود نیز به عنوان ولیعهد عربستان معرفی شد. عربستان سعودی در میان اعراب رهبری کشورهای میان رو و محافظه کار وابسته به غرب را داراست. صدور نفت فراوان از این کشور همواره برگ برنده ای در دست غرب در مقابل کشورهای مترقی صادرکننده نفت بوده است.

پس از سقوط رژیم پهلوی در ایران، از سال ۱۹۷۹ میلادی، عربستان به مهره اصلی طرفدار امریکا در منطقه خلیج فارس تبدیل گردیده است. در سال ۱۹۸۱ میلادی، شاهزاده فهد طرحی را برای برقراری صلح در خاورمیانه ارائه داد که مورد قبول ملل مسلمان و دول مترقی منطقه بخصوص ایران، سوریه و لیبی قرار نگرفت و در اجلاسیه رهبران کشورهای عضو اتحادیه عرب نیز رد شد. با مرگ خالد در سال ۱۹۸۲، فهد به پادشاهی عربستان رسید.

اقوام و نژاد

در عصر جاهلیت، مردمانی در شبه جزیره عربستان سکونت داشتند که به طور کلی عرب نامیده و به دو دسته اعراب قحطانی و عدنانی تقسیم می شدند. این دو، از نظر تاریخی، ریشه مشترک دارند ولی عدنانیان در سلسله نسبت خود به حضرت ابراهیم (ع) می رسند و در نجد و حجاز بودند، اما عربهای قحطانی به یمن رفتند. این افراد تابع حکومتی نبودند و اساس ملیت آنان قبیله ای بود و اعضای هر قبیله از شیخ قبیله اطاعت می کردند. عصبیت جاهلی و قبیله گرایی افراطی افراد را به جان هم می انداخت و گاهی بر سر مسائل جزئی، جنگی چون نبرد بوس ۴۰ سال طول می کشید. خونریزی، قساوت، غارت و تجاوز از برنامه های این قبایل بود. گرچه صحرانشینی و بیابانگردی پیشه عربها بود اما زندگی شهری به شکلی ضعیف در یمن، عدن، حضر موت، حجاز، یثرب و طائف دیده می شد. به لحاظ عقاید مذهبی، گروه کوچکی بدون آنکه آداب و رسوم خاصی داشته باشند به خدای یکتا و آئین ابراهیم (ع) که دین حنیف نامیده می شد، معتقد بودند. در این کشور چند ملیت و قبیله با سنتهای متفاوت حضور دارند:

- نجدیها که در مرکز عربستان قرار دارند و خاندان سعودی هم از همین منطقه هستند.
- حجازیها که اهالی شهرهای مکه، مدینه و جده را شامل می شوند؛ به اعتقاد خاندان آل سعود حجازیها به لحاظ اینکه بازمانده های زائران عتبات عالیات هستند، شایستگی پذیرش مسئولیت های دولتی را ندارند؛ و به همین علت کمتر در ارکان دولتی صاحب مقام و منصب هستند.
- آسوریها که اقلیتی ناچیز را تشکیل می دهند، بیشتر در حوالی مرز یمن و در منطقه کوهستانی جنوب غربی سکونت دارند.

نژاد مردم عربستان سفید پوست می باشد که از تیره سامی ها می باشند. بافت اجتماعی عربستان حاکی از تضاد شدیدی است که اگر جامعه عربستان را به مثابه هرمی در نظر بگیریم به ترتیب عبارتند از: شاه، شاهزادگان تکنو کراتها، ثروتمندان و بالاخره طبقه متوسط و توده مستضعف در آخرین قسمت هرم قرار دارند. این امر ناشی از ناسازگاری طبقاتی در بین اقشار و توده های مختلف در این کشور می باشد و بیشترین فشار اجتماع نیز بر قشر متوسط وارد می گردد.

ملاحظات جغرافیایی

کشور عربستان با ۶۹۰، ۱۴۹، ۲ کیلومتر مربع وسعت (دوازدهمین کشور جهان) در نیمکره شمالی، نیمکره شرقی، در جنوب غربی آسیا، در منطقه خاورمیانه، در میان خلیج فارس و دریای سرخ، در شبه جزیره عربستان و در همسایگی کشورهای کویت، عراق، اردن در شمال، یمن در جنوب، امارات متحده عربی و قطر در شمال شرقی و عمان در شرق واقع شده است. این کشور حدود شبه جزیره عربستان را در بر گرفته و بر روی هم سرزمینی پوشیده از فلاتها و بیابانهای وسیع است. کوههای آن عمدتاً در نواحی غربی کشور به موازات دریای سرخ کشیده شده اند که از جمله مهمترین آنها می توان از سلسله کوههای سراره، جبل شمر، جبل طویق، جبل الطبیق نام برد. از جمله صحراهای کشور عربستان نیز می توان بیه نفوذ و ربع الخالی اشاره نمود. گفتنی است که بخشی از صحرای سوریه (بادیه الشام) نیز در شمال این کشور قرار دارد. رودهای کشور عربستان تماماً فصلی و یا اتفاقی میباشند. آب و هوای کشور در نواحی ساحلی گرم و مرطوب و در سایر نواحی گرم و خشک و کم باران است. بلندترین نقطه آن حدود ۱۳۳، ۳ متر ارتفاع

دارد. پادشاهی عربستان سعودی در سال ۱۹۳۲ پایه ریزی شده و حدود ۴/۵ شبه جزیره عربستان را در بر می گیرد. این کشور از غرب با دریای سرخ، از شمال با اردن، عراق و کویت، از شرق با خلیج عرب، قطر، امارات متحده عربی و عمان و از جنوب با یمن هم مرز است. عربستان سعودی کشوری اسلامی است که در آن «شریعت» که قانون مقدس اسلام است زیر بنای چهار چوب شرع و زیر بنای قانون اساسی است. برداشت وهابی از مذهب سنی اسلام دین رسمی کشور است که به دقت اجراء می گردد.

ویژگیهای اقلیمی

آب و هوا

آب و هوای عربستان عموماً خشن و ناسازگار است. دمای هوا در طول روز بالاست و غالباً تغییر آب و هوا طی روز شدید است. آسمان معمولاً چنان صاف و روشن است که خورشید بشدت می تابد و گرما و نور از سطح سنگها و ماسه های خشک منعکس می شود. آفتاب، صاف و سوزنده است. وزش بادهای سوزان، گردباد و سراب در طی روز چندین بار اتفاق می افتد. در شب هوا معتدل و اغلب سرد است و شدت تابش نور ماه و ستاره به شب جلوه خاصی آسمان می دهد. بارندگی در همه جای شبه جزیره کم و از سالی به سال دیگر بسیار متغیر است، این سرزمین در معرض خشکسالیهای ادواری است که ممکن است از ده تا سی سال طو بکشد. با این وجود، حتی ریزش کمی باران می تواند سیلهای تند و ویرانگری را در وادیها جاری کند و دشت را به یکباره سراسر سبز نماید.

با وجود این شباهتهای اقلیمی، در سراسر منطقه، چند نوع آب و هوای مشخص وجود دارد. سواحل دریای سرخ و خلیج فارس آب و هوای کاملاً استوایی دارد و مشخصه آن رطوبت زیاد و طاقت فرسایی

(بین ۶۰ تا ۸۰ درصد) است که از بادهای ساحلی و بارندگی ناچیز ۸ میلیمتر در سال ناشی می شود. در کوههایی که در قسمتهایی از غرب، جنوب غربی و جنوب شرقی شبه جزیره واقع است، آب و هوا معتدلتر می باشد. کوههای غربی اغلب یخ و برف دارد، با این وجود میزان بارندگی از ۵۰۰ میلیمتر تا بیشتر از ۷۵۰ میلیمتر تغییر می کند.

- ارتفاعات غربی

نام این منطقه جبال سروات است که از خلیج عقبه در شمال شروع و به منطقه حجاز و عسیر در جنوب ختم می شود. بین این کوهها و ساحل دریای سرخ، دشت باریکی بنام تهامه قرار دارد.

- نجد

ارتفاعات مرکزی عربستان سعودی در آن واقع شده و در رشته کوهی بنام شمر و عارفی از شمال به جنوب در آن امتداد دارد این منطقه قسمت اعظم کشور سعودی را تشکیل داده و در مرکز شبه جزیره عربستان واقع شده است .

- صحرای نفوذ در شمال عربستان سعودی واقع و مرکب از تپه های شن سرخ است.

- صحرای الدهناء

این منطقه بین صحرای ربع خالی در جنوب و صحرای نفوذ در شمال واقع شده است. صحرای دهنا یا ربع خالی، دشت وسیعی از ریگ سرخ است که تمام قسمت جنوب شرقی عربستان را در بر گرفته و ۸۲۰۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت دارد.

- منطقه احساء

در ساحل شرقی خلیج فارس واقع شده که بعضی از قسمتهای آن بلعت وجود چشمه های آب شیرین قابل کشت و زرع است.

تقسیمات کشوری

ریاض

مرکز حکومت، مقر وزارتخانه ها، مؤسسات مرکزی دولتی و سفارتخانه ها می باشد و این شهر زیبا را مروارید صحرا می خوانند و مساحت آن ۱۶۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن بیش از دو میلیون نفر است. ریاض دارای دو دانشگاه بنام ملک سعود و دانشگاه تخصصی نظامی و امنیتی می باشد. شهرداری ریاض دارای ۱۷ شعبه می باشد و با مشکل کمی آب شرب و قابل استفاده روبروست، البته با توجه به این موضوع که جمعیت شهر ریاض افزایش قابل توجه ای داشته از طرف دولت سعودی اقداماتی برای تأمین آب شرب، صورت گرفته است از جمله حفر چاههای عمیق و استفاده از چاههای سابق ریاض دارای کارخانجات سیمان، گچ، پلاستیک، آلومینیوم، کبریت سازی و ایستگا رادیویی و تلویزیونی مستقل است و در روستاهایی اطراف شهر مردم به کشاورزی مشغولند و محصولات آنها علاوه بر خرما، سبزیجات و میوه نیز می باشد.

جده

جده بعد از ریاض بزرگترین شهر و بندر اصلی عربستان سعودی در دریای سرخ است دارای دو فرودگاه بین المللی (ملک عبدالعزیز و اسلامی) است که محل ورود اکثر زائران حج می باشد که از طریق هوا و دریا به این کشور می آیند. مساحت این شهر ۱۲۰۰ کیلومتر مربع و دارای جمعیتی بیش از یک و نیم

میلیون نفر می باشد؛ از نظر صنعتی و تجاری فعال بوده و دانشگاه ملک عبدالعزیز در آن واقع است. یکی از مهمترین ویژگیهای شهر جده که آنرا عروس دریای سرخ می نامند- جنبه گردشگری آن است؛ چشمه ملک فهد (در ساحل دریای سرخ) که آب به ارتفاع ۲۶ متر از سطح دریا می رسد، یکی از زیباترین مناظر (بخصوص در شب) می باشد و دارای یک جاده باریک به طول ۸۰ کیلومتر در طول ساحل دریای سرخ است. آب و هوای این سرزمین در تمام فصلهای سال گرم و مرطوب است.

مدینه منوره

مدینه در ۵۰۰ کیلومتری شمال مکه، در زمین همواری بین دو کوه (احد و غیر) قرار گرفته و آب و هوای گرم و خشکی دارد. این شهر در عصر جاهلیت یترب نام داشت که با ورود پیامبر اکرم (ص) بدان، مدینه النبی نام گرفت. کوه احد در شما مدینه قرار دارد. کوههای طی در مشرق و کوه غیر در جنوب آن واقع است. این شهر راشش دره از اطراف احاطه کرده، که مشهورترین آنها دره العقیق است.

مکه معظمه

قبله گاه مسلمانان سراسر جهان و دارای اماکن مقدس بسیاری می باشد.

طائف

طائف تنها عربستان سعودی است که آب و هوای معتدل دارد و بهمین جهت ییلاق این کشور محسوب می شود دارای محصولات کشاورزی متنوع بوده و میوه آن معروف است. از جمله مناطق زیبای طائف منطقه هدی و منطقه شفا است که بدلیل مرتفع بودن آب و هوای بهتری دارد.

بریده

در واسط نجد واقع گردیده و شهر عنیزه نزدیک آن است. بریده و عنیزه هر دو دارای هوای معتدل و دشتهای حاصلخیز کشاورزی هستند و بازارهای عربستان سعودی از محصولات این دو شهر استفاده می کنند.

دهران (ظهران)

این شهر مرکز شرکت نفت عرب و آمریکا (آرامکو) می باشد و شامل خانه های کارمندان و کارگران است.

ملاحظات سیاسی

حکومت کشور عربستان پادشاهی است. در عربستان قانون اساسی مدون و رسمی وجود نداشته و قوانین و مقررات مدون سال ۱۹۲۶ و همچنین مصوبات سال ۱۹۵۳ و اصلاحات بعدی رویهم پایه های اصلی قانون اساسی کشور را تشکیل میدهند. در این کشور مجلس قانونگذاری وجود نداشته و هیئت وزیران انتصابی که عمدتاً از میان شاهزادگان انتخاب می شوند نوعی واحد قانونگذاری را تشکیل میدهند. برای این اساس، فعالیت احزاب در عربستان ممنوع است، با این حال چند گروه ضد دولتی به فعالیت مخفیانه مبادرت می نمایند. عربستان سعودی در سال ۱۹۳۲، از انگلستان مستقل شده و روز ملی آن برابر با دوم نوامبر است. این کشور طی سال ۱۹۴۵ به عضویت سازمان ملل درآمده و علاوه بر آن در سازمانهای اتحادیه عرب، کنفرانس اسلامی، اوپک، آووپک، اکوا، فائو، یاآ، بانک جهانی، ایکائو، آیدا، ایفک، ایلو، ایمکو،

ایمف، ایتو، یونسکو، یوپو، وهو، ومو، شورای خلیج و کشورهای غیر متعهد نیز عضویت دارد. در سال ۱۹۵۳ وقتی پادشاه عبدالعزیز (ابن سعود) درگذشت، پسرش سعود جای او گرفت.

وی نیز در سال ۱۹۶۴ جای خود را به برادرش «فیسال» داد. پس از ترور فیسال توسط برادر زاده اش در سال ۱۹۷۵، خلید برادر ناتنی وی به پادشاهی رسید. مرگ او در سال ۱۹۸۲ فهد، برادر ناتنی خلید، را روی کار آورد. کشور عربستان از قسمتهایی متشکل گردیده که هر قسمت زیر نظر یک «امیر» اداره گردیده و این «امرا» هستند که پاسخگوی پادشاه کشور می باشند. پادشاه رئیس رسمی کشور است که مسئولیت خود را به کمک شورای وزیران به انجام می رساند. تا پیش از سال ۱۹۹۲، کلیه قوانین توسط پادشاه و شورای وزیران تصویب میگردید و این در حالیست که در مارس سال ۱۹۹۲، پادشاه طرحی تحت عنوان «شیوه رهبری» به عنوان نخستین قانون مکتوب عربستان ارائه داد. با وجود این «قرآن» همچنان مهمترین مرجع اتخاذ تصمیمات ملی محسوب میگردد.

در سیستم جدید حکومتی کشور، مجلسی تحت عنوان «مجلس شورای» متشکل از ۶۰ عضو تشکیل یافته است. هر «امیر» نیز از شورای مشاوره ۱۰ نفره برخوردار است که در اتخاذ تصمیمات یاریش می نمایند. در کشور عربستان بیش از ۱۵۰۰ پرسنل وجود دارد که کلیه «امیرها» توسط این اعضاء انتخاب می گردند. انتقاد آشکار از حکومت به هیچ عنوان پذیرفته نیست. در سال ۱۹۳۸، مشخص گردید که منابع عظیم نفتی در کشور وجود دارد. توسعه این امکانات پس از پایان جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵ آغاز شد.

سرمایه نفتی باعث پایداری و ثبات اقتصادی کشور طی سالهای متمادی گردید. در کنار آن شرایط سالهای ۱۹۷۹ و ۱۹۸۰ (بروز انقلاب ایران) باعث ذخیره سرمایه زیادی برای این کشور گردید. سرمایه نفتی

این کشور بعلاوه باعث توجه بین المللی به این کشور گردیده است. در دهه ۱۹۷۰، پس از افزایش قابل توجه قیمت نفت، عربستان توانست کشورهای غربی را برای مقابله بانفت غیر عرب استوارتر کند. در سال ۱۹۹۰، پس از حمله عراق به کویت و تهدید عربستان سعودی، این کشور به میزبانی هیئتی با عنوان هیئت آزادی کویت مبادرت نمود. در طول و پس از جنگ خلیج فارس تقاضای آزادی سیاسی و اجتماعی مردم افزایش یافت که در نتیجه آن در سال ۱۹۹۲ تغییرات اندکی در سیاست های کشور اعمال گردید.

ساختار حکومتی

پیش از اسلام، عربها زندگی آشفته و بی سامانی داشتند. نه آئین واحدی داشتند و نه به قوانین اخلاقی پایبند بودند. کشتار و چپاول یکدیگر در میانشان رواج داشت و در فقر شدید اقتصادی و فرهنگی به سر می بردند. حضرت محمد (ص) با آوردن قوانینی مقدس زندگی تازه ای را برای آنان بنیانگذاری کرد. این کار به دست خلفای بعدی تکامل یافت و زندگی مسالمت آمیز جای درگیریهای قومی و قبیله ای را گرفت. بنابراین عقیده سنیان خلفای راشدین سنت پیامبر (ص) را دقیقاً رعایت کردند و با خدمات بی دریغ خود نهالی را که پیامبر اکرم (ص) کاشته بود بارور ساختند. از معاویه به بعد شیوه خلافت دگرگون گشت و خلفای بنی امیه و بنی عباس ریاست و حکومت متجملانه و پرزرق و برق را جایگزین رهبری ساده و آمیخته با معنویت خلفای راشدین ساختند. رشیدیهها که تا سال ۱۸۷۰ م در حجاز قدرت روزافزون داشتند. در برابر سپرده الهسا و نواحی ساحلی آن به ترکها توانسته بودند، روابطی دوستانه با ایشان داشته باشند. محمد بن رشید توانست در سال ۱۸۹۱ بر ریاض پایتخت سعودیا دست یابد- اما خاندان سعود توانستند فرزند ده ساله خود عبدالعزیز را برداشته و به کویت فرار کنند. عبدالعزیز همچنان که رشد می یافت مسائل

حجاز و به دست آوردن میراث پدری را به یاری انگلیسیها از نظر دور نمی داشت. سرانجام هنگامی که عبدالعزیز به سن بیست سالگی رسید توانست از یک فرصت مناسب استفاده کرده و با دویست هم‌رزم فدائی وارد ریاض شود و بر اقامتگاه رشیدی ها دست یابد. عبدالعزیز با تصرف جایگاه پیشین پدر در ۱۹۰۲ م موقعیتی تازه بدست آورد و بعدها توانست جنبش اخوان را نیز بنیان گذاری کند. این گروه که عمدتاً از یک سازمان چریکی تشکیل می شد. موفق شد با فتح ها در ۱۹۱۳ م همراه با یاران وهابی خویش راهی به سوی خلیج فارس و هندوستان که مستعمره انگلیس بود، باز کند. در این احوال جنگ جهانی اول به خاورمیانه کشانده شده بود و عبدالعزیز دو رقیب عمده را در برابر می دید، در شمال ابن رشید فعالیت داشت و در حجاز حسین بن علی حسین بن علی که از خانواده هاشمی بود، نقشه وحدت عرب را در سر می پروراند. ملیون عرب که آن زمان در شهرهای مهمی چون قاهره، بیروت، دمشق، بغداد و کویت پراکنده بودند، چشم امید به حسین بن علی دوخته بودند و به او بعنوان جانشین حضرت محمد (ص) می نگریستند انگلیسی ها که نخست در جنگ با عثمانی ها به یاری عبدالعزیز بن سعود چشم داشتند موقعیت حسین بن علی را بهتر دانسته از هر جهت به تقویت او پرداخته بودند. رابطه دوستانه او با نیروهای انگلیسی تا آنجا تحکیم یافت که دولت انگلیس، استقلال مشروطه حکومت این امیر را در ۱۹۱۴ م تعهد و تضمین کرد. حسین بن علی در سال ۱۹۱۶ م بنام پادشاه حجاز بر نیروهای عثمانی در مدینه حمله برد از این گذشته حسین خود را سلطان اعراب نیز نامید ولی این عنوان مورد پذیرش هیچ یک از دو دولت انگلیس و فرانسه قرار نگرفت. ترکان عثمانی که تاکنون از سوی عربستان و صحرانشینان آسوده خاطر بودند، حال با اقدامات حسین و فرزندش فیصل که در کنار لاورنس با چریکهای عرب بر قوای عثمانی حمله می برد، با مشکل

تازه ای روبرو شدند. ((عبدالعزیز بن سعود)) در سال ۱۹۲۱ م جنگهای خود با این رشید را از سرگرفت و مرکز حکومت وی هایل را به دست آورد و بدین ترتیب بر مرکز و شرق عربستان تسلط یافت. در سال ۱۹۲۶ م ابن سعود در حجاز قدرت مطلقه را بدست آورد و دولت عربستان رسماً در ۱۹۳۲ م تأسیس شد. سعودی ها در فوریه ۱۹۴۵ م رسماً به آلمان اعلان جنگ دادند و آمریکائیان پس از پایان جنگ فرودگاه بسیار پیشرفته ای در ظهران عربستان ساختند و حق استفاده از آن پایگاه هوایی را برای خود حفظ کردند. پس از عبدالعزیز فرزندش سعود به سلطنت رسید و ملک سعود خوانده شد از جمله اقدامات وی می توان تأسیس دانشگاه ریاض را نام برد. ملک سعود با هه حسن رابطه ای که با غرب داشت در جریان جنگ سوئز نفت را بر روی انگلستان بست. ملک سعود در نوامبر ۱۹۶۴ م از سلطنت کناره گرفت و برادرش فیصل جانشین او گردید. در سال ۱۹۶۷ م که جنگ اسرائیل و کشورهای عربی آغاز شد عربستان لوله های نفت خود را بر روی کشورهای پشتیبان اسرائیل بست. در بهار ۱۹۷۵ م شاهزاده فیصل بن مساعد با شلیک چند گلوله در سنیه عمومیش (ملک فیصل) او را در دم کشت. پس از ملک فیصل برادرش خالد به سلطنت رسید و برادر دیگرش فهد بعنوان ولی عهد تعیین گردید. پادشاه جدید دوره سلطنت خود را با اعلام یک عفو عمومی در مورد کلیه زندانیان و تبعید شدگان سیاسی آغاز کرد. ((خالد بن عبدالعزیز)) از سال ۱۹۷۵ م تا ۱۹۸۲ م سلطنت کرد و در این سال درگذشت.

((فهد بن عبدالعزیز)) بعد از درگذشت برادرش خالد به سلطنت رسید و پادشاه فعلی کشور است وی

برادرش عبدالله بن عبدالعزیز را بعنوان معاون دوم هیئت وزیران و وزیر دفاع منصوب ساخت. بنابراین

عربستان سعودی تنها کشوری در جهان است که دو امیرزاده بعنوان دو ولیعهد برای یک کشور تعیین شده اند، زیرا در عربستان، معاون دوم هیئت وزیران در حکم ولیعهد آینده و بالقوه بغیر از ولیعهد فعلی می باشد.

احزاب سیاسی

اکنون سه جناح اصلی برای بدست گرفتن قدرت، کسب نفوذ بیشتر و قبضه کردن مراکز حساس حکومت به مبارزه سخت مشغول می باشند. بارزترین این جناحها السدیرین شامل؛ پادشاه، وزیر دفاع و برادران تنی آنان می باشد. و دیگری جناح ولیعهد شامل برادران وی به نام المتضر رون (زیان دیده ها) معروفند می باشند. اما جناحهای مذکور که به شدت بر سر قدرت با هم در مبارزه می باشند، هنگامیکه خانواده و سلطنت در معرض خطر قرار می گیرد به یکباره اختلافهای قدیمی خود را در کنار گذاشته با هم متحد می شوند. این امر بیش از یکبار از جمله در زمان ملک سعود، قیام کعبه در سال ۱۴۰۰ م و تلاشهای افسران برای سرنگونی رژیم اتفاق افتاده است. مسأله دیگر که به همبستگی خانواده حاکم منجر می گردد وجود چهارهزار شاهزاده می باشد که تمام مسئولیتها و مراکز قدرت را در اختیار خود گرفته اند. برای مثال تمام وزارتخانه های مهم از قبیل؛ دفاع، خارجه و کشور بوسیله شاهزادگان اداره می شود. همچنین ریاست شورای عالی در وزارتخانه های خدماتی نیز بعهده آنهاست. شورای عالی تبلیغات و نفت سیاست کلی وزارتخانه ها را تعیین کرده، نیروی کار را در دانشگاهها، فرماندهی عملیات در بخشهای مختلف نیروهای مسلح و پایگاههای نظامی در اختیار دارند. از این جهت میتوان گفت خاندان سلطنتی آل سعود گسترده تر از یک حزب سیاسی و نسبت به حزب از همبستگی بیشتری برخوردارند و بر تمام مراکز دولت شرقی و غربی کشور تسلط دارند.

قانون اساسی

تا مارس سال ۱۹۹۲ م عربستان قانون اساسی مکتوب نداشت. ولی از آن تاریخ بموجب یک حکم سلطنتی، طرحی حاوی حقوق تهیه و اختیارات حکومت‌های استانها افزایش یافت. قانون اساسی عربستان سعودی بنابر ادعای رژیم سعودی کاملاً بر مبنای قرآن مجید قرار دارد که بر آخرین پیامبر او حضرت محمد (ص) نازل شده است. بنابراین ادعا، کلیه قوانین و مقررات در این کشور با الهام از فقه اسلامی تنظیم گردیده است.

ویژگیهای قوای سه گانه

از ویژگیهای حاکمیت آل سعود نسبت به دیگر رژیم های جهانی نداشتن سیستم اداری مشخص و تعیین شده برای دولت و حاکمیت می باشد. رژیمها حکومتی در جهان معمولاً با سه قوه کشور خود را اداره می کنند که عبارتند از قوه مقننه، مجریه و قوه قضائیه، ولی قوای سه گانه در رژیم سعودی در یک قوه و ارگان که همان قوه اجرایی می باشد؛ خلاصه شده است.

قوه مجریه

شخص پادشاه، خود نخست وزیر، فرمانده کل نیروهای مسلح، رئیس شورای عالی دانشگاهها، رئیس شورای عالی نفت و رئیس دانشگاه اسلامی مدینه منوره می باشد. شورای وزیران مأمور تصویب قوانین، لوایح و در عین حال قوه اجرائیه و اداره کننده امور مملکتی نیز می باشد شورای وزیران از دو جناح تشکیل می شود؛ جناح اول شامل شاهزادگان و وزیران وابسته به خاندان سلطنت جناح دوم شامل وزیران غیروابسته به خانواده سلطنت که بیشتر در وزارتخانه های خدماتی مشغول می باشند، در جناح مذکور

(غیرسلطنتی) وزیران شباهت زیادی به کارمندان دارند که دستورها را بدون هیچگونه اختیار فردی انجام می دهند.

قوه قضائیه

به ادعای رژیم سعودی، قوه قضائیه در عربستان بر مبنای شریعت قرار دارد که از قرآن (کتاب مقدس اسلام) و احادیث حضرت محمد(ص) اتخاذ شده است. سیستم قضایی وابسته به خانواده سلطنتی و خانواده آل شیخ (علماء وهابی) می باشد و مراجع قضائی عبارتند از:

۱ - مجلس القضاء الاعلی - (دیوان عالی)

۲ - محکمه التمییز - (دادگاه عالی)

۳ - المحکمه العامه - (دادگاه محلی)

۴ - المحکمه الجوزیه - (دادگاه ویژه)

تعداد اعضای دیوان عالی یازده نفر است که در آن پنج نفر قضات دائمی و شش نفر بعنوان قاضی موقت انجام وظیفه می کنند. انتصاب افراد در سمت های مذکور زیرنظر شخص شاه می باشد و ارشد آنها رئیس است. کلیه دادگاهها زیرنظر دیوان عالی کشور هستند و با توجه به اختیاراتی تعیین شده، وظایف زیرا را بعهده دارند:

۱ - تهیه گزارش برای وزیر دادگستری در مورد تصمیماتی که در زمینه شریعت اتخاذ کرده اند.

۲ - بررسی مسائلی که از طرف شاه منتقل شده باشد.

۳ - ارائه پیشنهاد در مورد امور قضائی بعد از درخواست از طرف وزیر امور دادگستری

۴ - تجدید نظر در مورد مجازات اعدام - بریدن دست و رجم (سنگسار کردن).

رأی اکثریت در دیوان عالی قابل اجرا می باشد ولی اگر جلسه ای به منظور تجدیدی نظر در مورد مسائلی از قبیل رجم، بریدن دست و اعدام باشد، لازم نیست که همه اعضا در جلسه حضور داشته باشند و در صورت غیبت یکی از اعضا وزیر دادگستری یکی از اعضا موقت دادگاه مذکور را بعنوان عضو دائمی معرفی می کند.

اصلاحات سیاسی

ملک فهد پادشاه عربستان سعودی، انتصاب ۲۰۰ نفر را برای نمایندگی مجالس محلی در سرتاسر کشور تأیید کرد. آگاهان سیاسی انتصاب نمایندگان مذکور را به عنوان بخشی از اصلاحات سیاسی در عربستان سعودی دانستند که از سال ۱۹۹۳ م آغاز شد. انتصاب این ۲۰۰ نماینده برای ۱۳ مجلس محلی و یک دوره چهارساله صورت پذیرفته است. به گزارش خبرگزاری دولتی عربستان سعودی، تصویب ملک فهد در نامه ای به شاهزاده نایف، وزیر کشور، ابلاغ شده است. فهد برای هر یک از دو مجلس محلی ریاض، پایتخت کشور، شهر مقدس مکه ۲۰ نفر و برای مدینه منوره ۱۰ نفر را تعیین کرده است. برای هریک از مجالس محلی دیگر نیز ۱۵ نماینده تعیین شده است. ملک فهد در سپتامبر ۱۹۹۳ م یعنی یکماه پس از تعیین ۶۰ نفر برای نمایندگی مجلس مشورتی شورا، مجالس محلی را در ۱۳ استان این کشور تشکیل داد. تشکیل مجلس مشورتی شورا در عربستان سعودی برای نخستین بار ظرف ۶۰ سال گذشته و بعنوان بخشی از اصلاحات سیاسی که مدت ها از وعده آن می گذشت، انجام شد. در سال ۱۳۷۶ ه ش ملک فهد اعضای شورا را به ۹۰ نفر افزایش داد و عضویت شورا را به افسران شاغل و بازنشسته، مقامات ارشد دولتی،

مدیران بازرگانی و نمایندگان شیعه، گسترش داد. اعضای شورا به منظور شروع کار نشست چهارساله دوم این مجلس، در مقابل ملک فهد سوگند یاد کردند. این شورا صرفاً وظیفه مشورتی دارد و سیاست گذاری در عربستان سعودی همچنان در دست دولت است که عمدتاً تحت تسلط اعضای خانواده حاکم آل سعود، قرار دارد.

ملاحظات اقتصادی

ازجمله مهمترین بنادر عربستان میتوان از بنادر جدّه در ساحل دریای سرخ و بندر ظهران در ساحل خلیج فارس نام برد. ازجمله مهمترین صنایع کشور میتوان از نصفیه نفت، صنایع الکتریکی، فلزکاری، سیمان، آهن و فولاد و کودشیمیایی نام برد. خرما، گندم، جو، قهوه و سبزیجات نیز مهمترین محصولات کشاورزی و دامپروری کشور را تشکیل میدهند. سرانه زمین مزروعی برای هر نفر بر ۰/۰۸ هکتار میباشد. تولید سالانه گوشت گاو ۱۲،۰۰۰ تن، گوشت گوسفند ۳۵،۰۰۰ تن و صید ماهی ۳۰،۰۰۰ تن می باشد. تولید سالانه نیروی الکتریسیته نیز معادل ۱/۹۹ میلیارد کیلووات ساعت است. از جمله مهمترین معادن عربستان نیز می توان به منابع نفتی (دومین تولید کننده جهان)، گاز طبیعی، طلا، نقره، آهن، مس، نمک منگنز، سولفور، سرب و سنگ گچ اشاره نمود. ذخایر زیرزمینی نفت این کشور بالغ بر ۱۶۳/۴ میلیارد بشکه میباشد. نیروی کار کشور بالغ بر ۷۰۰،۰۰۰ کارگر خارجی است که ۱۱٪ آن در صنایع وابسته به نفت، ۲۴٪ در خدمات و امور دولتی و ۴۰٪ در بخش کشاورزی مشغول به فعالیت میباشند. واحد پول کشور عربستان ریال سعودی (S.E.I.) معادل ۲۰ قروش است که هر ۳/۳۳ واحد آن معادل ۱ دلار آمریکاست.

نرخ تولید ناخالص ملی بر ۱۱۶ میلیارد دلار بالغ گردیده و درآمد سرانه نیز معادل ۵۰۰،۱۱ دلار است که ۶۲٪ آن از محل درآمد صنایع و ذخایر زیرزمینی (۸۰٪ نفت و ۴٪ کشاورزی بدست می‌آید).

نرخ سالانه رشد تولید ناخالص ملی حدود ۱۳٪ است. واردات عربستان سعودی طی سال ۱۹۸۱ بر ۳۲ میلیارد دلار بالغ گردیده و عمدتاً براسلحه، وسائط نقلیه، غلات، آهن و فولاد و کارخانجات تولید نیرو مشتمل میگردد که از کشورهای ژاپن (۳۰٪)، آمریکا (۳۰٪)، آلمان (۱۲٪) و انگلستان (۱۰٪) وارد می گردد. صادرات این کشور نیز بر ۴۵ میلیارد دلار بالغ می گردد که عمدتاً برنفت خام و تولیدات نفتی (۹۹٪ صادرات) مشتمل گردیده و به کشورهای ژاپن (۱۵٪)، آمریکا (۱۳٪)، فرانسه (۱۰٪) و انگلستان (۸٪) صادر می گردد. کشف نفت در عربستان سعودی طی سال های دهه ۱۹۳۰ و بهره برداری عظیم از آن پس از جنگ جهانی دوم، اقتصاد کشور را که قبلاً بر پایه کشاورزی بود تغییر داد. اقتصاد کشور عربستان شدیداً به صدور نفت وابسته بوده و درصد بالایی از کارگران خارجی را به استخدام آورده است. بزرگترین شرکت نفتی جهان، سعودی آرمکو در این کشور واقع است. به طور کلی می توان گفت که نفت و صنایع جانبی در ثبوت صنعت و اقتصاد این کشور از اهمیت حیاتی برخوردار می باشد. به دلیل شرایط مناسب آب و هوایی، سهم واردات صنایع غذایی عربستان بالا است و این در حالیکه که خرما و گندم به صورت داخلی تولید میگردد. در این کشور معادن طلا، نقره، مس، زغال سنگ و بوکسیت نیز وجود دارد. از سال ۱۹۷۰، توسعه اقتصادی کشور طی برنامه ۵ ساله صورت گرفته است. با وجود اینکه این کشور همچنان از جمله ثروتمندترین کشورهای جهان به شمار می آید، اما با این حال اقتصاد آن طی سالهای اخیر به اندازه گذشته پیشرفت نداشته است. در این کشور بودجه زیادی صرف نیروی دفاعی گردیده

و برای جبران کسری بودجه برنامه هایی از جمله جایگزینی نیروی انسانی عرب با نیروی انسانی خارجی در دست اجراست.

سیستم اقتصادی

اقتصاد عربستان در قدیم بر پایه کشاورزی، دامداری و درآمدهای حاصل از زیارت حجاج از مکه و مدینه قرار داشته است. ولی هم اکنون نفت در کشور عربستان تعیین کننده و جهت دهنده حرکت های اقتصادی به شمار می آید، درآمد حاصل از آن چهره جامعه را دگرگون ساخته و عربستان را از یک کشور نیمه بدوی و فقیر به یک کشور ثروتمند و با نفوذ تبدیل کرده است. با توجه به اینکه در سالهای اخیر تقاضای جهانی نفت کاهش یافته و رکود بازار آن نقش مهم عربستان را در بازار بین المللی نفت تضعیف نموده ولی با این حال نفت همچنان حرف اول را در اقتصاد عربستان می زند. در سال ۱۹۶۲ م دولت عربستان - در زمان زمامداری فیصل - تصمیم به اجرای برنامه اصلاحی و توسعه کشور با استفاده از افزایش درآمدهای نفتی گرفت و علاوه بر توجه به بخش های صنعت و تأسیسات زیربنایی و بالا بردن سطح کشاورزی تقویت بنیه دفاعی کشور در دستور کار قرار گرفت. و در طول سال ۸۰ - ۷۵ حدود ۱۴۲ میلیارد حجم هزینه های دولت پیش بینی شده و هدف دولت در این سالها بالا بردن سطح زندگی، رشد ناخالص داخلی، کاهش وابستگی به درآمد نفت، توسعه منابع طبیعی و ساخت و ترمیم زیربنای اقتصادی بود.

امور مالی

واحد پول

ریال سعودی واحد پول رایج در کشور عربستان می باشد. این واحد پول بطور کامل بوسیله طلا و سایر ارزهای بین المللی قابل تبدیل، حمایت می شود. پشتوانه پول در عربستان سعودی تا سال ۱۹۵۰ م نقره بود و پول رایج سکه ای بود که از نقره خالص ضرب می شد. در سال ۱۹۵۲ م از پشتوانه طلا و نقره در ضرب سکه ریال استفاده شد بالاخره در سال ۱۹۵۵ بعلت افزایش نرخ بین المللی نقره، دولت سعودی سکه های نقره را جمع آوری و چاپ و توزیع اسکناس را آغاز نمود. سکه های رایج شامل؛ یک، پنج، ده، بیست و پنج و پنجاه هلاله است، هر ریال برابر با بیست قروش و صد هلاله می باشد. در سال ۱۹۹۳ م یک لیرة استرلینگ برابر با ۵/۸۴۶ ریال سعودی و یک دلار آمریکا برابر با ۳/۷۴۵ ریال سعودی بود. موسسه نقد عربستان در سال ۱۹۵۲ م در جده تأسیس گردید و تلاش زیادی جهت تقویت ریال نمود که آن را به عنوان یکی از ارزهای معتبر جهان معرفی نماید. بانک مرکزی با موسسه پول عربستان سعودی؛ در آوریل ۱۹۵۲ تأسیس گردید. و طائف اساسی این مؤسسه علاوه بر تثبیت و تقویت قیمتها در داخل و خارج براساس ریال سعودی، سایر موارد مهم اقتصادی و مالی مانند بررسی طرحهای تولید و رونق بازرگانی، تأمین اعتبارات پولی و رساندن آن به میدانهای فعالیت بازرگانی، ایحاد و ذخیره منظم که بخش خصوصی را تقویت وارزش ریال را حفظ کند، نیز می پردازد. همچنین بانک مرکزی سرپرستی این امور را بعهده دارد: نگاهداری موجودیهای نقدی و بکار انداختن آنها، - خرید و فروش طلا و ارزهای خارجی - سرپرستی بانکهای بازرگانی.

اقدام دیگر دولت برای اجرای سیاستهای پولی، صدور نظامنامهٔ مراقبت بانکها در سال ۱۹۶۵ بود که در واقع تحول مهمی را در امور بانکداری بوجود آورد و موجب بدست گرفتن رهبری بانکها توسط دولت شد. در عربستان سیزده بانک وجود دارد که برحسب اهمیت دارای شعبات چندینی در شهرهای مختلف می باشند

بودجه و درآمد

سال مالی در عربستان سعودی از اول رجب هر سال هجری قمری آغاز می شود. بطور کلی بیش از چند سال نیست که در این کشور بودجه سالیانه تنظیم می شود و طی برنامه ای که از طرف هیأت دولت و سازمان مرکزی برنامه تعیین می گردد، به مصرف می رسد.

تولید ناخالص ملی

تولید ناخالص داخلی از ۲/۲۶ میلیارد ریال سعودی در سال ۱۹۷۱ م به ۵/۱۳ میلیارد ریال سعودی در سال ۱۹۷۶ م رسید. در سال ۱۹۷۹ م تولید ناخالص داخلی با رشد ۵/۱۱ درصد نسبت به سال ۱۹۸۷ برابر با ۵/۲۴ میلیارد ریال سعودی گردید، ولی در سال ۱۹۸۰ م تولید ناخالص داخلی با یک جهش ۵۵ درصدی به حدود ۳/۳۸۶ میلیارد ریال افزایش یافت. رشد تولید ناخالص ملی بدون در نظر گرفتن درآمدهای نفتی در سالهای ۱۹۷۵ - ۱۹۸۰، ۸۱ - ۱۹۸۰، ۸۱ - ۱۹۸۰، به ترتیب ۸/۹ درصد، ۱۲ درصد و ۵/۱۰ درصد بوده است.

تورم

فشار تورم در سال ۱۹۹۶ م بعثت کاهش قیمت‌های عمده فروشی، (بطور متوسط تا سه درصد) کاهش یافت ولی قیمت‌های مخصوص مصرف کنندگان یک درصد افزایش داشت. انتظار می رود که نرخ تورم در سالهای بعد پائین بماند. با توجه به تصمیم دولت در بودجه مبنی بر عدم تغییر قیمت کالاهای مهم یارانه ای انتظار می رود قیمت بین المللی مواد غذایی و آشامیدنی به میزان ۶/۵ درصد کاهش یابد با این وجود ممکن است فشار تورم در سال ۱۹۹۷ م تا حدودی بالا رود زیرا در اواخر سال ۱۹۹۶ م به میزان ۱/۱ درصد در قیمت های عمده فروشی افزایش صورت گرفت و این امر حاکی از افزایش فشار ناشی از تقاضای داخلی می باشد.

تجارت

بازرگانی داخلی عربستان سهم ناچیزی در اقتصاد این کشور دارد. البته باید بازاریابی فرآورده‌های نفتی آرامکو، فروش مواد غذایی و حیوانات اهلی پرورش یافته توسط اعراب بدوی و کشاورزان را مستثنی کرد. تغییر مهمی که در سالهای اخیر در سیاست بازرگانی خارجی عربستان رخ داده است، تغییر جهت از بازارهای دلار به نواحی غیردلار بوده است، این موضوع بخاطر آن است که شرکت آرامکو سیاست بازاریابی محصولات نفتی خود را متوجه بازارهای اروپا کرده است. هم اکنون انگلستان آلمان، هلند و ایتالیا در حال تحکیم موقعیت صادراتی خود به عربستان سعودی می باشند. اگرچه ایالات متحده آمریکا مهمترین منبع واردات این کشور است. ولی پس از این کشورها و دولتهای عضو جامعه عرب مهمترین بازارهایی هستند که عربستان با آنها معامله می کند برمه و هندوستان بزرگترین صادرکنندگان برنج به

عربستان بشمار می روند. این کشور گندم را از کانادا، ایالات متحده آمریکا و استرالیا وارد می کند و از انگلستان و سایر کشورهای اروپائی دارو و خریداری می نماید.

فراورده های اقتصادی

نفت

در عربستان سعودی نفت در سال ۱۹۳۸ م در الدام کشف شد. با این حال جنگ جهانی مانع توسعه این تولید نفت شد. از نیمه دهه ۱۹۴۰ م به بعد یک رشته منابع دیگر در این کشور کشف شد. تولید نفت خام سعودی توسط شرکت نفت عربستان - آمریکا آرامکو صورت می گیرد که بصورت اشتراک تحت مالکیت استاندارد اوایل کالیفرنیا (۳۰ درصد)، استاندارد اوایل نیوجرسی (۳۰ درصد) تگزاس (۳۰ درصد) و موبیل (۱۰ درصد) قرار دارد. در سال ۱۹۷۱ م نفت خام از ۹ حوزه ساحلی یعنی ابیق، ابوحدریه، بری، دمام، فاضلی، غوار، خریز، خورسانیه و القطیف و چهار حوزه دور از ساحل ابوصفه، منیفه، مرجان و سفانیه تولید می شد. بخش عمده تولیدات نفت خام عربستان از طریق یک خط لوله از حوزه های نفتی به پایانه بزرگ نفتی در رأس تنوره منتقل می شود؛ اما مقداری از طریق خط لوله زیردریایی به بحرین حمل و در آنجا تصفیه می گردد. بخش دیگری از تولیدات نفت توسط خط لوله سراسری عربستان به ساحل مدیترانه صیدا منتقل می شود. بزرگترین پالایشگاه عربستان سعودی با ظرفیت سالانه ۱۸ میلیون تن در رأس تنوره واقع شده و در مالکیت آرامکو قرار دارد. یک پالایشگاه بسیار کوچکتر نیز توسط شرکت ملی نفت عربستان پترومین مشغول به کار می باشد این شرکت برنامه ریزی لازم برای احداث پالایشگاه دیگری در ریاض را در دست اقدام دارد. پترومین بازار داخلی تولید نفت را در دست دارد و از منافع تولید کود نیز

بهره می برد. اخیراً اکتشاف در مناطق خارج از قلمرو شرکت آرامکو، توسط شرکت‌های خارجی انجام می شود؛ فعالیت‌های اخیر در امتداد ساحل دریای سرخ گویای آن است که احتمالاً در این منطقه منابع نفت نیز وجود دارد. نظر به اینکه عربستان سعودی خط تاس زیادی با آب دریا دارد لذا بیشترین تأسیسات ساحلی را دارا می باشد. بدون شک معروفترین خط لوله در خاورمیانه خط لوله سراسری عربستان است که حوزه های نفتی عربستان را به دریای مدیترانه متصل می کند این خط لوله در سال ۱۹۵۰ م یعنی زمان احداث آن با ۱۶۰۰ کیلومتر طول و ۷۶/۲ تا ۷۸/۷ سانتی متر قطر و با وجود شش تلمبه خانه در امتداد مسیر خود، بزرگترین خط لوله جهان بود و ۸۰ میلیون پوند صرف هزینه احداث آن شد. ظرفیت اولیه این خط لوله ۱۵ میلیون تن در سال بود، اما بعدها تا ۲۵ میلیون تن در سال افزایش یافت و این مقدار نشانگر حدود یک نهم تولید جاری عربستان سعودی را شامل می شود. بطور کلی نفت این کشور در تأمین نیازهای داخلی و صادرات آن بعنوان مهمترین منبع درآمد دارای نقش بسیار مهم و تعیین کننده می باشد.

منابع معدنی

عربستان سعودی از نظر منابع معدنی غنی می باشد ولی بهره برداری از این منابع به علت تأکید بر بخش نفت و گاز مورد غفلت قرار گرفته است. علت دیگر عدم اهتمام به منابع موجود، دور بودن محل بسیاری از آنها است. از آنجا که منابع قابل توجهی از طلا، نقره، سنگ آهن، مس، فسفات، اورانیوم، هیدروکسید آلومینیوم، ذغال سنگ، تونکستن، سرب و روی در عربستان موجود می باشد، دولت این کشور علاقمند است که اقتصاد را از اتکای به نفت دور نماید و فرصتهای شغلی دیگری را برای اتباع عربستان بهبود بخشد.

آب و کشاورزی

یکی از مشکلات کشور عربستان، مسئله کمبود آب می باشد، که این امر دولت را برای تأمین آب آشامیدنی مردم و آب قابل استفاده برای کشاورزی با مشکلاتی مواجه کرده است. قسمت اعظم خاک کشور از صحرای شزار و لم یزرع تشکیل شده است که به هیچ وجه قابل کشت و بهره وری نیستند. اما در سواحل دریای سرخ و خلیج فارس قسمتهایی وجود دارد که در اثر بارندگی موسمی جویبارهایی بوجود آمده و در بعضی نقاط دیگر نیز با حفر چاه زمینهایی را قابل کشت کرده اند. دولت پس از تأسیس وزارت کشاورزی و آب؛ ((وظیفه تأمین آب آشامیدنی مردم؛ آب قابل استفاده برای کشاورزی، توسعه نواحی زیرکشت و رسیدگی به وضع کشاورزان)) را بر عهده دارد. به همین دلیل واحدهای کشاورزی متعددی تأسیس نموده که وظیفه این واحدها راهنمایی کشاورزان و دادن کود و ماشین آلات به آنها می باشد وزارت کشاورزی طرحهایی را در دست اقدام دارد که مهمترین آنها عبارتند از؛ احیای صحرای شمال، اسکان عشایر خانه بدوش، آبیاری و زه کشی در احساء، بهبود آبیاری و زه کشی در قطیف، توزیع اراضی بایر، جلوگیری از حرکت شن و ماسه در احساء و سدسازی در عربستان.

دامداری

همراه با گسترش و تنوع کشاورزی در سراسر عربستان، دامداری، شبانی دچار بحران شدیدی خواهد شد. این امر ممکن است بجز منفعتی که در آینده از بیشتر قسمتهای عربستان به دست خواهد آمد بر گرایشهای سنتی و عزت نفس مردم صحرانشین و بومی نیز تأثیری عمیق داشته باشد. در شمال عربستان دامداری در اثر دو تحول بلند مدت دچار بحران شده است. ((عبدالعزیز بین سعود)) به دلایل سیاسی و

مذهبی، یکجانشین کردن عشایر در جوامع کشاورزی را بسیار زود - یعنی در اوایل قرن بیستم - آغاز کرد و پس از او این سیاست از سوی جانشینان وی ادامه یافت. توسعه زمینهای قابل کشت یک عامل فشار است. زیرا زمینهای کشاورزی در بخشهایی توسعه می یابد که چراگاههای مناسب وجود داشته باشد. و از این مهمتر سیاستهای دولت، در مورد کنترل عشایر باقیمانده و تأمین منابع آب دائمی برای آنان است. چراگاههای اطراف منابع آبی دائم، تا چندین کیلومتر بکلی از بین رفته است و امروزه علوفه را باید از خارج کشور وارد کنند. همچنین چراگاههای دورتر در اثر استفاده بی رویه در معرض خطر نابودی قرار گرفته اند. زیرا انتقال آسان آب و آذوقه به وسیله کامیون و زندگی چادرنشینی صنعتی در میان بعضی گروهها این امر را تشدید می کند.

جهانگردی

جهانگردی در عربستان به سه بخش عمده تقسیم می شود:

جهانگردان داخلی

بازدیدکنندگان تجاری

شرکت کنندگان در مراسم زیارت و مناسک حج

دولت عربستان سعودی از طریق وزارت حج و اوقاف کلیه امور مربوط به حجاج را سرپرستی و رسیدگی می نماید. لازم به تذکر است که اگرچه عربستان سعودی کشوری است در مراحل اولیه رشد و توسعه و در بسیاری از موارد در امور اجرایی مواجه با اشکالات است اما امور مربوط به حج و رسیدگی بوضع حجاج را به شکل مطلوبی انجام می دهد، زیرا با توجه باینکه هر سال متجاوز از چند صد هزار نفر

برای انجام مناسک حج و زیارت باین کشور سفر می کنند، در تمام شبانه روز مأمورین مربوطه ضمن آشنائی بوظایف خاص خود با دقت و سرعت در تمام مراحل موجبات تسهیل انجام مناسک حجم و سایر اعمال زیارتی را جهت رفاه و آسایش حجاج فراهم می کنند. وزارت حج و اوقاف این کشور بتدریج اقدامات لازم را برای احداث بناهای مورد احتیاج و فراهم نمودن سایر وسایل موردنیاز انجام می دهد. از جمله کارهایی که در این زمینه انجام شده تأسیس سه مرکز نمونه برای حجاج است که دو مرکز در جده و یکی در بندر ینبع واقع است. این مراکز را اصطلاحاً شهر حجاج (مدینه الحجاج) می نامند. این شهرها شامل مراکز و ساختمانهایی است که وسایل موردنیاز حجاج در آنها دایر شده است. از مراکز موجود در جده یکی در کنار فرودگاه جده و دیگری در کنار بندر جده ایجاد شده و محل اقامت حججی است که با هواپیما و یا کشتی مسافرت می کنند. دولت عربستان درآمد سالیانه خود را از محل عوارضی که کلیه حجاج می پردازند تأمین می کند، به این معنی که کلیه حجاج مبلغ ۸۴ ریال سعودی بابت عوارض ورود باید بپردازند. علاوه بر مبلغ فوق ۳۵ ریال سعودی بابت هزینه رفت و آمد به عرفات، ۳۰۰ ریال بابت چادر، ۱۱/۲۵ ریال بابت رفت و آمد به مکه و جده ۱/۲۵ ۱۰۱ ریال بابت هزینه رفت و برگشت به مدینه با اتومبیل از کلیه حجاج دریافت می شود.

ملاحظات علمی

طی سنین ۴ تا ۶ سال کودکان عربستانی در مراکز پیش دبستانی مختلط ثبت نام می گردند و این درحالیست که درس ۶ سالگی با آغاز دوره آموزش رسمی، دختران و پسران در مدارس جداگانه به تحصیل می پردازند.

دوره آموزش ابتدایی ۶ سال، آموزش مقدماتی متوسطه ۳ سال و آموزش تکمیلی متوسطه نیز ۳ سال است. در مقطع متوسطه دانش آموزان مجاز به انتخاب رشته علمی یا هنری جهت ادامه تحصیل خود می باشند. تا سالهای دهه ۱۹۶۰، آموزش دختران در زمره آموزش غیر رسمی به شمار می آمد و این درحالیست که طی دهه ۱۹۸۰، سیستم آموزشی دختران و پسران یکنواخت شد. درحال حاضر بسیاری از زنان نیز در دانشگاه مشغول تحصیل می باشند. طبق آمار سال ۱۹۹۵، ۶۲/۸ درصد از شهروندان عربستانی از نعمت سواد برخوردار می باشند. طبق آمار سال ۱۹۹۴، جمعیت بی سواد ۱۵ سال و بالاتر کشور بر ۲۸۸۰۵۶۲ نفر (درصد ۲۹/۲ کل جمعیت) بالغ می گردد. تحصیلات در عربستان سعودی از نظر جنسیت مجزا بوده و به سه سیستم اداری تحصیلات عمومی پسران، تحصیلات دختران و تحصیلات اسلامی سنتی (برای پسران) تقسیم میگردد. وزارت آموزش که در سال ۱۹۵۲ تأسیس شد، بر تحصیلات عمومی پسران نظارت داشته و تحصیلات دختران تحت نظارت نهاد عمومی نظارت بر تحصیلات دختران است. هر دو جنس دوره تحصیلی مشابهی را گذرانده و از امتحانات سالیانه مشابهی برخوردارند. تحصیلات اسلامی پسران افرادی را برای پیوستن به جامعه علماء (واعظین مذهبی) تربیت می کنند. دوره تحصیلی مدارس سطح دوم مذهبی شامل دوره تحصیلی مدارس عمومی آکادمیک سطح دوم است که به طور عمده بر تعلیمات عربی و اسلامی تأکید می نمایند. مدارس مذهبی سطح دوم تحت سرپرستی دانشگاه اسلامی «امام محمد بن سعود» و دانشگاه اسلامی «مدینه» اداره می گردند. پس از مدارس سطح دوم امکان تحصیل در مؤسسات مذهبی تحصیلات سطوح بالاتر به موازات سیستم غیر دینی، وجود دارد. تأسیس مدارس غیردینی الگو گرفته از غرب پس از جنگ جهانی دوم، سیستم سنتی تحصیلات اسلامی راسختر کرد. هر چند قسمت عمده ای از تحصیلات نوین نیز به مذهب اختصاص یافته است، به خصوص حفظ قرآن، تفسیر و ادراک قرآن و روش کاربرد سنت اسلام در زندگی

روزمره مورد تأکید قرار دارد. علوم دینی در سطح دانشگاهی نیز در کنار سایر مطالب تدریس گردیده و برای کلیه دانش آموزان الزامی است. بسیاری از مردم عربستان سعودی بیسواد هستند. و دولت در راه مبارزه با بیسوادی و بالا بردن سطح تعلیم و تربیت با مشکلات زیادی مواجه است و باید با جدیت تمام باید که در این راه بکوشد. مشکل مهمی که دولت در راه باسواد نمودن مردم دارد، نداشتن معلم است که هر سال بناچار تعداد آموزگار و دبیر از کشورهای عربی دیگر استخدا می نماید. از جمله مشکلات دیگر این کشور پراکندگی جمعیت، زندگی عشیره ای، کوچ نشینی و همچنین عامل مذهب را می توان ذکر نمود، زیرا هنوز بسیاری از مردم این کشور با داشتن تعصبات مذهبی غلط خود مانع بزرگی در راه پیشرفت فرهنگ و آموزش هستند. با این تفاسیر دولت در ظرف چند سال اخیر سعی نموده است بتدریج در راه گسترش فرهنگ و با سواد کردن مردم که شاید تعداد بیسوادان آنها بیش از سایر کشورهای جهان باشد، اقداماتی بنماید. بهمین جهت با تأسیس آموزشگاههای شبانه که مدت تحصیل در آنها چهار سال است و به دو دوره تقسیم می شود قدم مؤثری در این راه برداشته است. لازم بذکر است که میزان باسوادی در میان بزرگسالان در این کشور ۶۳ درصد می باشد

نرخ ثبت نام ناخالص بنا به سطوح مختلف آموزشی طی سال ۱۹۹۶

پیش دبستانی : ۸ درصد

اولین سطح : ۷۶ درصد

دومین سطح : ۶۱ درصد

سومین سطح : ۱۶/۳ درصد

تاریخچه آموزشی

پیش از سال ۱۹۳۵ م در عربستان سعودی مدرسه به معنای امروزی آن وجود نداشت و تنها مدارس دینی و یا مساجد تعلیم علوم دینی و خواندن و نوشتن می پرداختند. در این سال اولین مدرسه ابتدایی در زمان سلطنت ملک عبدالعزیز تأسیس شد. در سال ۱۹۵۳ م بفرمان ملک سعود پادشاه وقت عربستان، اداره کل فرهنگ که عهده دار امور تعلیم و تربیت بود به وزارت فرهنگ تبدیل شد. پس از تشکیل وزارت فرهنگ، دولت اقدام به توسعه تعلیمات همگانی، ابتدائی و تعلیم نسل جوان عربستان نموده است. در عربستان آموزش و تحصیل رایگان بوده ولی به صورت اجباری نمی باشد. دولت عربستان روش خاصی برای تعلیم و تربیت دختران اتخاذ نموده است که نظیر آن در هیچیک از نقاط دنیا وجود ندارد، به این معنی که آموزش و پرورش دختران در این کشور مستقل از وزارت فرهنگ بوده و یک مؤسسه دولتی خاص بنام ((ریاست کل تعلیمات دختران)) عهده دار این امر است و ریاست مؤسسه مذکور بعهده یکی از روحانیون سعودی می باشد. در این کشور مؤسسات آموزشی توسط دولت اداره می شود. آموزش قبل از دوره ابتدایی و آمادگی در این سطوح فقط در مناطق شهری انجام می گیرد. دوره آموزش دبیرستان سه سال می باشد که بعد از سال اول دانش آموزان به دو گروه علوم و هنر تقسیم میشوند. مدارس صنعتی، بازرگانی و کشاورزی در عربستان وجود دارد که دانش آموزان پس از طی دوره میانی می توانند تحصیلات خود را در این مدارس ادامه دهند. سال تحصیلی در عربستان از اواخر سپتامبر یعنی اوایل مهرماه آغاز شده و در اواخر ژوئن یعنی اوایل تیرماه به اتمام می رسد. در این کشور مدت دوران تحصیلی به دو دوره نیم سال اول و دوم تقسیم می گردد. پس از نیم سال اول، تعطیلات عربستان بنام ((اجازه الربیع)) آغاز می گردد که به مدت دو هفته

ادامه می یابد. در عید فطر و عید قربان هر کدام بیست روز تعطیلی برای دانش آموزان وجود دارد که اگر این زمان با دوره تحصیلی دانش آموزان مصادف شود، یک عدم پیوستگی در دوران تحصیلی بوجود می آورد که موجب پائین آمدن سطح آموزشی میگردد. دوران تحصیلی در عربستان ۱۲ سال می باشد. در سال ۱۹۹۴ م کشور عربستان تقریباً دارای ۱۰۷۰۰ باب مدرسه ابتدائی با دو میلیون و صد و چهارده هزار و هفتصد محصل بوده است. همچنین تعداد مدارس متوسطه در این کشور ۶۳۰۰ باب که تقریباً دو میلیون دانش آموز در آنها ثبت نام کرده بودند. در دهه های اخیر مؤسسات تربیت معلم بمنظور کاستن از وابستگی شدید کشور به سایر کشورهای عرب از نظر معلم در کشور (عربستان) تأسیس شده است. برطبق آخرین آمار منتشره از سوی مقامات عربستان تعداد مراکز آموزشی و تحصیل کنندگان بشرح ذیل می باشد.

ردیف	نام واحد تحصیلی	تعداد واحد تحصیلی	تعداد دانش آموزان
۱	پیش دبستانی	۱۹۵	پسر ۱۵۶۷۰ دختر ۱۲۳۷۵
۲	مدرسه ابتدایی	۳۸۶۴	پسر ۹۳۰۴۳۶ دختر ۳۶۰۰۳۰
۳	مدارس مقدماتی متوسطه	۱۱۰۹	پسر ۱۶۸۵۶۷ دختر ۸۸۱۵۷
۶	مدارس متوسطه	۳۷۵	پسر ۶۵۸۷۳ دختر ۳۲۴۳۱
۷	مدارس حرفه ای	۳۰	۶۹۲۰ دانش آموز
۸	مدارس خصوصی	۵۸	۱۹۷۱ دانش آموز دختر و پسر
۹	مدارس سوادآموزی	۲۹۹۱	۱۳۶۱۰۳ بزرگسالان
۱۰	انواع دیگر مدارس	۱۲۲	۱۳۴۷۳ دانش آموز

در مجموع تعداد مدارس بالغ بر ۱۱۳۷۹ باب می باشد و کل تحصیل کنندگان به تعداد ۱۵۵۰۹۴۱ نفر محصل بوده از این تعداد ۱۳۱۸۵۶۵ نفر آنها سعودی و بقیه خارجی می باشند. مدارس حفظ قرآن در عربستان ۱۲۳ باب بوده که دارای ۲۱۶۸۷ نفر محصل می باشد. لازم به توضیح است تمام این مدارس تحت تأثیر شیوه تدریس غرب بوده و قابل مقایسه با سنین آموزشی در ایران قبل از انقلاب اسلامی است.

از سال ۱۹۳۲ که پادشاهی عربی سعودی مستقر شد، تحصیل در اختیار همگان نبوده و به دستورات و برنامه های متکی به افراد در مدارس مذهبی و مساجد مناطق شهری محدود می گردید. در این مدارس قانون اسلام و مهارتهای پایه ای ادبیات تدریس می گردید. در حال حاضر (۷۰ سال بعد) عربستان سعودی از سیستم تحصیلی گسترده در تمام کشور برخوردار است به نحویکه که تحصیلات پیش دبستانی تا دانشگاهی را به صورت رایگان در اختیار شهروندان عرب قرار می دهد. با وجود آنکه تعلیم علوم اسلامی به

قوت خود باقی است، سیستم تحصیلی نوین عربستان سعودی به تهیه و تدوین دستورالعمل و برنامه های آموزشی در جنبه های مختلف علم و هنر نوین و سنتی تاکید دارد. این تنوع آموزش پادشاهی سعودی را یاری کرده است تا به هدف برخورداری از شهروندانی با تحصیلات عالی جهت توسعه سریع کشور در خلال چند دهه اخیر دست یابد. طی سال ۱۹۳۰ ارائه همگانی برنامه های آموزش ابتدایی آغاز گردید.

طی سال ۱۹۴۵، شاه عبدالعزیز بن عبدالرحمن السعود، بنیانگذار کشور، به ارائه برنامه وسیعی جهت احداث و پایه ریزی مدارس کشور مبادرت نمود.

۶ سال بعد در سال ۱۹۵۱، کشور عربستان از ۲۲۶ مدرسه با ۲۹۸۸۷ دانش آموز برخوردار بود.

در سال ۱۹۵۴، وزارت آموزش به ریاست شاهزاده فهد ابن عبدالعزیز تأسیس گردید. نخستین دانشگاه کشور که در حال حاضر دانشگاه ملک سعود نامیده می شود، در سال ۱۹۵۷ در دیاده تأسیس گردید. در حال حاضر سیستم تحصیلی فراگیر عربستان سعودی بر ۸ دانشگاه، بیش از ۲۴۰۰۰ مدرسه و تعداد زیادی کالج و مؤسسات آموزش تربیتی مشتمل می گردد. نخستین مدرسه دولتی دخترانه در سال ۱۹۶۴ احداث گردید. این در حالیست که تا پایان دهه ۱۹۹۰، کلیه مناطق پادشاهی سعودی از مدارس دخترانه برخوردار گردید. طبق آمار بدست آمده طی سال تحصیلی ۱۹۹۹-۲۰۰۰ حدود نیمی از دانش آموزان کشور (۵ میلیون نفر) به دانش آموزان دختر تعلق دارد. در حال حاضر بالغ بر ۴ هزار مدرسه مقدماتی متوسطه و ۲ هزار مرکز تکمیلی متوسطه در عربستان وجود دارد. پایان دوره متوسطه با برگزاری ۲ آزمون جامع که ۲ بار در سال برگزار می گردد، مشخص می شود. گفتنی است که وزارت آموزش بر روند برگزاری این آزمونها نظارت دارد. رشد کمی قابل توجه سیستم تحصیلی از زمان نخستین طرح توسعه در سال ۱۹۷۰ بخوبی با ارتقاء کیفی تحصیلات

در آمیخته است. یک مقیاس برای این موضوع، افزایش ۹ برابری تعداد معلمان تمام وقت به نسبت افزایش ۶ برابری تعداد دانش آموزان طی سالهای ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۰، بوده است. نسبت ۱۵ دانش آموز به ۱ معلم در عربستان از جمله کمترین نسبتها در جهان است. این موضوع با افزایش کیفی برنامه های آموزش معلمان، بهبود برنامه های ارزشیابی دانش آموزان و بهره گیری روبه تزاید ابزار کمک آموزشی به ویژه بکارگیری کامپیوتر در مدارس متوسطه امکان پذیر گردیده است.

در این راستا، طی سال ۲۰۰۰، طرح داوطلبانه طرح کامپیوتر در مدارس تحت نظارت معاونت نخست وزیری و گارد ملی انجام گرفت. بعلاوه امور اداری سیستم تحصیلی تا حدودی با تنفیذ امور به هیأت های منطقه ای بهبود یافت. در سایه تلاش های پادشاهی سعودی برای فراهم سازی امکان تحصیل دانش آموزان سعودی در اقصی نقاط جهان، موسسات آموزشی خارج از کشور عربستان احداث گردید که از جمله مهمترین این موسسات میتوان از مراکز آموزشی مستقر در کشورهای آمریکا، انگلستان و آلمان نام برد.

علاوه بر این، مدرسه جدید سعودی در رم ایتالیا احداث گردیده است که تعداد این مؤسسات را به ۱۸ عدد بالغ می گرداند. نخستین گردهمایی مدیران مدارس و آکادمی های خارجی سعودی طی هجدهم جولای سال ۲۰۰۰ در طائف برگزار گردید. گفتنی است که دانش آموزان این مراکز علاوه بر آموزش موضوعات تحصیلی عمومی، علوم اسلامی و زبان عربی نیز می آموزند.

ارتباطات

در عربستان حدود ۵۰۰، ۳۷ کیلومتر راه وجود داشته و در سال ۱۹۷۸ تعداد ۵۰۰، ۳۶۰ اتومبیل سواری و ۲۰۰، ۲۷۲ وسیله نقلیه عمومی مورد استفاده بوده است. طول راه آهن مورد استفاده نیز بالغ بر

۶۸۰ کیلومتر بوده و ارتباطات هوایی داخلی و بین المللی این کشور توسط هواپیمایی عربستان سعودی صورت می گیرد. سالانه میلیونها تن از خارجیان بویژه حدود ۲/۵ میلیون نفر مسلمان برای مناسک حج و زیارت به این کشور مسافرت مینمایند. ارتباطات در عربستان سعودی توسط دولت نظارت می گردد. در سال ۱۹۷۶ تعداد ۲۰ فرستنده رادیویی و ۱۰ فرستنده تلویزیونی و در سال ۱۹۷۷ حدود ۲۷۵،۰۰۰ گیرنده رادیویی و ۳۰۰،۰۰۰ گیرنده تلویزیونی مورد استفاده بوده است. در سال ۱۹۷۸ تعداد ۱۸۵،۰۰۰ شماره تلفن بکار رفته است. بطور متوسط ۱۲ نشریه روزانه با تیراژی حدود ۱۴۳،۰۰۰ و سرانه ۱۸ روزنامه برای هزار نفر (۱۹۷۶) منتشر میگردد.

مقیاس مورد استفاده ارتباطی کشور عربستان سیستم متریک میباشد. اکثریت خانواده های عرب از اتومبیل اختصاصی برخوردار می باشند، با این حال علاوه بر آن تاکسی و اتوبوس نیز در سطح شهرها یافت می گردد. بهترین و ساده ترین شیوه سفر بین شهری هواپیماست. قطارهای سریع السیری نیز از الدمام به ریاض وجود دارد. در مناطق صحرایی نیز، شتر بهترین وسیله حمل و نقل است. سیستم مخابراتی عربستان سعودی در زمره پیشرفته ترین سیستم های مخابراتی جهان به شمار می آید. امروزه رسانه های گروهی یکی از ابزارهای کارساز در اعمال سلطه سیاسی است، که دولتها با توجه به ماهیت و اهداف خود می کوشند آنها را تحت تسلط خویش درآورند، و برخی از افکار و هدفهای سیاسی خود را توسط آنها بیسان و توجیه کنند. رسانه ها در ایفای نقش خود وظایف مختلفی بر عهده دارند که گزارش حقایق سیاسی، بیان عقاید و نظریات، جلب توجه افکار عمومی به یک واقعه سیاسی، توجیه اعمال و رفتار سیاسی و اقدامات اقتصادی، درست جلوه دادن وضع موجود، بازی کردن نقش میانجی در مباحثات سیاسی و ایجاد رابطه ای بین

برگزیدگان سیاسی و توده های مردم، از آن جمله اند. رسانه های گروهی در کشورهای عربی و بویژه عربستان که مورد نظر ماست از این مشخصات مستثنی نیستند. در دو دهه اخیر شکوفائی تفتی به افزایش قابل توجه میزان میزان باسواد در بین توده های این کشورها منجر شده، و افزودن بر آن باعث شده تا مردم دسترسی بیشتری به مطبوعات و رادیو تلویزیون پیدا کنند و از این طریق بر میزان آگاهی سیاسی خود بیفزایند.

مطبوعات

استفاده از مطبوعات عربی هنوز در برخی جوامع به شخصیت های سیاسی و تحصیلکرده ها محدود می شود چراکه باسوادی کامل هنوز در کشورهای عربی حاصل نشده و رژیمهای توتالتر حاکم نیز نخواستند با تعمیم این امر به خود آگاهی توده ها دامن بزنند. چراکه در این نوع رژیمها، از آزادی سیاسی خبری نیست و مطبوعات نیز زیر تیغ تیز سانسور قرار دارند که این از صفات بارز رژیمهای استبدادی است که براساس حاکمیت مطلقیت طبقه و گروه کوچک اداره می شوند. در کشور عربستان مطبوعات که زیر نظر دولت اداره می شوند و در واقع بازارگو کننده خط فکری و سیاست حاکم بر کشور می باشند و خط مشی دولت را تبلیغ می نمایند. روزنامه ها و دیگر جراید نیز وضعیتی مشابه دارند. چنانچه نویسندگان آنها نیز خط مشی خود را از دولت گرفته و به وسیله آنان تغذیه می شوند. وزارت فرهنگ رژیم سعودی که امر نظارت بر مطبوعات را برعهده دارد، برای رسانه های گروهی فهرستی از کلمات ممنوعه گردآوری نموده است که مطبوعات ملزم به رعایت آنند. همانطور که عنوان شد روزنامه ها، مجلات و دیگر نشریات از نظر فکری و مقالات منتشره توسط نویسندگان بوسیله دولت تغذیه می شوند، دولت عربستان خط مشی

آنها را مشخص می کند و آزادی قلم به معنای درج واقعیتهای موجود در سطح منطقه و جهانی و نقد و بررسی حقیقت سیاستهای اتخاذی از طرف دولتهای مختلف وجود ندارد.

بطور کلی در عربستان سعودی ۷۲۰ عنوان نشریه روزانه و سالانه منتشر می شود و ۳۵۰ ناشر شخصی و دولتی وجود دارد طی سالهای ۱۴۱۸ - ۱۴۱۴ ه ق در مدت پنج سال، ۱۲۵۹۶ عنوان کتاب چاپ شده که با توجه به تیراژ تقریبی ممکن است تعداد مجموع آنها از بیست و پنج میلیون نسخه تجاوز کرده باشد. بنابر اظهارات رئیس کتابخانه ملی ملک فهد در همین مدت رساله ها و پایان نامه های دانشگاهی، ۲۵۶۱ عنوان بوده و محصولات سمعی و بصری، نقشه ها و برنامه های کامپیوتری هم دارای ۱۶۵۹۲ عنوان بوده است. تعدادی مجله هفتگی و ماهنامه نیز توسط دولت و کمپانی نفت عربستان و آمریکا آرامکو منتشر می شود و بطور رایگان در اختیار مردم قرار می گیرد.

کتابخانه ها

- کتابخانه شورای انگلیس؛ تأسیس در سال ۱۹۷۰ م و دارای ۹۰۰۰ جلد کتاب و ۵۹ مجله دوره ای است.

- کتابخانه انجمن اداره عمومی؛ تأسیس آن در سال ۱۹۶۲ م و دارای ۱۷۷۰۰۵۰ جلد کتاب عربی و انگلیسی، ۶۶۹ مجله دوره ای و ۹۵۱ نشریه دولتی.

- کتابخانه دانشگاه اسلامی؛ در مدینه منوره واقع شده که در سال ۱۹۶۱ تأسیس گردید. دارای ۳۳۴۰۰۰ جلد کتاب، ۸۹۷ پایان نامه، اسلاید و میکروفیلم.

- کتابخانه عمومی ملک عبدالعزيز؛ تأسیس در سال ۱۹۸۵ م، این کتابخانه دارای ۱۳۹۰۶۸ جلد کتاب (عربی) ۲۲۲۹۲ جلد کتاب (اساساً انگلیسی) ۸۷۲ مجله ادواری (عربی و غیرعربی).
این کتابخانه همچنین دارای مجموعه کتب تاریخی و کتب کمیاب مرجع می باشد.
- کتابخانه دانشگاه ملک سعود؛ این کتابخانه دارای یک واحد مرکزی با ۱۴ واحد فرعی است که سه واحد آن مخصوص دانشجویان دختر است. این کتابخانه جهت استفاده عموم به شرط ارائه معرفی نامه آزاد می باشد. در این کتابخانه تعدادی کتابهای ایرانی موجود است که اکثراً کتابهای شعر عمر خیام، رودکی، سعدی و حافظ می باشد. کتابخانه دارای ۱۱ میلیون جلد کتاب، ۳۰۰۰ نشریه ادواری، ۸۶۰۰۰ نشریه دولتی می باشد و تعداد زیادی کتابهای خطی کمیاب و مرجع نیز زینت بخش این کتابخانه است.
- کتابخانه اوقاف مدینه؛ شامل کتابخانه های عارف حکمت (۶۰۰۰ جلد کتاب) و محمودیه (۲۰۰ قرآن)
- کتابخانه ملی (ملک فیصل)؛ تأسیس در سال ۱۹۶۸. دارای ۳۷۰۰۰ جلد کتاب به زبان عربی، انگلیسی و فرانسه.
- سایر کتابخانه ها: کتابخانه فرهنگی، کتابخانه الحرم (مکه) با شش هزار جلد کتاب، کتابخانه مدرسه الحديث (مکه)، کتابخانه دانشگاه امام محمد بن مسعود.
- مرکز اطلاعات سازمان استانداری عربستان سعودی
- کتابخانه خدمات اطلاعاتی ایالات متحده (جده) دارای ۲۰۰۰ جلد کتاب و ۶۵ نشریه ادواری

- کتابخانه ملی ملک فهد؛ عملیات ساختمان سازی آن در سال ۱۴۰۶ ه ق آغاز شد و با صرف مبلغ ۸ میلیون ریال سعودی در سال ۱۴۰ ق به پایان رسید. مساحت کتابخانه یاد شده ۵۸۰۰۰ متر مربع است که شامل ۳۰۰۰۰ متر مربع پاک و فضای سبز و ۲۸ هزار متر مربع بنای سه طبقه می باشد. این کتابخانه در حال حاضر دارای تعداد ۳۰ هزار مدرک و سند پیرامون تاریخ و توسعه کشور است و تا پایان محرم ۱۴۱۲ ه ق نیز تعداد ۲۷۵۳۳۲ مخزن اطلاعات در بخشهای اطلاعات عمومی، کتابهای مرجع الف و ب، در آن موجود بوده است. همچنین سالن مدارک، سالن کتب خطی و کمیاب، سالن سمعی و بصری، سالن مرکز اطلاعات و بخش زنان را نیز شامل می شود. این کتابخانه همچنین دارای ۲۱۰۶۴ نسخه اصلی مدارک و ۲۵۰۰ تصویر مدارک می باشد که در مناطق کشور نگهداری می شود. در این کتابخانه سکه های ضرب شده در دوران امویان، عباسیان، اشکانیان، سامانیان، غزنویان، آل بویه، فاطمیان، سلجوقیان، ایوبیان، ایلخانان، مملوکان عثمانی و همچنین سکه های برنزی مربوط به دوران قبل از اسلام ساسانیان و بیزانسی نیز وجود دارد.

جمعیت

طبق آمار سال ۲۰۰۲، جمعیت کشور عربستان سعودی بر ۲۲،۷۳۵،۰۰۰ نفر بالغ می گردد. بنا به آمار سال ۱۹۹۲، یک چهارم کل جمعیت عربستان سعودی از کارگران خارجی تشکیل شده است، که اکثریت آنان از کشورهای اسلامی مجاور به این کشور مهاجرت نموده اند. تعداد قابل توجهی از ساکنان این کشور

را نیز آمریکایی ها و انگلیسی ها که به نوعی با صنایع نفتی در ارتباطند تشکیل می دهند. عده زیادی از ملیت های ساکن در عربستان اعراب و باقی عمدتاً مسلمانان آسیایی و آفریقایی می باشند. ریاض پایتخت کشور و بزرگترین شهر آن با ۳,۷ میلیون نفر جمعیت است. تراکم جمعیتی در کشور عربستان ۳/۸ نفر در کیلومتر مربع میباشد. ۶۷٪ مردم کشور ساکن شهرها بوده و پرجمعیت ترین شهر آن (ریاض) حدود ۸/۲٪ جمعیت کشور را تشکیل میدهد. از جمله دیگر شهرهای پرجمعیت کشور می توان به شهرهای جدّه، مکه معظمه، طائف، مدینه منوره، ظهران و هفوف اشاره نمود. متوسط عمر مردان ۴۴/۲ سال و زنان ۴۶/۵ سال است. نرخ تولد ۴۹/۵ در هزار، نرخ مرگ و میر ۲۰/۲ در هزار و رشد جمعیت ۲/۹۳٪ است.

نرخ مرگ و میر کودکان نیز ۱۱۰ نفر در هر هزار نوزاد میباشد. اکثریت نژادی کشور

عربستان بر عربها مشتمل گردیده و ۹۹٪ مردم آن مسلمان می باشند.

ساختار جمعیتی

ترکیب و پراکندگی جمعیت

جمعیت عربستان سعودی عمدتاً شامل اعراب بومی (۹۰ درصد) می باشد. اقلیت های مهم در این کشور شامل یمنی ها، اعراب دیگر، آفریقائی ها و آسیائی ها هستند که از دهه ۱۹۵۰ م بواسطه موقعیت اقتصادی کشور عربستان به این کشور آمدند و صحرانشینان که تعدادشان رو به کاهش است ۲۷ درصد از جمعیت کشور را تشکیل می دهند در این کشور عشایر مختلف عرب گرد آمده اند که هریک به تیره های زیادی تقسیم می شوند و مانند اکثر کشورهای عرب خاورمیانه، این عشایر در نواحی مختلف کشورهای عرب پخش و ساکن شده اند.

عشایر مهم عربستان عبارتند از : العطر، شعر، عنیزه، رشایده، روله، صلبه، عوازم، جنابی و هویطلات، که هریک به تیره هایی چند تقسیم می شوند. خاندان سعودی از تیره آل مصالیح عشیره عنیزه هستند. اطلاعات دقیقی از ترکیب سنی جمعیت عربستان در دست نمی باشد، اما تراکم جمعیت در سال ۱۹۸۲ م برای هر کیلومتر مربع $4/30$ نفر بوده است. حدود $31/69$ درصد مردم در روستاها زندگی میکنند و شهرهای جده، ریاض، مکه و مدینه بیش از جمعیت را به خود اختصاص داده اند. جمعیت غیرشهری به دو دسته روستائیان و چادرنشینان تقسیم می شود. روستائیان در استانهای هفوف و عسیر متمرکزند و چادرنشینان که تعدادشان به $1/5$ میلیون نفر می رسد در منطقه شمال زندگی می کنند.

رشد جمعیت

طبق بررسیها و تحلیلهای جمعیتی رسمی در سال ۱۹۸۷م، جمعیت عربستان ۶۱۲،۰۰۰، ۱۳ نفر برآورده شده است که در حال حاضر پس از یازده سال (۱۹۹۹) جمعیت این کشور را در حدود ۲۰ میلیون نفر با رشد $3/5$ درصد برآورد می شود. لازم به توضیح است که براساس آمار سازمان ملل در سال ۱۹۸۲ م جمعیت این کشور $9/800/000$ نفر بوده است. ضمناً در اولین آمار سال ۱۹۸۸ م در حدود ۸۵ درصد از مردم عربستان سنی و ۱۵ درصد شیعه می باشد. رشد جمعیت عربستان $3/5$ درصد و رشد جمعیت شهری $2/7$ درصد است. متوسط عمر مردان $44/2$ سال می باشد. صورتیکه این رقم در کشورهای غربی ۷۴ و در ایران ۵۶ سال است. متوسط عمر زنان $46/5$ سال می باشد در حالی که در کشورهای غربی ۷۵ و در ایران ۵۷ سال است. میزان مرگ و میر $20/2$ در هزار و کودکان زیر یکسال ۱۱۰ در هزار می باشد.

مهاجرت

عربستان با داشتن ۲۴۰ / ۲ کیلومتر مربع وسعت و جمعیتی حدود ۲۰ میلیون نفر کشوری مهاجرپذیر تلقی می شود. و برای گردش چرخهای اقتصادی، نظامی، اداری، خدماتی خود به نیروهای انسانی خارجی نیاز دارد. از این جهت در تمام زمینه ها، از مشاورین وزراء، خلبانان هواپیماهای نظامی و غیر نظامی گرفته تا رانندگان اتوبس شهری و بین شهری و خدمتکاران منازل از نیروی انسانی خارجی استفاده می شود. و این یکی از عوامی است که زمینه سلطه خارجی را بر این کشور فراهم می نماید. آمار جمعیت کشورهای خارجی مختلف در عربستان به شرح ذیل می باشد:

یک میلیون نفر از یمن شمال، ۷۵۰ هزار تا یک میلیون نفر پاکستانی، ۱۸۰ هزار نفر هندی، ۱۸۵ هزار نفر ترک، ۴۰ هزار نفر آمریکایی، ۴۰ هزار نفر بنگلادشی و از کشورهای سودان، سومالی، مغرب، مصر، عمان، فلسطین، سری لانکا، تایلند، فیلیپین، ایران، کره و اروپا نیز مهاجرانی در آنجا زندگی می کنند.

زبان و خط

زبان رسمی این کشور، عربی می باشد که از زبانهای سامی است. زبان دوم مردم عربستان زبان انگلیسی می باشد که در دستگاههای دولتی، مراکز تجاری و دانشگاهها از آن استفاده می شود. زبان مراودات بازرگانی و گاهها زبان آموزشی زبان انگلیسی است. علاوه بر این دو زبان، زبانهای اردو و پشتو نیز در میان مهاجرین رایج است. خط مردم عربستان نیز عربی می باشد.

سیاستهای آموزشی

عربستان سعودی از طریق طرحهای و برنامه‌های خود سعی دارد آموزش پنج گانه ای را به صورت بعدی واقعی و عملی برای سیاست آموزشی خود در خط مشی کلی‌اش درآورد. سیاستهای دولت در این زمینه براساس اعتقاد محکم ایدئولوژیک که آموزش را برای عموم واجب می‌داند بنا شده است. انتظارات عربستان سعودی در این زمینه با خصوصیات و مشخصات جامعه هماهنگ است. درحقیقت سرزمین عربستان شاهد ظهور نور اسلام بوده که مردم را به آموختن تشویق می‌کند. بهترین مثال در این مورد آیات قرآن است که: بخوان به نام پروردگارت که خلق کرد؛ انسانها را آفرید، ؛ بخوان و خداوند نسبت به تو سخاوتمند خواهد بود؛. او که آموخت داد چگونه بنویسد، ؛ به انسانها آموخت آنچه را که نمی‌دانستند؛ عربستان سعودی همیشه به این حقیقت آگاه است که آموزش موثرترین ابزار برای ساختن آینده ملت، مدرنیزه شدن و تکامل، همچنین پیشرفت کلی برای افراد و جامعه و راهی ایده‌ال برای رسیدن به ملزومات پیشرفتهای علمی و فنی و عمل کردن با آنها برای زندگی شکوفاست. دراین چهارچوب عربستان سعودی طرحها و برنامه‌های کارآمدی برای رسیدن به هدفی که برای خودتعیین کرده، طراحی نموده است. عربستان سعودی خدمات آموزشی را از طریق روند نمایی که اجازه گذشتن از یک مرحله به دیگری را از طریق فارغ التحصیلی که مطابق با مشخصات جسمانی و روانی دانش آموزان در مراحل مختلف رشدشان است فراهم نموده است. سند مربوط به خط مشی آموزش در عربستان سعودی، مراحل آموزش و اهداف هر کدام از این مراحل را مشخص نموده است، طول مدت هریک، تقسیم بندیهای آن و نوع مطالب آن نیز در این سند مشخص شده است. آموزش عمومی در عربستان سعودی از سه مرحله که در روند نما آمده علاوه بر مرحله

مهد کودک که مربوط به کودکان چهار یا پنج ساله است و در روند نمای آموزش عمومی نیامده است .
مهد کودک پیش نیاز ورود به کلاس اول نیست . به دلیل تشویقها و کمکهای مالی و فنی ارائه شده به
وسیله دولت ، برخی از موسسات و NGO ها شیرخوارگاهها مهد کودکهایی برای کودکان دو تا ۵ ساله
ایجاد کرده‌اند. از جمله دیگر سیاستهای آموزشی عربستان می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- توزیع عادلانه امکانات و حق انتخاب تحصیلی
- عدم منافات مذهب با تحصیلات و استواری آن بر اصول مذهبی
- تخصیص منابع مالی گسترده جهت اجرای برنامه های تحصیلی
- اختصاص ۲۵ درصد کل بوجه سال ۲۰۰۰ به حوزه آموزشهای حرفه ای بالغ بر ۱۳/۱۷ میلیارد دلار آمریکا تاکید دولت عربستان سعودی بر نقش حیاتی و اهمیت تحصیلات در توسعه و نیروهای نهفته مردم کشور
- معرفی همگانی تحصیلات به عنوان یکی از جنبه های مهم زندگی خانوادگی و اجتماعی
- برقراری رابطه نزدیک میان خانه و مدرسه در جهت قوام جامعه و نیل به اهداف سیاستهای تحصیلی عربستان سعودی
- اطمینان از کارآیی دانش آموزان عرب به واسطه برخورداری از آموزش علوم مذهبی و پوشش دادن نیازهای اقتصادی و اجتماعی کشور و محو و نابودی بی سوادی

ساختار آموزشی

نظام آموزش و پرورش عربستان سعودی از دوره ۱ تا ۲ ساله پیش دبستانی، دوره ۶ ساله ابتدایی، دوره

۳ ساله مدارس مقدماتی متوسطه و دوره ۳ ساله تکمیلی متوسطه متشکل گردیده است .

آموزش ابتدایی

مدت زمان دوره : ۶ سال (طی سنین ۱۲-۶ سال)

برنامه های آموزشی

زبان عربی ، آموزش هنر ، جغرافیا ، تاریخ ، اقتصاد خانواده (برای دختران) ، ریاضیات ، آموزش بدنی

(برای پسران) ، آموزش اسلامی و علوم .

گواهینامه آموزشی

شهاده المدارس الابتدائية (گواهی آموزش ابتدایی عمومی)

آموزش مقدماتی متوسطه

مدت زمان دوره : ۳ سال (طی سنین ۱۵-۱۲ سال)

برنامه های آموزشی

زبان عربی ، آموزش هنر ، زبان انگلیسی ، جغرافیا ، تاریخ ، اقتصاد خانواده (برای دختران) ،

ریاضیات ، آموزش بدنی (برای پسران) ، تعلیمات دینی و علوم .

گواهینامه آموزشی

مدرک شهاده الکفایه المتوسطة (گواهی تحصیلات متوسطه)

آموزش تکمیلی متوسطه

مدت زمان دوره : ۳ سال (طی سنین ۱۵ تا ۱۸ سال)

برنامه های آموزشی

موضوعات اجباری

در خلال سال اول دانش آموزان یک دوره تحصیلی مشترک را طی می کنند و در دو سال پایانی به دو

شاخه علوم و ادبی تقسیم می شوند. دانش آموزانی که ۶۰٪ نمرات دروس سال اول را احراز نمایند می توانند

یکی از این دو شاخه را انتخاب نموده و افرادی نیز که زیر ۶۰٪ این نمرات را کسب نمایند ملزم به تحصیل

در شاخه ادبی می گردند.

موضوعات عمومی

زبان عربی، زیست شناسی، شیمی، زبان انگلیسی، جغرافیا، تاریخ ، اقتصاد خانواده (برای

دختران)، ریاضیات ، آموزش بدنی (برای پسران) و تعلیمات دینی .

گواهینامه آموزشی

مدرک شهاده المرحله الثانویه (گواهی تحصیلات عمومی تکمیلی متوسطه)

آموزش تکمیلی علوم مذهبی

مدت زمان دوره : ۳ سال (طی سنین ۱۵ - ۱۸ سال)

موضوعات تحصیلی

ادبیات و زبان عربی ، زبان انگلیسی ، فرهنگ عامه ، جغرافیا ، تاریخ و تعلیمات دینی .

گواهینامه آموزشی

مدرک شهاده الثانويه العامه لل معاهيد الحليمه (گواهی تحصیلات تکمیلی مذهبی).

لازم به ذکر است که فارغ التحصیلان دوره مذکور منحصر در علوم انسانی و اجتماعی دانشگاهها

مورد پذیرش قرار می گیرند .

آموزش تکمیلی فنی

در سطح تحصیلات تکمیلی فنی سه نوع آموزش فنی با عناوین فنی - حرفه ای ، بازرگانی و

کشاورزی وجود دارد. جهت پذیرش در دوره آموزش تکمیلی فنی، برخورداری از مدرک متوسطه

عمومی (شهاده الکفایه المتوسطه) الزامی است.

تحصیلات آموزش فنی و حرفه ای تحت زعامت سازمان ملی آموزش حرفه ای عربستان است .

مدت زمان دوره : ۳ سال (طی سنین ۱۵ - ۱۸ سال)

برنامه های آموزشی

- فنی و حرفه ای

نقشه کشی معماری ، اتومکانیک ، برق ، تعمیرات ماشین آلات ، مکانیک فلزات ، رادیو و تلویزیون .

علاوه بر موضوعات صنعتی ، دانش آموزان دوره مذکور ملزم به فراگیری زبان عربی، شیمی، زبان

انگلیسی ، ریاضیات ، ورزش ، فیزیک و تعلیمات دینی می باشند.

- بازرگانی

زبان عربی ، کتابداری و حسابداری ، مکاتبات تجاری ، اقتصاد ، زبان انگلیسی ، ریاضیات مالی ،

ریاضیات عمومی ، جغرافیا ، مدیریت ، منشی گری و تعلیمات دینی .

- کشاورزی

اقتصاد کشاورزی، پیش درآمدی بر کشاورزی، دامداری، زیست شناسی کاربردی، شیمی کاربردی،

ریاضیات کاربردی ، فیزیک کاربردی ، زبان عربی ، انگلیسی ، مدیریت زراعی ، باغبانی ، تعلیمات مذهبی ،

بازاریابی ، تغذیه گیاهان .

گواهینامه آموزشی

- فنی : دیپلم المدارس الثانویه المیهانیه (دیپلم مدارس تکمیلی حرفه ای)

- بازرگانی : دیپلم المدارس التجاریه (دیپلم مدارس تکمیلی بازرگانی)

- کشاورزی : دیپلم المدارس الزراعیه (دیپلم مدارس تکمیلی کشاورزی)

آموزش پیش دانشگاهی

سیستم نمره دهی

۹۰- ۱۰۰٪ عالی

۷۵۰۰- ۸۹٪ خیلی خوب

۶۰- ۷۴٪ خوب

۵۰- ۵۹٪ قبول

۵۰٪ مردود

بالاترین نمره : ۱۰۰٪

سطح قبولی : ۵۰٪

کمترین نمره : ۰٪

آموزش پیش دبستانی

ساختار آموزشی

مقطع آموزش پیش دبستانی در کشور عربستان در زمره آموزش اجباری و نظام آموزشی رسمی به شمار نمی آید. این مرحله ، مرحله آماده سازی برای آموزش اولیه کودکان است تا آنها بتوانند نقش خود را در دوران مدرسه بر پایه های محکم بوسیله تعیین توانائیها ، آموزش رفتار خوب ، آشنا شدن به محیط مدرسه و دور کردن آنها از مادران و ورودشان به زندگی اجتماعی مدرسه ، بپذیرند . مطالعات آموزشی بسیاری ، اثبات نموده است که رابطه نزدیکی بین سطح درسی دانش آموز در کلاس اول ابتدایی و تعداد سالهایی که وی در مهد کودک و شیرخوارگاه گذرانده ، وجود دارد. برنامه های آموزش آمادگی به صورت مداوم گسترش می یابد و بخش خصوصی بر اساس خط مشی آموزشی عربستان سعودی که در اصول ۶۲ و ۷۱ آمده به این کار تشویق می شود. شیرخوارگاهها و مهد کودکها اولین مرحله از مراحل آموزشی هستند و بوسیله رفت و راهنمایی مشخص می شوند .

تعداد مرپیان زن	تعداد کل مرپیان	تعداد دختران ثبت نامی	تعداد کل کودکان ثبت نامی	تعداد مدارس	سال تحصیلی
۴۸۳۹	۴۸۳۹	۳۰۳۷۸	۶۷۰۶۹	۶۴۶	۱۹۹۰
۵۱۸۵	۵۱۸۵	۳۱۲۰۳	۷۳۰۰۴	۷۲۷	۱۹۹۱
۵۴۹۲	۵۴۹۲	۳۵۷۳۳	۸۰۰۹۴	۶۸۰	۱۹۹۲
۶۲۴۲	۶۲۴۲	۳۸۹۰۵	۸۴۹۴۵	۷۵۱	۱۹۹۳
۶۹۶۰	۶۹۶۰	۳۸۳۱۱	۸۳۶۴۹	۷۹۴	۱۹۹۴
۷۲۷۳	۷۲۷۳	۳۸۸۹۶	۸۴۳۸۳	۸۳۱	۱۹۹۵
۷۷۰۳	۷۷۰۳	۳۸۹۱۷	۸۵۴۸۴	۸۹۳	۱۹۹۶

اهداف آموزشی

از جمله مهمترین اهداف مقطع آموزش پیش دبستانی کشور عربستان می توان به موارد ذیل اشاره

نمود :

- پرورش ابعاد جسمی ، ذهنی و اخلاقی کودکان
- آشناسازی کودکان با جو مدرسه و آماده کردن آنها برای زندگی تحصیلی
- آموزش مبانی ساده مربوط به محیط زندگی آنان
- تشویق کودکان به تفکر سازنده

- حمایت از کودکان در مقابل خطرات و مشکلات
- حفظ طبیعت کودکان ، مراقبت از رشد اخلاقی ، عقل و جسم آنان در موقعیتهای طبیعی
شبیه به خانواده و هماهنگ با نیازهای اسلامی :
- شامل کردن جهت گیری مذهبی که بر اساس وحدانیت خداوند استوار است.
- آموزش رفتار مناسب به کودکان و آشنا کردن آنان به ارزشهای اسلامی و هدایت خوب به
وسیله دادن الگوی مناسب با انجام عملی آن .
- آشنا کردن کودکان با محیط مدرسه و انتقال تدریجی آنان از تفکری خود محدودی به سوی
زندگی اجتماعی.
- فراهم نمودن حالات خوب ، ابزار سالم و اطلاعات هماهنگ با سن آنان و در رابطه با محیط
اطرافشان .
- آموزش مهارتهای حرکتی به کودکان ، عادت دادن آنان به عاداتی سالم، پرورش حواس و
آموزش چگونگی استفاده خوب از آنان .
- تشویق فعالیتهای مخترعانه آنان ، مراقبت از علائق ریبایی شناسی آنها و دادن موقعیتهایی پویا
برای شروع این آشنائی ها .
- جوابگویی به نیازهای کودکان ، شاد کردن آنها و ادب آموزی به آنان بدون توهین یا خسته
کردن آنان .

- آگاهی از خطرات به منظور حفاظت از کودکان ، بر طرف کردن رفتارهای خطرزا در آنان و روبرو شدن با مشکلات بچه‌ها به روش امن .
- برای عملی کردن آنچه که در سیاستهای آموزشی اظهار شده است، تلاشهایی به منظور پیشبرد پروژه توسعه برای مرحله مهد کودک با همکاری ریاست کل آموزش دختران و برنامه خلیج عرب برای حمایت از موسسات توسعه سازمان ملل و یونسکو ، در حال انجام است. هدف از این تلاشها پیشرفت برنامه‌های آموزش جهانی پیوسته مقطع آموزش پیش دبستانی برای کودکان رده های سنی ۳ تا ۶ سال است که از آن جمله میتوان از موارد ذیل نام برد :
- کامل کردن مطالب تحصیلاتی مهد کودک حمایت از تمامی خدمات دسته بندی شده آموزشی
- آموزش تعدادی مدیر از ادارات بازرسی آموزشی در برخی مناطق عربستان سعودی که قادر به دستیابی به آموزش و بررسی کارها باشند .
- آماده سازی و مجهز کردن مراکز آموزشی نمونه برای آموزش کارمندان زن مهد کودکها .
- برقراری جلسات آموزش ضمن خدمت برای مربیان مهد کودک به منظور بهبود عملکرد آنان و بالابردن توانایی آنان در آموزش کودکان .
- ارتباط دادن مطالب خاص مهد کودک که در مقاطع پائین تر مهد کودک یاد داده می شود به مطالب سطح بالاتر در همین مقطع .
- پیوسته کردن برنامه های اطلاعاتی با هدف کودکان ، اولیاء و اداره کنندگان مهد به منظور حمایت از دیگر فعالیتهای آموزشی.

- آماده کردن برنامه آموزشی پیشرفته دو ماهه که آموزشهای پایه‌ای برای زنان کارمند، مربی مهد کودک باشد و اساساً تمامی کارهای آموزشی در مهد کودک را به آنان آموزش دهد. مطالب درسی پیشرفته بر این مرحله در ۱۴۱۴ هجری اجرا شد.

توسعه آموزشی

گسترش مراقبتهای اوان کودکی

پادشاهی عربستان سعودی که از اهمیت مراقبتهای قبل از تولد و اوان کودکی در زندگی آینده آنان آگاه است، توجه زیادی به مراقبتهای اوان کودکی در تعالیم اسلامی که زیربنایی قوی و محکم برای مراقبت خانواده ها و کودکان است می نماید. این مسئله که در قانون اساسی حکومت پادشاهی (اصول ۹-۱۰-۱۱-۱۲ و ۱۳) لحاظ گردیده است، بر لزوم ارتباط اعضاء خانواده با یکدیگر در هنگام فراهم نمودن لوازم زندگی مانند بهداشت، آموزش، امنیت، غذا، آب و دیگر ملزومات زندگی در تمامی مناطق تکیه دارد. دولت برنامه های آگاهی دهنده قبل از ازدواج را از طریق ازارهای اطلاعاتی، فرهنگی و جهتدار شدت بخشیده که نشان دهنده نیاز برای حصول اطمینان از موقعیتهایی است که وجود خانواده به هم پیوسته را که نماینده بومگاه اجتماعی مناسب برای کودکان سالم و قوی است را لازم می داند. در این زمینه برنامه های راهنمایی پزشکی و مراقبتهای قبل از زایمان و برنامه های طول حاملگی شدت گرفته و همچنین مراقبت ویژه برای کودکان از زمان تولد صورت می گیرد. دولت همچنین مراقبت از یتیمان از طریق برنامه های بسیاری مانند برنامه «مراقبت اجتماعی و یتیمان» را انجام می دهد. دولت خدماتی برای کودکان معلول از طریق برنامه های کلی شامل اسکان، احیاء، بازپروری، معالجه، آموزش و بیمه را فراهم نموده، همچنین

تمامی وسایل ارتباط جمعی را برای دستیابی به مراقبت کلی از کودکان در تمامی گروهها را به کار گرفته است. به دلیل ظرفیتهای وسیع بخش غیر دولتی، دولت موقعیتهایی برای شرکت در خدمات اجتماعی کودکان را به منظور دست یابی به همبستگی ارتباط و اجتماعی که به وسیله دین ما تشویق شده فراهم نموده است. دولت خدمات آموزشی برای کودکان در قیل از مرحله آمادگی در مهد کودک (شیرخوارگاه، مهد کودک و آمادگی اولیه) فراهم نموده. درباره این موضوع در دنباله گزارش، خواهد آمد. بسیاری از مؤسسات دولتی در این مراقبت پیش دبستانی شرکت می کنند از جمله وزارت بهداشت، وزارت کار و امور اجتماعی، وزارت اطلاعات و ریاست کل آموزش دختران علاوه بر تلاشهای خاص انجام شده بوسیله بخش غیر دولتی خصوصاً بنگاههای خیریه و مدارس غیر دولتی که عملکرد خود را در این زمینه خصوصاً در مورد نیازهای خاص کودکان تقویت کرده اند.

آموزش همگانی

سیاستهای آموزشی

عربستان سعودی به دنبال فراهم نمودن آموزش همگانی است و هزینههای فزاینده این هدف را از طریق سهمیه بودجه ۲۸۳ میلیون ریالی طی دو برنامه توسعه (طی سالهای ۲۰۰۰-۱۹۹۰) در زمان تهیه این گزارش فراهم نموده است. این گزارش دیدی کلی و وسیع از تلاشهای انجام شده به وسیله عربستان سعودی در زمینه آموزش همگانی به وسیله گسترش سیاستها و برنامه ریزیها در فراهم نمودن موقعیتهای

آموزشی برای تمامی گروه‌های اجتماعی و بهبود کیفی آن فراهم نمود. گزارش دستاوردهای کسب شده با یاری خداوند و حمایت مداوم و دست و دل‌بازانه دولت عربستان سعودی به بخش آموزش را نشان داد.

گزارش همچنین شامل شاخص‌های آماری اصلی بود که تلاش‌های دولت در EFA را ارزیابی می‌کند و در آخر دورنمای EFA و همچنین طرح‌هایی با هدف گسترش آن به تمامی گروه‌های اجتماعی خاطر نشان شد. در حال حاضر، عربستان سعودی تلاش‌های خود را در زمینه گسترش آموزش متمرکز نموده و تمامی کسانی را که به سن ورود به مدرسه می‌رسند ثبت نام می‌کند حتی سن ثبت نام را به پنج سال و نه‌ماهگی کاهش داده‌است. این کشور همچنین سعی در افزایش کارایی آموزشی دارد و سازمان‌های متخصص به نمایندگی مرکز توسعه آموزشی تأسیس کرده‌است. روند EFA شاهد اجرای واقعی بوده‌است.

حکومت جایی برای هر دختر و پسر و دانش‌آموز سعودی و دیگر مردمی که در قلمرو آن ساکنند در مدارس خود فراهم نموده‌است. تعهد عملی دولت در آغاز فراهم نمودن موقعیت‌های شغلی برای همه است. برنامه‌های پنج ساله توسعه ثبت نام کسانی را که به سن مدرسه می‌رسند به عنوان وظیفه تلقی می‌کرد. سال‌های آینده شاهد دستیابی به آموزش اجباری از طریق قوانین خاص خواهیم‌برد. عربستان سعودی به دنبال فراهم نمودن آموزش همگانی است و هزینه‌های فزاینده این هدف را از طریق سهمیه بودجه ۲۸۳ میلیون ریالی طی دو برنامه توسعه (طی سالهای ۲۰۰۰-۱۹۹۰) در زمان تهیه این گزارش فراهم نموده است. این گزارش دیدی کلی و وسیع از تلاش‌های انجام شده به وسیله عربستان سعودی در زمینه آموزش همگانی به وسیله گسترش سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌ها در فراهم نمودن موقعیت‌های آموزشی برای تمامی گروه‌های اجتماعی و بهبود کیفی آن فراهم نمود. گزارش دستاوردهای کسب شده با یاری خداوند و

حمایت مداوم و دست و دل بازانه دولت عربستان سعودی به بخش آموزش را نشان داد. گزارش همچنین شامل شاخص‌های آماری اصلی بود که تلاش‌های دولت در EFA را ارزیابی می‌کند و در آخر دورنمای EFA و همچنین طرح‌هایی با هدف گسترش آن به تمامی گروه‌های اجتماعی خاطر نشان شد. در حال حاضر، عربستان سعودی تلاش‌های خود را در زمینه گسترش آموزش متمرکز نموده و تمامی کسانی را که به سن ورود به مدرسه می‌رسند ثبت نام می‌کند حتی سن ثبت نام را به پنج سال و نه ماهگی کاهش داده است. این کشور همچنین سعی در افزایش کارایی آموزشی دارد و سازمان‌های متخصص به نمایندگی مرکز توسعه آموزشی تأسیس کرده است. روند EFA شاهد اجرای واقعی بوده است. حکومت جایی برای هر دختر و پسر و دانش‌آموز سعودی و دیگر مردمی که در قلمرو آن ساکنند در مدارس خود فراهم نموده است. تعهد عملی دولت در آغاز فراهم نمودن موقعیت‌های شغلی برای همه است. برنامه‌های پنج ساله توسعه ثبت نام کسانی را که به سن مدرسه می‌رسند به عنوان وظیفه تلقی می‌کرد. سال‌های آینده شاهد دستیابی به آموزش اجباری از طریق قوانین خاص خواهیم برد.

آموزش همگانی به عنوان یک اولویت

سیاست گسترش آموزش همگانی بدین منظور است که برنامه‌ها و طرح‌های آموزشی در دسترس تمامی اعضای جامعه باشد تا افراد را برای ساختن جامعه خود و دستیابی به آرمانهایشان آماده سازد. آموزش همگانی هدف اساسی کشور است که به عنوان پیشگام این زمینه در سیاست آموزشی سال ۱۳۹۰ هجری برابر با سال ۱۹۷۰ میلادی اصول و خط مشی‌های روش خود را در این زمینه ارائه نمود. متن آن شامل موارد زیر بود :

- آموزش شهروندانی معتقد که برای دیگران الگو باشند و مسئولیتهای خود در قبال خدمت و دفاع از کشور را احساس کنند.
- دادن اطلاعات و تخصصهای کافی فرهنگی به دانش آموزان و ساختن اعضای فعال برای جامعه
- بالا بردن حساسیت نسبت به مسائل فرهنگی ، اقتصادی و اجتماعی و آماده سازی افراد در شرکت برای حل این مسائل ،
- موافقت با شان افراد و حصول اطمینان از ایجاد شرایط لازم برای پرورش مهارتهای آنان به عنوان کمک به بالا بردن مقاومت ملی
- تشویق و پرورش روح تحقیقات علمی و تفکر برای تقویت ظرفیت مشاهده و اندیشه کردن ، تا دانش آموزان عجایب خلقتهای خداوند در جهان را ظاهر کرده و از علم خداوند آگاه باشند تا بدینگونه افراد را قادر به بازی کردن نقشی فعال در ساختن زندگی اجتماعی نمائیم .
- دانستن تفاوتهای شخصی بین دانش آموزان به عنوان مقدمه ای برای آشنا کردن و کمک به آنان برای رشد در چهار چوب ظرفیتهای ، آمادگیها و تمایلات آنان
- از میان برداشتن مشکلات مدارس و از بین بردن دلایل آن در صورت امکان و برقراری برنامه های موقت یا دائم به منظور جوابگویی به نیازهای آنان
- فراهم نمودن آموزش خاص و مراقبت از دانش آموزانی که چه از لحاظ جسمی یا عقلی عقب افتاده هستند بر طبق قوانین اسلام که آموزش را حق قانونی افراد ملت می داند

دولت از دانش آموزان تیز هوش به منظور پرورش استعدادها توانائیهایشان حمایت می کند

به عنوان قدمی به سوی اجرای موضوعات سیاست آموزشی ، برنامه های توسعه که به صورت همزمان

در کنار این سیاست به اجرا در آمد ، برنامه و سیاستهایی را بر اساس خط مشی های والایی به منظور دست

یابی به اصول EFA روشن نمود .

جایگاه آموزش در برنامه های توسعه : اجرای عملی سیاستها

طرحهای آموزشی در عربستان سعودی انسان را به عنوان تولید کننده و استفاده کننده پیشرفت می داند

و محصول توسعه در تمامی زمینه ها بر این اصل تکیه دارد . بنابراین فراهم نمودن آموزش برای تمامی مردم ،

آموزشی با کیفیت بالا بهترین تضمین آموزشی موفقیت آمیز خواهد بود. عربستان سعودی در دوره بعد از

گردهمایی جهانی در EFA (جمتین ، تایلند ، مارس ۱۹۹۰) برنامه پنجم توسعه را به پایان رسانده و برنامه

ششم توسعه نیز در حال اتمام است . در این دوره این دو برنامه توسعه تلاش برای دست یابی به EFA

گسترده تر شد . در نگاهی گذرا به دو برنامه (۱۴۱۰ تا ۱۴۱۵ هجری) (۱۹۹۰ تا ۱۹۹۵) به وضوح

می بینیم که برنامه ها و اهداف دراز مدت این برنامه ها چنین بوده است :

آموزش در برنامه های توسعه پنجم و ششم ؛ (۱۴۱۰ تا ۱۴۲۰ هجری) (۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰ میلادی):

مطالب و اهداف اجتماعی آموزش بر اساس اصول اسلامی و ارزشهای آن و همچنین میراث فرهنگی

جامعه عربستان سعودی است و شامل محورهای اساسی اهداف دراز مدت توسعه است . به منظور اجرای

این اهداف برنامه توسعه بر ایجاد این ارزشها در افکار شهروندان و فراهم نمودن مهارتها و دانش برای تبدیل

آنها به شهروندانی قادر به شرکت در تمامی فعالیتهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تکیه دارد. برنامه پنجم توسعه اهداف سوم و چهارم خود را به اینگونه اظهار نمود:

- تربیت شهروندانی کاری و مولد با فراهم نمودن امکانات برای آنان تا به این موقعیت دست

یابند و منابع مالی برای زندگی را بیابند و بر اساس کاری که انجام می دهند پاداش بگیرند.

- پرورش نیروهای انسانی و رسیدگی مداوم برای افزایش آن و پرورش مهارتها به منظور دست

یابی به نیازهای اقتصاد ملی

دولت شرایط آموزش برای دختران و پسران را فراهم می نماید و در این برنامه در صدد اصلاح سیستم

آموزشی است که به عنوان فعالیت مداوم برای موسسات آموزشی در پادشاهی عربستان به حساب می آید.

بنابراین اهداف اصلی برنامه پنجم از این قرارند:

- بهبود کیفیت آموزش

- داشتن آموزشی عمومی که جوابگوی نیازهای مذهبی، اجتماعی و اقتصادی و احتیاجات

عربستان سعودی باشد.

- فراهم نمودن و حصول اطمینان از مراکز آموزشی با هزینه های کمتر

- کاهش میزان بیسوادی در بین شهروندان زن و مرد

ششمین برنامه توسعه ۱۴۱۴ تا ۱۴۲۰ هجری (۱۹۹۵ تا ۲۰۰۰ میلادی) اهمیت افزایش کیفیت

آموزشی را به اینگونه بیان می نمایند:

اهداف دراز مدت

- فراهم نمودن موقعیتهای آموزشی مداوم برای تمامی شهروندان در سن تحصیل هماهنگ با قابلیتها و علائقشان و حصول اطمینان از خدمات مورد نیاز .
 - لزوم جوابگویی آموزش عمومی به نیازهای دینی ، اقتصادی و اجتماعی و احتیاجات عربستان سعودی
 - تاکید بر اهمیت کاهش میزان بیسوادی در بین شهروندان
 - به روز کردن مداوم سیستم آموزش عمومی تا قادر به جوابگویی به نیازهای رشد اقتصادی و اجتماعی باشد
 - فراهم نمودن و حصول اطمینان از جایگاههای آموزشی با هزینههای کمتر
 - به روز کردن مداوم مطالب درسی به منظور هماهنگی آن در رشد سریع زمینههای جدید علم
 - تثبیت این موضوع که سیستم آموزش عمومی بر کیفیت تکیه دارد.
- برنامه پنجم توسعه براساس زیر بنای محکمی که بوسیله برنامه چهارم توسعه ساخته شده بود بنا گردید . سیستم آموزشی در عربستان سعودی در کمیت و کیفیت به رشد خود در دوره اجرای برنامه چهارم توسعه به عنوان گسترش روند آموزشی دو دهه اخیر ادامه داد . تمامی شاخصهای آموزش میزان رشد بالایی را بوسیله فراهم نمودن شرایط آموزش رایگان همگانی و ارائه خدمات آموزشی به تمامی افراد در تمام روستاها و مناطق دوردست، نشان می دهد.

میزان ثبت نام درسیستم آموزش عمومی در دهه اخیر (۱۴۰۵ تا ۱۴۱۰ هجری) (۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰ میلادی) بیش از چهار برابر شده و تعداد آن از دو میلیون دانش آموز مذکر و مونث گذشته است. مراکز آموزش عالی شاهد افزایش میزان ثبت نام تا ۱۶ برابر طی چهار برنامه توسعه بوده اند. تعداد ثبت نام دانشجویان دختر و پسر به ۱۱۴۰۰۰ در مقایسه با ۷۰۰۰ در آغاز اولین برنامه توسعه رسیده است. تعداد دختران شرکت کننده در این موسسات نیز از ۴۰۰ به بیش از ۴۸۰۰۰ در همین دوران رسید (آمار مربوط به آغاز برنامه توسعه پنجم در ۱۹۹۰ است)

برنامه پنجم و ششم توسعه شامل تعدادی سیاستها با هدف دسترسی به اهداف دراز مدت آموزش عمومی در پرتو نتایج بررسی وضعیت آموزشی در آغاز برنامه های پنجم و ششم است.

سیاستهای آموزشی برنامه پنجم

- کاهش نرخ مردودی و ترک تحصیل
- بازنگری و بررسی سیستم ارزیابی تحصیلی کنونی
- اجرای روشهای آموزشی مورد نیاز برای کنترل پیشرفت دانش آموزان در آموزش در حالیکه بر قدردانی شخصی از معلم تاکید شود و فراهم نمودن مشاوره آموزشی با کیفیت به جای

تکرار مجدد یک پایه

- اجرای برنامه هایی که اولیاء دانش آموزان با نمره پایین تر را نسبت به نیازهای آنان آگاهتر سازیم تا آموزش فرزندانشان ادامه داشته باشد و مهارتها و دانش لازم را به منظور همکاری

آنان با مدرسه در حل مشکلات آموزشی ، روانی و شخصی فرزندان را در اختیارشان بگذاریم .

- افزایش موقعیتهای آموزش مهارت‌های جایگزین برای دانش آموزانی که ترک تحصیل می کنند
- بوسیله ایجاد ارتباط نزدیک بین آموزش و سیستم آموزش مهارتها
- بهبود کیفیت آموزش از طریق اجرای روشها و ابزار کارآمد بررسی برای کنترل کیفیت آموزش و عملکرد دانش آموزان در زمینه های بسیار مربوط به نیازهای توسعه در کشور
- بهبود مطالب و روشهای آموزش به منظور تشویق خلاقیت و مهارت‌های حل مسائل
- معرفی اصول نگهداری به عنوان موضوعاتی مهم درس در مراحل میانی و متوسطه
- معرفی علوم کامپیوتری به عنوان بخش تکمیلی مطالب درسی مرحله میانی و به عنوان برنامه ای فرهنگی در مقطع ابتدایی
- تاکید بر پیشرفت عملکرد معلمان و تعهد حرفه ای از طریق آموزش مداوم
- گذاشتن حداقل محدودیت برای آنچه که باید در ساختمان مدارس تمامی نقاط پادشاهی و همچنین کیفیت خدمات آموزشی فراهم شده برای دانش آموزان
- فراهم نمودن مطالعاتی در مورد امکان عملی تمرکز زدایی در خدمات آموزشی استانها
- نمودن تلاش با هدف کاهش کمی و کیفی تفاوت‌های بین مناطق در میزان جایگاههای آموزشی

- کاهش هزینه خدمات آموزشی با ایجاد استانداردهایی مانند : افزایش نسبت معلم به دانش

آموز کاهش میزان کادر اداری به معلم ، کاهش تعداد مدارس کوچک (این مدارس کمتر از

۱۰۰ عدد و معرف حدود ۴۰٪ از مدارس در کشور هستند که باعث افزایش هزینه دانش

آموزان می شوند که مغایر با هدف کاهش هزینه ها برای آموزشی یا کیفیت بالاست) ، فراهم

نمودن امکانات حمل و نقل برای دانش آموزانی که در مناطق دور دست با جمعیت پایین

زندگی می کنند .

- تشویق بخش خصوصی برای بازی کردن نقشی مهمتر در زمینه فراهم نمودن خدمات

آموزشی

سیاستهای آموزشی برنامه ششم

برنامه ششم توسعه شامل سیاستهای بسیار با هدف یابی به اهداف دراز مدت کلی در سیستم آموزش

عمومی بوده بیشتر این سیاستها بر اساس محورهای اصلی برنامه توسعه ششم که برای توسعه دراز مدت

بسیار مهم ماست می باشد و با موارد زیر معرفی می شود :

- دستیابی به بازده اقتصادی
- افزایش نقش بخش خصوصی در اقتصاد ملی
- پرورش نیروهای انسانی سعودی و افزایش سرمایه گذاری آنان

این سیاستها در پرتو نتایج داده‌های شرایط قبل و همچنین موضوعات و اهداف و سیاستهای مبتنی بر برنامه ششم توسعه تعیین شده‌اند. سیاستهای آموزش عمومی از جمله این سیاستهاست که در جهت بهبود کارایی درونی حوزه آموزش کشور به واسطه موارد ذیل به مورد اجرا گذارده می شود :

- مطالعه احتمال تغییر سیستم صعود به کلاس بالاتر خصوصا برای کلاس اولیها در مقطع ابتدایی از سیستمی که موفقیت دانش آموزا را با امتحانات بخشی می‌سنجد به سیستمی بر اساس ارزیابی مهارتهای خاص ، علوم و اطلاعات اخذ شده بدون تاثیر کیفیت کلاسی ، سطوح و استانداردها.
- استفاده از استانداردهای شخصی با انعطاف پذیری بالاتر برای ارزیابی پیشرفت دانش آموزان
- استفاده از خدمات مشاوره‌ای و علت یابی برای کمک به دانش آموزان نمره پائین و کشف به موقع ضعفها به منظور مقابله با پدیده مردود شدن و ترک تحصیل
- افزایش ارتباط بین خانه و مدرسه برای دنبال کردن سطح آموزشی دانش آموز و راهنمایی کردن خانواده‌ها تا بتوانند مشکلات آموزشی ، روانی و شخصی را که فرزندانشان به آن روبرو می‌شوند حل نمایند .
- تاکید مداوم بر فعالیتهای فوق برنامه و گسترش این فعالیتها به عنوان یکی از ابزارهای مهم و کار آمد در جریان آموزش و هم چنین فراهم نمودن مطالب و امکانات انسانی مورد نیاز
- تاکید بر اهمیت آموزشی

دستاوردهای آموزشی طی سالهای ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۹ میلادی

آموزش در عربستان سعودی شاهد رشد پاینده در سیاستهای EFA و اجرای برنامه‌های توسعه بوده است. تلاشهای رسمی و غیر رسمی برای این هدف شدید بوده‌اند. دوره بعد از اجلاس جمتین (۱۹۹۰) یکی از دورانهایی اساسی در این زمینه است. در حقیقت این دوره شاهد شروع جریان آموزش در تمامی جنبه‌ها با دانش آموز محوری در روند آموزشی بوده است. دیگر اجزاء روند آموزشی نیز شاهد رشدی بوده‌اند که تاثیری بر آموزش داشته و به دست یابی به بسیاری از اصول آموزش همگانی که شامل موارد زیر است کمک نموده است:

- تعهد سیاسی که آموزش را ساخته، آنرا تامین مالی نموده و رشد آنرا در صدر کارهای خود قرار داده
- اصلاحات اداری و آموزشی در تمامی بخشهای مربوطه آموزشی.
- بخشهای آموزشی شاهد رشدی پایدار در برنامه‌هایشان بوده‌اند که هدف آن دستیابی به عملکردی بهتر در اجرای سیاستها و برنامه‌ها و همچنین افزایش و گسترش بازده خروجی آن بوده است.
- آگاه بودن از نقش مهمی که معلم در جریان آموزی ایفا می‌کند. در حقیقت تلاشهایی به منظور بالا بردن سطح صلاحیتهای معلمین مقطع ابتدایی در دست اجرا است. لازمه اینکار توسعه موسسات تربیت معلم است تا آنان بتوانند مدرک کاردانی بدهند.

- پیشرفت زیر ساختهای دستگاههای ناظر با ایجاد بخشهایی برای اجرای سیاستهای آموزشی و طرحهای توسعه مربوط به آموزش .

از جمله مهمترین دستاوردها در این زمینه می توان از موارد ذیل نام برد :

- تاسیس بخش وزارتی معلمان وزارت آموزش
- تاسیس دبیر کلی برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش
- تاسیس دبیر کلی ارزیابی و سنجش وزارت آموزش
- تاسیس دبیر کلی اطلاعات آموزشی وزارت آموزش
- تاسیس بخش معاونت توسعه آموزش در ریاست کل آموزش دختران
- تاسیس بخش معاونت برنامه ریزی و توسعه در ریاست کل آموزش دختران
- تاسیس بخش معاونت آموزش و آموزشهای حرفه ای در ریاست کل آموزش دختران
- تاسیس بخش معاونت آموزش و آموزشهای حرفه ای در ریاست کل آموزش دختران
- تاسیس بخش معاونت مسائل مدرسه و کتابخانه ها در ریاست کل آموزشی برای دختران

دست آوردهای برنامه پنجم توسعه

مرور دست آوردهای برنامه پنجم توسعه نشان می دهد که بخش آموزش توجه و حمایت دولت را جلب کرده چونکه دولت معتقد است که سرمایه گذاری در زمینه انسانی ستون فقرات رشد اقتصادی و شکوفایی اجتماعی است ، این موضوع از میزان اعتباری که از بودجه دولت در این راه مصرف شده روشن می شود. این بخش در دوره برنامه توسعه پنجم بیش از ۱۳۵ میلیون ریال سعودی حدود ۱۸٪ از بودجه تخصیصی برای آن

مدت را به خود اختصاص داده است. این نقاط عطف تاثیر مستقیمی بر میزان رشد در تمامی تغییرات بخش آموزشی داشته است.

میزان رشد تغییرات آموزشی در ۱۴۰۹/۱۰ هجری (۱۹۸۹-۹۰ میلادی) و ۱۴۱۳/۱۴ هجری (۹۴-۹۵) ۱۹۹۳ (شاهد رشدی قابل ملاحظه بوده در حقیقت تعداد دانش آموزان در مقطع آموزش ابتدایی به طور سالانه از رشد متوسط ۳/۸٪ برای پسران و ۵۴/۶٪ برای دختران برخوردار بوده است. در مقطع میانی رشد متوسطه سالیانه ۷/۴٪ و ۱۰/۱٪ برای پسران و دختران بوده است. برای مقطع متوسطه رشد سالیانه متوسط ۵/۴٪ برای پسران و ۱۱٪ برای دختران بوده است. میزان ثبت نام در کادر معلمان نیز در طی همان دوره از زمان افزایشی از رشد سالیانه متوسط ۱۲/۵٪ برای معلمان مرد و ۲۰/۳٪ برای معلمان زن داشته باشد. علاوه بر این ابزار اساسی وزارت آموزش و ریاست کل آموزش دختران در طی برنامه توسعه پنجم گسترش داشته است. تعداد مدارس افزایش یافته (برای دختران و پسران) بین ۹۰-۱۹۸۹ و ۹۴-۱۹۹۳ و از ۸۳۷۰ به ۱۰۰۰۰ برای مدارس ابتدایی و از ۲۸۸۴ به ۴۰۰۰ برای مدارس میانی و از ۱۱۰۳ به ۱۷۰۰ برای مدارس متوسطه رسیده است. کادر آموزش دهنده تربیت معلم نیز در طی همان زمان افزایش یافته و از ۴۰ به ۴۳ رسیده است: تعداد کل دانش جویان نیز در بخش آموزش عالی رشد سالیانه متوسط ۷/۱٪ و تعداد فارغ التحصیلان این سیستم از رشد سالیانه متوسط ۵/۳٪ برخوردار بوده است.

این رشد همواره با رشد تعداد کادر آموزشی همراه بوده است. تا آنجا که به سیاستگذاریها مربوط می شود بخش آموزش عمومی در کشور در طی پنجمین برنامه توسعه شاهد پیشرفتهای مهمی در زمینه اجرای سیاستی و انجام اندازه گیریها در تمامی ابعاد آموزشی از این قرار بوده است :

- شرکت کنندگان در بخش خصوصی ساختن مدارس دولتی در محدوده بنا شده بوسیله قوه

اجرایی و گروههای مالی

- گسترش برنامه‌های مهد کودک بوسیله بخش خصوصی و عمومی
- پیشرفت دانسته‌های تربیت معلم مربوط با وزارت آموزش همچنین آنهایی که ریاست کل آموزش دختران وابسته‌اند به صورت دستگاههایی که درجه مدرک کاردانی می‌دهند.
- انتقال مسئولیت بخش خصوصی آموزش برای دختران به ریاست کل آموزش دختران
- گسترش برنامه علوم کامپیوتر و درس اطلاعات برای دانش آموزان مرحله متوسطه
- پیشرفت ساختارهای سازماندهی در وزارت آموزش و ریاست کل آموزش دختران

ارتقاء کمی و کیفی

رشد کمی آموزش به همراه پیشرفت کیف که نشانگر تلاشهای انجام شده بوسیله دولت برای افزایش بازدهی آموزش در کل و EFA بالخصوص به عنوان راهی برای پیشرفت منابع انسانی و بهبود کارآیی و کیفیت است ، مهمترین برنامه پیشرفت در آموزش عمومی در طی ده سال اخیر به شرح زیر می‌تواند خلاصه شود . دولت، مقاطع ابتدایی و مقدماتی متوسطه را به عنوان نماینده زیر بنایی اساسی برای آموزش و پرورش مهارتهای زندگی به حساب می‌آورد. مطالعات زیادی برای ادغام این دو مقطع (درآموزش پایه) انجام شده است. حتی اگر در جدول برنامه ریزی هنوز به صورت جداگانه نوشته می‌شوند. البته تلاشهای انجام شده برای پیشرفت با روند آموزشی هر دو مقطع برای تهیه تمامی شرایط مورد نیاز دانش آموزان برای ادامه تحصیلات تا پایان کلاس سوم مقطع میانی (راهنمایی) در هر دو دوره مشترک است .

این دو مقطع شاهد رشد قابل ملاحظه‌ای بود که در ذیل بدان اشاره گردیده است :

- توجه به کلاس اول مقطع ابتدایی و تکیه بر حصول اطمینان از جو آموزشی مناسب برای کودکان در این سن از طریق راهنمایی آموزشی و برنامه‌های خاص هفته‌های اول ورود به منظور آشنا شدن کودکان با حال و هوای مدرسه شده است.
- اصلاح برنامه تحصیلی برای کلاس اول و تکیه بر مهارت‌های خواندن و نوشتن فعالیتها و داستانها با هدف آشنا شدن با ترکیب حروف که مناسب با سن بچه‌های این گروه باشد و رفتارهای مورد پسند را در آنها ایجاد کند.
- آموزش زبان عربی به روشی آسان که سنگ بنایی محکم برای یادگیری دیگر علوم است .
- داخل کردن تصمیمات آموزش ملی با شروع کلاس چهارم ابتدایی تا پایان مقطع متوسطه به منظور رشد شهروندانی که قادر به ایجاد پیشرفت در خود و خدمت به کشورشان باشند .
- افزایش بازده برنامه‌های سلامت مدرسه در مقطع ابتدایی و همچنین دیگر مقاطع مدرسه .
- تسهیل روند یادگیری مضامین ریاضی و تکمیل روشهای آموزش آن و کتابهای درسی مربوط به آن.
- بالا بردن فعالیتهای دانش آموزان به عنوان بخش مهمی از برنامه تحصیلی در مفهوم کلی در تمامی زمینه‌های اجتماعی ، ورزشی ، فرهنگی و هماهنگی در روند ساختن شخصیت دانش آموزان .
- پیشبرد دروس انگلیسی با شروع از مقطع میانی (راهنمایی) به منظور تسهیل در یادگیری آن .
- بررسی برنامه هدایت دانش آموزان برای دیدن تاثیرات خوب آن در رفتار بیرون و درون مدرسه

- پیشبرد برنامه‌ها و روشهای یادگیری با تکیه بر مهارتهای مورد نیاز و رفتارهای مورد پسند و کار کردن روند آموزشی تا خروجیها در موازات اهداف مورد نظر باشد. در اینجا می‌توان یاد آور شد که پیشرفت آموزش عمومی با تکیه بر مواد زیر سمت و سوی جدید یافته است.
- این دو مقطع (ابتدایی و میانی) باید به گونه‌ای باشد که جوابگوی نیازهای اساسی افراد باشد و آنان را برای ایفاء نقش در جامعه آماده سازد.
- برنامه‌های آموزشی و تحصیلی باید رفتارهای سازنده را تقویت کند و با تغییرات آموزشی و فن آوری نو در چهار چوب ارزشهای شریعت اسلامی و آداب اصیل عربی منطبق باشد .
- بالا بردن کارآیی روند آموزش و یادگیری در زمینه آموزش پایه رسمی و غیر رسمی برای کودکان ، نوجوانان و بزرگسالان و تاکید بر اهمیت خصوصیات ملی در پیشبرد برنامه‌های تحصیلی ، بازده معلمان و محیط آموزشی ، با در نظر گرفتن تمامی مطالب مربوط به پیشرفت علم و مهارتها، برای ایجاد برنامه‌های پیشبرد بر اساس مطالعات آموزشی و روانی و اجتماعی در زمینه یادگیری و ارزیابی آموزشی .
- افزایش کامپیوترها در مدارس ابتدایی و میانی در چهار چوب طرح ملی استفاده از کامپیوتر در آموزش
- تکمیل کادر اداره مدرسه به روشی که مدرسه تبدیل به بخش اصلی آموزش شود و دادن امتیازات کافی به مدیران برای اداره مدرسه و باز بودن آن به روی جامعه

هفتمین برنامه پنج ساله (طی سالهای ۲۰۰۵-۲۰۰۰)

هفتمین برنامه پنج ساله بر دانش‌آموز و احتیاجات او متمرکز شده است، چراکه دانش‌آموز بازیگر اصلی روند آموزشی در سایه هدف کلی آموزش همگانی است. برنامه یک رشته اهداف را برای تمامی جنبه‌های مربوط به روند آموزش مشخص نموده است.

اهداف کلی

۱- ارائه موقعیت‌های آموزشی کلی و تمامی خدمات مربوط به آن برای تمامی شهروندان در سن مدرسه براساس ظرفیت‌ها، تواناییها و علایق آنان

۲- دنبال کردن جریان به روزکردن سیستم آموزش عمومی برای بهتر عمل کردن در جوابگویی به نیازها و احتیاجات جامعه

۳- دنبال کردن بهبود آموزشی و سازماندهی روند آموزش

۴- جوابگویی به نیازهای وزارت در خدمات آموزشی و تسهیلات و استفاده سرمایه‌های بخش خصوصی در حمایت از بعضی از این پروژه‌ها

۵- توجه بیشتر به پیشرفت منابع انسانی ملی، به کارگیری آنان و غلبه بر موانعی که با آنها روبرو می‌شوند.

۶- دنبال کردن سیاست جایگزین کردن نیروی کار بیگانه به وسیله سعودیها

۷- توجه بیشتر به آموزش بزرگسالان، سوادآموزی و پیشبرد برنامه‌های مربوط به آن

۸- فعال کردن روند فرهنگی و فعالیت‌های علمی و توجه خاص به باستان شناسی تا هماهنگ با پیشرفت‌های کنونی در عربستان سعودی می‌شود.

سیاست‌های کلی

۱- حصول اطمینان از ظرفیت آموزشی برای تمامی کودکان سعودی در سن آموزش ابتدایی و افزایش

بالحاق آموزش کنونی برای داشتن ظرفیت برای تمامی فارغ‌التحصیلان سعودی آموزش ابتدایی

۲- فراهم نمودن ظرفیت آموزش متوسطه، تا پایان اولین دههٔ قرن بیست و یکی به ۷۰٪ و سپس ۹۰٪

فارغ‌التحصیلان سطح تکمیلی که مایلند تحصیلات متوسطه داشته باشند.

۳- افزایش توانایی بالحاق مدارس شبانه تکمیلی و متوسطه.

۴- فراهم نمودن مراقبت خاص برای دانش‌آموزان تیزهوش و نابغه

۵- بهبود خدمات آموزشی خاص برای افراد معلول مانند نابینایان و دیگر افراد

۶- کشف به موقع معلولیت‌ها و بالابردن آگاهی برای در پیشگیری از آنها

۷- گسترش خدمات کتابخانه ای تخصصی نظیر کتابخانهٔ سخنگو و انتشار کتابهای شنیداری بر طبق

سیاست وزارتخانه

۸- ایجاد مراکز خاص آموزشی (برای معلولین) برای کودکان پیش دبستانی

۹- کاهش میزان مردودی و ترک تحصیل در تمامی سطوح آموزشی از طریق افزایش بازدهی آموزش

۱۰- تلاش برای ایجاد مرکزی برای توسعهٔ آموزش به منظور افزایش کارایی برنامه‌های درسی

آموزش، فراهم نمودن مطالعات و تحقیقات آموزشی و روان‌شناسی که اجزاء روند آموزشی و محیط

مدرسه (دانش‌آموزان - معلمان - کتابها و موضوعات آموزشی) را پوشش دهد و به کارگیری

نتایج آن هماهنگ با موقعیت عربستان سعودی.

۱۱- به روز کردن و پیشرفت برنامه‌ها و طرح‌های آموزش عمومی در پرتو شریعت اسلامی و هماهنگ

با نیازهای متغیر جامعه و اهداف توسعه

۱۲- ارزیابی کارایی آموزش عمومی به منظور اطلاع از موفقترین روشهای مؤثر بر سیستم آموزش

برای افزایش سطح علمی آموزش

۱۳- بهبود کتاب‌های مدرسه چه از لحاظ شکل، مطالب و ویراستاری

۱۴- بهبود کتابخانه‌های مدرسه و دادن توجه لازم به آنها

۱۵- ارائه ابزار آموزشی مفید و مدرن به شکل فن‌آوری آموزشی و تطبیق آنها تا بتوانند به اهداف

آموزش خدمت کنند.

۱۶- توجه خاص به مطالب آموزشی گوناگون و تشدید استفاده از آنها

۱۷- ارائه سیستم‌های بروز و روشهای پیشرفته مانند کامپیوترها در تمامی زمینه‌های عمل

۱۸- تکمیل مطالعات کنونی درباره سیستم فعلی سنجش دانش‌آموزان و تصحیح ایرادات بر طبق ابزار

آموزش کنونی

۱۹- توسعه برنامه‌های تلقین یادگیری قرآن مجید از طریق به روز کردن ابزار آموزش و بهبود بازده

معلم

۲۰- اجرای برنامه‌های آماده سازی و تربیت معلمان آموزش خاص (برای معلولین) در مؤسسات

تربیت معلم

۲۱- گسترش برنامه‌ها برای پرورش مهارت‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان از طریق فعالیت‌های علمی،

فرهنگی، اجتماعی، هنری و پیشاهنگی

۲۲- احیاء مراکز فعالیت‌های مدرسه‌ای برای ارضاء روحی، جسمی، اجتماعی و ذهنی دانش‌آموزان

۲۳- توسعه سیستم اطلاعاتی خاص دانش‌آموزان برای راهنمایی آنان و پیگیری کار آنها و ارزیابی

عملکردشان

۲۴- توسعه خدمات پیشگیری و معالجه در مدارس

۲۵- تکمیل ترتیبات ثبت نام دانش‌آموزان

۲۶- فراهم نمودن خدمات کمکی برای دانش‌آموزان مانند حمل و نقل به مدرسه، یارانه‌ها و تغذیه

براساس عرف خاص

۲۷- به روزکردن و سازماندهی سیستم اداری در وزارت و همچنین ادارات در مناطق و دیگر

مؤسسات آموزش و افزایش کارایی آنان از طریق آموزش مداوم ضمن خدمت

۲۸- بهبود بازدهی فنی و اداری مدیران

۲۹- جوابگویی به نیازهای ادارات سعودی و ناظرهای آموزش

۳۰- جوابگویی به نیازهای بخش آموزشی از لحاظ ابزار و لوازم، وسایل اداری، کتابهای مدرسه و

مطالب آموزشی

- ۳۱- فراهم نمودن ساختمان‌های مدارس در تمامی سطوح آموزش
- ۳۲- به روزکردن طرح ساختمان مدارس برای فراهم نمودن محیط آموزشی مناسب (کارگاه‌ها، آزمایشگاه‌ها، زمین‌های بازی...) همچنین امنیت و نور و هوای مناسب
- ۳۳- افزایش تعداد ساختمانها برای بخش‌های بهداشتی مدارس و ساختن خوابگاه‌های دانش‌آموزان بیشتر در محیط‌های آموزشی
- ۳۴- نگهداری از تسهیلات آموزش و تمیز نگهداشتن آنها
- ۳۵- افزایش سطح معلمان در دایره آموزش ابتدایی و در نظر گرفتن مدرک کاردانی به عنوان پیش نیاز آموزگاری در این دایره
- ۳۶- ساختن ظرفیت معلمان دانشگاهی به منظور کسب مهارت‌های آموزگاری
- ۳۷- توسعه برنامه‌های آموزشی مشاوران آموزش همچنین بازرسان اداری کشوری
- ۳۸- عمل کردن کارایی خود به خود معلمان کشوری در تمامی دواير آموزشی
- ۳۹- استخدام شهروندان سعودی در حوزه اداری
- ۴۰- تمرکز بر نقش هیأت عالی سوادآموزی و آموزش بزرگسالان همچنین هیأت‌های زیر مجموعه آن در برنامه‌ریزی برای این نوع آموزش
- ۴۱- هماهنگ کردن تلاشها با گروه‌های رسمی در مورد برنامه‌های آموزش بزرگسالان و سوادآموزی
- ۴۲- افزایش ظرفیت مدارس آموزش بزرگسالان و سوادآموزی

۴۳- حمایت از برد مرکزی آموزش بزرگسالان و سوادآموزی و فراهم نمودن منابع انسانی با

مهارت‌های بالا برای آن

۴۴- سازماندهی عملیاتی در مناطق دوردست و حومه به منظور بالابردن آگاهی در سن شهروندان با

همکاری دیگر گروه‌های رسمی

۴۵- انجام مطالعات عمل و تحقیقات و ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌های آموزش بزرگسالان و سواد

آموزی به منظور بهبود آنان

۴۶- سازماندهی جلسات آموزشی به منظور افزایش صلاحیت افرادی که در زمینه آموزش بزرگسالان

و سوادآموزی کار می‌کنند.

۴۷- فراهم نمودن محرک‌هایی برای تشویق بیسوادان به تحصیل

۴۸- توجه خاص به تجلی محلی و بین‌المللی به منظور استفاده از آنها برای بالابردن آگاهی و تذکر در

مقابل خطرات بیسوادی و همکاری با دیگر گروه‌های رسمی

۴۹- تشویق و توسعه فعالیت عقلی از طریق علوم و ادبیات

۵۰- بالا بردن آگاهی فرهنگی در بین جوانان و پرورش تمایلات ادبی و توانایی‌ها

۵۱- به روز کردن و تجهیز کتابخانه‌های عمومی و مراکز فرهنگی، بهبود وضعیت آنها و افزایش

عملکردشان

۵۲- بهبود خدمات فراهم شده به وسیله کتابخانه‌های عمومی و کتابخانه‌های مدرسه از طریق حصول

اطمینان از مهارت‌های فنی، کتابها و مراجع مفید

۵۳- فعال نمودن عمل در زمینه‌های فرهنگی در مراکز خدماتی اجتماعی و توسعه از طریق آماده‌سازی

و آموزش متخصصین فرهنگی و سازماندهی گردهمائی‌ها و غیره

۵۴- تشویق دانش‌آموزان به حفظ امکانات عمومی و حفظ محیط زیست.

برنامه‌های آتی

به منظور دستیابی به اهداف و سیاستهای فوق، برنامه‌های زیادی به ویژه در زمینه‌های ذیل به

مورد اجرا درآمده است :

مطالب درسی

الف) طرح کلی توسعه تحصیلی: هدف رسیدن به جهش در آموزش به وسیله اجرای تغییراتی اساسی و

کمی در مطالب درسی به منظور جوابگویی به شتاب توسعه منطقه‌ای و جهانی در نظر شخص و

جامعه است.

اهداف این طرح همچنین فراهم نمودن ابزاری کارآمد برای رسیدن به اهداف سیاست آموزش

به روشی منسجم و کارآمد است که باعث ایجاد مطالب درسی پیشرفته‌تر و کارآمدتر می‌شود.

بعضی از مراحل این طرح تاکنون انجام شده و مراحل باقیمانده می‌باید اجرا شود. (اجرا،

آزمایش، تعمیم)

ب) طرح‌های توسعه آموزش برای تمامی مراحل به منظور جوابگویی به تغییرات و پیشرفت‌ها و همچنین

احتیاجات بازار و اشخاص و نیازهای اجتماعی طرح شده هیأت عالی مطالب درسی و برنامه‌ها

طرح تکمیل شده برای آموزش متوسطه تعیین نموده که به وسیله دروس جدید در مقطع

متوسطه مشخص شده است: فرهنگ حرفه‌ای (کاری) استفاده از کامپیوتر و اطلاعات. این

روش در مقطع میانی اجرا و تکمیل خواهد شد.

ج) توسعه خط مشی‌های یادگیری: با تأکید بر خودآموزی، یادگیری مداوم و آموزش در طول

زندگی

ارزیابی و سنجش

– آموزش معلمین از لحاظ نظری و عملی در ارزیابی و سنجش

– ایجاد راهنمای ارزیابی و سنجش معلمین

– یافتن تست‌های استاندارد برای ارزیابی آمادگی، تمایلات، آمادگی‌ها، ظرفیت‌ها، و هوش به منظور

انتخاب دانش‌آموزان با توانایی‌های خاص (تیزهوش یا کند در یادگیری)

– تکیه بر تست‌های شخصی به منظور داشتن نقاط ضعف و مشکلات یادگیری دانش‌آموزان

– ایجاد امتحانات کشوری در پایان هر مقطع به منظور تعیین سطح دستیابی دانش‌آموزان

چشم‌انداز آتی

در سایه موقعیت آموزشی معرفی شده در اولین بخش از گزارش کنونی و بر اساس شاخص‌های

آماري و تغییرات سریع در آموزش، به نظر می‌رسد که آینده بهتری در انتظار آموزش همگانی در عربستان

باشد. البته طبیعت این مبارزات ما را به گفتن اینکه مکانیزم‌های ایجاد شده برای مقابله با آنها بر اساس

ارزیابی تلاش‌های انجام شده در این زمینه بوده است، رهنمون می‌شود. اغز جمله مهمترین اقدامات به عمل

آمده در راستای نیل به پیشرفت‌های آتی در زمینه آموزش همگانی می‌توان از موارد ذیل نام برد :

پیشرفت کمی و ظرفیت پایه‌های آموزشی

اگر به شاخص‌های کمی توسعه و همچنین افزایش تعداد دانش‌آموزان نظری بیندیشیم متوجه می‌شویم که نیازمند گسترش و رشد میزان اشغال مدارس و همچنین سطح آموزش که جوابگوی اهداف موردنظر آموزش باشند هستیم. این مسائل نیازمند تلاش‌های جدی برای فراهم نمودن کیفیت خوب آموزش برای تمامی دانش‌آموزان به طور مساوی است. رشد جمعیت شناسی سالیانه در عربستان سعودی به عنوان نیازی سوق‌الجیشی برای توسعه کلی که بر اساس نیازهای اجتماعی - امضای تغییرات زیرساختی، معرفی فن‌آوری‌های جدید، رشد بخش خصوصی و عمومی اتفاق می‌افتد به حساب می‌آید و به این دلیل است که مهارت‌های ملی موردنیاز هستند. از آن زمان نقش مؤسسات آموزشی عربستان سعودی، مبارزه ای که نیازمند بازنگری و طرح‌های عمقی برای رشد است به حساب می‌آمده و هنوز نیز چنین است. این بازنگری و طرح‌های عمیق به مؤسسه آموزش اجازه می‌دهد که پایه‌های آموزشی را به وسیله آموزشی کاملاً پیشرفته که جوابگوی نیازهای اشخاص و جامعه هماهنگ با اهداف توسعه کلی است، گسترش دهد. به این منظور طرحهای گسترده ای در جهت نیل به موارد ذیل به مورد اجرا درآمده است :

- تعادل بین ضرایب رشد افراد تحصیل کرده و پایه‌های آموزش و همچنین ظرفیت‌های آن از

طریق ایجاد طرح مدرسه که گسترش افقی و رشد جمعیتی بین شهرها و روستا را در نظر

بگیرد، در حالیکه موقعیت‌های همگانی آموزش را فراهم می‌کند.

- تغییر در الگوهای آموزشی خصوصاً در آموزش متوسطه و کاهش هزینه‌های هدر رفته در نتیجه افزایش مردودی و میزان ترک تحصیل که نیازمند دوباره‌سازی تواناییها و آموزش دانش‌آموزان است.

- تغییر منابع مالی آموزش تا جوابگوی افزایش هزینه‌های آموزشی پیش‌بینی شده و در نتیجه تضمین آموزش و پرورش با کیفیت بالا باشد.

- آماده‌سازی فارغ التحصیلان هماهنگ با نیازهای بازار کار

- حصول اطمینان از آموزش با کیفیت خوب

- فراهم نمودن تمامی احتیاجات از قبیل معلمین، ساختمان‌های آموزشی و لوازم موردنیازاصیل

و امروزی

سیستم آموزشی عربستان سعودی بر اساس خط مشی کلی سیاست آموزش بناشده که هدف آن آماده‌سازی فارغ‌التحصیلانی است که ملیتی عربی اسلامی داشته باشند. اما به روی دیگر فرهنگ ها هم باز است و با آنان بی طرفانه برخورد می کنند. جریان فرهنگ‌هایی که به دلیل گسترش ارتباطات از راه دور دنیا را تسخیر کرده‌اند و هماهنگ با آن گسترش تبدلات فرهنگی در سراسر دنیا نیازمند تغییرات کمی در نیل به موارد زیر است:

– اجازه دادن به مهارت‌ها و کارهای مختلف و همچنین تجربیات درون کلاسی

– برقراری خط مشی آموزش برای آموزش و تهیه مطالب درسی به این منظور

– ایجاد تعادل بین اصالت و روزبودن برای بهره‌برداری از جریان فرهنگ‌ها و بالابردن دانش، ارزش‌ها

و روش‌ها بر اساس پایه‌های آموزش و عقلی اسلام

– تبدیل مدرسه که مؤسسه‌ای اجتماعی است به مؤسسه‌ای که با جامعه به صورت باز برخورد می‌کند

تا از یک طرف جوابگوی نیازهای اشخاص باشد و از طرف دیگر نیازهای اجتماعی و اقتصادی

جامعه را ارضاء کند.

– خلق تعادل میان سیاست تمرکز و تمرکز زدایی جهت حصول اطمینان از ترکیب تحصیل عمومی در

چهارچوب‌های آموزشی و دادن استقلال به مدارس برای خلاقیت و نوآوری بیشتر

اعمال تغییرات کیفی فن‌آوری طی ربع قرن آخر قرن بیستم باعث جهش کوانتومی در بخش‌ها و

زمینه‌های مختلفی شد. بنابراین نمی‌توانیم آنچه را در آینده اتفاق خواهد افتاد و زمانیکه فن‌آوری برای

پیشرفت خود فن‌آوری مورد استفاده قرار خواهد گرفت. پیش بینی کنیم چرا که تغییرات سریعتر از تصورات

ماست. طی دهه آینده ترقی بزرگی در فن‌آوری‌های پیچیده خواهیم داشت.

چون کامپیوتر، اینترنت و ماهواره‌ها مفاهیمی جدید را ارائه داده‌اند که ارقام، اطلاعات و تصاویر را

تبدیل به سیستم اطلاعاتی منسجمی کرده‌اند که تصمیم انسان را عمیقتر، دقیقتر و پخته‌تر کرده است و به

این دلیل است که شاهد تغییرات عظیمی خواهیم بود که مؤسسات آموزشی باید خود را برای آن آماده کنند

و به سوی دو روش حرکت کنند :

۱- حجم تغییرات و اثرات احتمالی آنرا بر سیستم آموزشی، اداری، روند آموزشی و پرورش پیش‌بینی

کنند. تواناییهای فنی را به منظور پیشرفت روند آموزشی و پرورشی و بهره‌برداری از آنها به روشی

اقتصادی و بهینه و با کمترین میزان هدردهی پیش‌بینی کنند. هدردهی‌هایی که ممکن است در نتیجه ارزیابی نامناسب از نیازهای آموزش و پرورش و انتخاب نامناسب فن‌آوری‌ها و لوازم باشد.

۲- فن‌آوری و کاربردهای آنرا از طریق مطالب آموزشی به عنوان هدف انتخاب کنند و بهترین آنها را به منظور برقراری برنامه‌های فنی در پرتو نیازهای بازارکار احتیاجات دانش‌آموزان برای توانمند شدن در فن‌آوری و کاربردهای آن انتخاب کنند. این نیازمند خط مشی است که به مؤسسات آموزشی اجازه دهد موضوعات برنامه‌های فنی و مطالب درسی خود را براساس جوابگویی به نیازهای بازارکار، به روز کنند.

به منظور مقابله با این مشکلات، برنامه‌ای با اهداف مشخص و سیاست‌هایی که باید در آینده اجرا شود، برقرار گردیده و مترجمان برنامه‌های علمی بلند مرتبه‌ای است که بخشی از خط مشی دراز مدت خواهد بود. عربستان سعودی خود را متعهد به اجرای برنامه ۵ ساله برای ۲۰۰۵-۲۰۰۰ کرده است که شامل اهداف و سیاست‌هایی است که مناسب با جهش سریع فراهم نمودن آموزش همگانی خواهد بود.

آموزش ابتدایی

ساختار آموزشی

روند نمای آموزش عمومی با مرحله آموزش ابتدایی شروع می‌شود که معرف زیربنای هرم آموزشی است. این مرحله شامل شش سال است و کودکان شش ساله شروع می‌شود کودکانی که تا سه ماه کوچکتر از شش سالگی هستند نیز می‌توانند وارد کلاس اول شوند خصوصاً اگر آموزشهای اولیه را دیده

باشند. تمامی مدارس در این مرحله روزانه هستند. در این مرحله به آموزش دینی و عربی و علاوه بر آن فرهنگ عمومی و علوم توجه می‌شود. دانش آموزی که موفق باشد در پایان دوره شش ساله مدرک آموزش ابتدایی را که وی را مجاز به ادامه تحصیل در مقطع میانی می‌کند دریافت می‌دارد. تعداد دانش آموزان در هر کلاس ابتدایی بر ۲۱ دانش آموز بالغ می‌گردد. نرخ افت تحصیلی دانش آموزان پسر در پایان دوره ابتدایی ۴/۲ درصد و نرخ افت دانش آموزان دختر ۳/۹ درصد است.

تعداد معلمان زن	تعداد کل معلمان	تعداد دختران ثبت نامی	تعداد کل دانش آموزان ثبت نامی	تعداد مدارس	سال تحصیلی
۵۶۹۹۰	۱۱۹۸۸۱	۸۵۷۲۰۸	۱۸۷۶۹۱۶	۹۰۹۷	۱۹۹۰
۶۱۴۵۲	۱۲۷۴۲۰	۸۹۳۰۷۶	۱۹۲۲۰۵۴	۹۴۹۰	۱۹۹۱
۶۷۴۰۸	۱۳۸۴۳۴	۹۵۰۹۹۳	۲۰۲۵۸۸۱	۱۰۲۳۰	۱۹۹۲
۵۷۹۸۹	۱۴۴۴۲۲	۷۲۶۵۹۸	۲۱۱۰۸۹۳	۱۰۶۹۱	۱۹۹۳
۷۲۹۷۲	۱۵۳۱۷۰	۱۰۲۳۰۹۲	۲۱۶۸۶۳۷	۱۰۸۶۸	۱۹۹۴
۸۶۲۶۰	۱۶۹۳۲۰	۱۰۶۹۵۲۶	۲۲۴۸۲۴۲	۱۱۲۱۷	۱۹۹۵
۹۰۶۶۸	۱۷۵۴۵۸	۱۰۸۱۷۷۴	۲۲۵۶۱۸۵	۱۱۵۰۹	۱۹۹۶

اهداف آموزشی

- پرورش ایمان اسلامی صحیح در کودکان و ارائه آموزش اسلامی کامل به آنان
- پرورش مهارت‌های گوناگون پایه ، به ویژه مهارت‌های جسامتی ، ریاضیات و زبان
- پرورش احساس مسئولیت متناسب با مراحل رشد کودکان

- ایجاد علاقه در کودکان نسبت به آموزش و انجام فعالیتهای مفید

برنامه های آموزشی

از جمله مهمترین مواد درسی دوره ابتدایی میتوان از آموزش علوم دینی (قرآن، قرائت قرآن، خداشناسی، فقه، سنت و فرهنگ اسلامی)، زبان عربی (خواندن، نوشتن، انشاء و دستور زبان)، تعلیمات اجتماعی (تاریخ و جغرافیا)، ریاضیات، علوم و بهداشت، کاردستی، و تربیت بدنی اشاره نمود.

ارتقاء تحصیلی

ارتقاء تحصیلی به کلاس بالاتر در مقطع آموزش ابتدایی بر مبنای نتایج امتحانات نهایی است که طی دو نوبت در سال برگزار می گردد.

نرخ معلمان صلاحیت دار

کلیه معلمان در عربستان سعودی صلاحیت های لازم را دارا هستند. این صلاحیت ها شاهد بسیاری پیشرفت در راستای توسعه آموزش در کشور است. معیارهای استفاده شده اکنون مسلماً پیشرفته تر از آنانی است که ۲۰ سال پیش اعمال می شد. بیشتر معلمان و تعداد کمی از آنان دارای مدرک کاردانی هستند. عربستان سعودی برنامه دراز مدتی را برای آموزش دوباره معلمان در آموزش دنبال کرده است. علاوه بر برنامه های آموزشی، بخش نظارت آموزشی در وزارت آموزش و ریاست کل آموزش دختران، تلاش های زیادی در زمینه ارزیابی عملکرد معلمان و پیشرفت آن کرده اند. لازم به ذکر است که معلمینی که به طور داوطلب چه در مدارس دولتی و چه در مدارس غیردولتی فعالیت کنند، در عربستان سعودی وجود ندارد. تمامی معلمان به طور رسمی به عنوان معلم استخدام شده اند و این بخش از تعهد دولت برای حمایت کامل

مالی از آموزش ملی و کمک به بخش آموزش خصوصی است. در مورد تأییدیه و مجوز در عربستان سعودی قانونی برای آن مانند بعضی دیگر از کشورها وجود ندارد. گرچه صلاحیت‌ها و شرایط مورد نیاز معلمان با نیاز به معلمان و میزان در دسترس بودن معلمان صلاحیت‌دار تغییر می‌کند وجود دارد. عربستان سعودی به دنبال برقراری امتحانات رسمی برای معلمینی است که مایلند در آموزش شرکت کنند. انتظار می‌رود این امتحانات تا دو سال آینده آماده شوند. این امتحانات پایه‌ای برای قوانین تعیین صلاحیت در سال‌های آینده را تشکیل خواهد داد. سیر تکاملی تعداد معلمان در آموزش ابتدایی برای سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۹ را نشان می‌دهد. داده‌ها نشان دهنده ۵۷٪ رشد در کل تعداد معلمان در همان زمان است. رشد معلمان زن نیز سریع بوده و به ۷۵٪ در مقابل ۴۶٪ معلمان مرد رسیده است. تعداد معلمان مرد و زن در کل افزایش یافته و از ۱۱۲/۲۰۷ در ۱۹۹۰ به ۱۷۹/۱۹۴ در ۱۹۹۸ با ۵۷٪ افزایش مایل به استخدام معلمان صلاحیت‌دار به منظور جوابگویی به رشد مداوم تعداد دانش‌آموزان ابتدایی است.

نسبت دانش‌آموزان به معلمان طی سالهای ۱۹۹۸-۱۹۹۰

طی سالهای ۱۹۹۸-۱۹۹۰ نسبت تعداد دانش‌آموزان به معلمان (PTR) آموزش ابتدایی کاهش داشته و از ۱۹ دانش‌آموز در قبال یک معلم در ۱۹۹۰ به ۱۲ دانش‌آموز در ۱۹۹۸ رسیده است. این پیشرفت در کیفیت آموزش ابتدایی است به دلیل آنکه به معلم این امکان را می‌دهد که آموزش شخصی با در نظر تفاوت‌های بین دانش‌آموزان داشته باشد. این مسئله همچنین ظرفیت مهارت‌های لازم برای کسب علوم را بهبود می‌بخشد. چه در تواناییها و چه در زمینه رشد ذهنی، جسمی و عکس العملی این بهبود امکان پذیر می‌شود. نسبت PTR در مدارس خصوصی پایینتر از مدارس دولتی است. این مقدار ۱۳ دانش‌آموز در مقابل

یک معلم در ۱۹۹۰ در مقابل ۱۶ برای مدارس عمومی و ۱۰ دانش آموز در ۱۹۹۸ در مقابل ۱۲ برای مدارس دولتی است. فاصله بین آموزش خصوصی و آموزش عمومی در طی سالیان اخیر به طرز قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است که نشان‌دهنده PTR پایین برای آموزش دولتی است. اگر PTR در عربستان سعودی در سالیان اخیر کاهش یافته است به دلیل آن است که دولت موقعیت آموزش برای تمامی گروه‌های اجتماع بدون در نظر گرفتن فاصله جغرافیایی یا خصوصیات جمعیتی فراهم نموده است. مدارس با ظرفیت محدود دانش‌آموز در مناطق دور افتاده تأسیس شده است. درست است که این نوع آموزش هزینه بر است ولی آموزش اولویت اصلی برای دولت است که این نوع مدارس را حمایت مالی می‌کند.

نرخ افت تحصیلی و تکرار پایه تحصیلی

داده‌های آماری نشان‌دهنده میزان تکرار پایه تحصیلی دانش‌آموزان طی دوره آموزش ابتدایی است که به طرز قابل ملاحظه‌ای در تمامی کلاس‌ها و برای هر دو جنس بهبود یافته است. این بهبود را می‌توان به شرح ذیل خلاصه نمود :

- کلاس اول : میزان تکرار کلاس برای پسران و دختران کاهش یافته و از $\frac{۱۳}{۷}\%$ به $\frac{۷}{۸}\%$ با ۶ امتیاز بهبود بوده است. بهبود برای پسران حدود $\frac{۶}{۲}$ و برای دختران $\frac{۵}{۴}$ بوده است.
- کلاس دوم : میزان تکرار کلاس برای پسران و دختران کاهش یافته و از $\frac{۷}{۹}\%$ به $\frac{۴}{۹}\%$ با ۳ شماره بهبود بوده است. بهبود برای پسران $\frac{۲}{۵}$ و برای دختران $\frac{۳}{۲}$ امتیاز بوده است.
- کلاس سوم : میزان تکرار کلاس برای پسران و دختران کاهش یافته و از $\frac{۸}{۴}\%$ به $\frac{۶}{۶}\%$ با $\frac{۱}{۸}$ امتیاز بهبود بوده که برای پسران حدود $\frac{۱}{۹}$ و برای دختران $\frac{۱}{۴}$ امتیاز بوده است.

- کلاس چهارم : میزان تکرار کلاس برای پسران و دختران کاهش یافته و از $۱۲/۹\%$ به $۷/۴\%$

$\%$ رسیده و $۵/۵$ امتیاز بهبود را نشان می‌دهد. بهبود برای پسران حدود $۶/۲$ و برای دختران

$۴/۲$ امتیاز بوده است.

- کلاس پنجم : میزان تکرار کلاس برای پسران و دختران کاهش یافته و از $۱۳/۵\%$ به $۷/۷\%$

رسیده که نشان دهنده $۵/۸$ امتیاز بهبود است. بهبود برای پسران حدود $۶/۹$ امتیاز و برای

دختران ۴ امتیاز بوده است.

- کلاس ششم : میزان تکرار کلاس برای پسران و دختران کاهش یافته و از $۶/۳\%$ به $۲/۸\%$

رسیده و $۳/۵$ امتیاز بهبود را نشان می‌دهد. بهبود برای پسران حدود $۳/۶$ و برای دختران ۲

امتیاز بوده است.

در کل بهبود زیادی در میزان مردودی و تکرار کلاس را در ۵ سال داریم و از $۱۱/۳$ در ۱۹۹۰ به

$۶/۹$ در ۱۹۹۸ برای هر دو جنس رسیده است.

نرخ ابقاء تحصیلی تا کلاس پنجم و میزان بازدهی

کاهش میزان مردودی باعث بهبود مثبت در میزان ماندگاری و افزایش میزان بازدهی گردیده است

که به شرح ذیل قابل توصیف است :

- میزان ماندگاری تا کلاس پنجم برای هر دو جنس در ۱۹۹۸ به $۹۶/۳\%$ رسید که این میزان

برای پسران ۹۷% و برای دختران $۹۵/۷\%$ بوده است. ضرایب ۱۹۹۸ نشان دهنده بهبود میزان

ماندگاری است.

- ضریب بازدهی تا کلاس پنجم شاهد بهبود قابل ملاحظه‌ای برای سال‌های ۹۸-۱۹۹۰ به

میزان ۷/۳٪ برای دختران و پسران بوده است.

- شاخصها نشان می‌دهد که تفاوت زیادی بین جنسیت در میزان ماندگاری و ضریب بازدهی

آموزش ابتدایی وجود ندارد.

این بهبود در میزان مردودی و میزان ماندگاری و ضریب بازدهی است. اگر تلاش‌های فراوان برای

بهبود مطالب تحصیلی، کیفیت آموزش و گسترش آموزش و همچنین راه حل‌هایی برای مسئله ترک تحصیل

خصوصاً در مراحل اولیه وجود نداشت، امکان‌پذیر نبود. لازم به تذکر است که کشور امسال ترتیبات

جدیدی را برای ارزیابی دانش‌آموزان با هدف کاهش وحشت از امتحانات با کاهش تعداد و حل مشکل

ترک تحصیل به دلیل یک یا دو درس اتخاذ کرده است. این ترتیبات، ارزیابی جدیدی از دانش‌آموزان سه

سال اول ابتدایی بر اساس مهارت‌های کسب شده و دانش پایه انجام می‌دهد. که مسلماً باعث افزایش میزان

صعود در کلاس‌ها و کاهش میزان مردودی و ترک تحصیل خواهد داشت. انتظار می‌رود شاخص‌های

کیفیت به طرز قابل ملاحظه‌ای طی چند سال آینده افزایش یابد.

اصلاحات آموزشی

مقابله با پدیده مردودی و ترک تحصیل

موسسات آموزشی از حقیقت مشکل مربوط به ترک تحصیل و تکرار کلاس به عنوان یکی از

خطرناکترین مسائل کیفی سیستم آموزشی آگاهند. موسسات آموزشی دلایل ترک تحصیل و راه‌های

کاهش آنرا بررسی کرده‌اند به دلیل آنکه این مسئله باعث از دست دادن منابع مهمی می‌شود.

تلاشهایی که برای مقابله با ترک تحصیل انجام شده از این قرار است :

- فراهم نمودن آموزش ابتدایی برای تمامی کودکان سن ۶ تا ۱۲ سالگی به منظور مبارزه با بیسوادی.
 - برنامه چهارم توسعه بر نیاز به آموزش ابتدایی اجباری تکیه داشت ، سپس در برنامه پنجم توسعه (۹۵-۱۹۹۰) کارهایی که می باید برای رسیدن به آموزش اجباری انجام شود دو باره بررسی شد .
 - افزایش تعداد کودکان در سن دبستان در عربستان که در مدرسه ثبت نام شده اند در طی دوره برنامه
 - بالا بردن بازده درونی آموزش ابتدایی و ارتقای نرخ سطح ارتقای تحصیلی دانش آموزان کلاسها با برنامه های آموزشی پیشرفته
 - سعی در افزایش نسبت معلمین به دانش آموزان در مقطع ابتدایی به ۱/۲۵ با افزایش میزان ظرفیت برای دروس ابتدایی به عملکرد واقعگرایانه تر
 - استخدام معلمان بیشتر برای مقطع ابتدایی از فارغ التحصیلان تربیت معلم
- این موارد و دیگر موارد نسبت کیف آموزشی و همچنین بازده آنرا در طی سالهای اخیر بالا برده، شاخصهای آماری کاهش ترک تحصیل در مقطع ابتدایی برای سال ۱۴۱۸ هجری (۱۹۹۸ میلادی) را همانطور که در جدول ۳ می بینید نشان می دهد .

نرخ ارتقاء و افت تحصیلی و ترک تحصیل دانش آموزان پسر و دختر طی سالهای ۱۹-۱۴۱۸ هجری

سال تحصیلی	کلاس اول	کلاس دوم	کلاس سوم	کلاس چهارم	کلاس پنجم	کلاس ششم
۱۴۱۸/۱۹	قبولی	۹۰/۲	۹۵/۱	۹۲/۹	۹۱/۷	۹۰/۷
	مردودی	۷/۸	۴/۹	۶/۶	۷/۴	۷/۷
	ترک تحصیل	۲/۰	۰	۰/۵	۰/۸	۱/۶
						۱/۲

مدیریت کل تحقیقات آموزشی مرکز توسعه آموزش در وزارت آموزش ، که علاقمند به ادامه تحقیق

برای یافتن دلیل تکرار کلاس و ترک تحصیل و یافتن راه حل‌های جدی اینکار است از اواسط سال تحصیلی

۱۴۱۶ هجری (سال ۱۹۹۶ میلادی) مطالعه علمی در زمینه ترک تحصیل را آغاز نموده است. این تحقیق با

روش کلاس واقعی انجام می‌شود گرچه کار با این روش که بردنبال کردن جریان دانش آموزان و روش

مدرسه از طریق مطالعه کلاسهای واقعی تکیه دارد ، مشکل است. این شامل دنبال کردن دو کلاس واقعی

ورودیهای جدید عربستان است که یکی برای کلاس اول ابتدایی و دیگری از کلاس‌های اول مقطع میانی

(مقدماتی متوسطه) تشکیل شده ، این کلاسها به مدت ۸ سال برای مقطع ابتدایی و ۵ سال برای مقطع میانی

تحت نظر گرفته می‌شوند. اجرای موثر کار برای این تحقیق با پله‌های اجرایی واضح و برنامه عمل تعیین

شده ، آغاز گردیده است .

اقدامات آموزشی

از جمله مهمترین اقدامات به عمل آمده در راستای جلوگیری از افزایش نرخ افت تحصیلی دانش

آموزان می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- لزوم خواستن از مدارس ابتدایی که دانش آموزان در سن کمتر از سن رسمی دبستان را برای

کلاس اول نپذیرند

- لزوم خواستن از مدیران تا به قواعد و مقررات اداری برای ارتقاء کلاس دانش آموزان پایبند

باشند .

- لزوم بازنگری دوباره دروسی که شاخصها نشان دهنده افزایش در میزان تکرار کلاس برای

مقاطع ابتدایی و میانی را نشان می دهند تا بخشهای مربوطه در وزارتخانه را وادار به مطالعه

وضعیت نمود تا راه حلی برای مسئله بیابند .

- لزوم بازنگری به کلاسهایی که میزان مردودی در آن افزایش یافته است راه کارهای جدید

برای بهبود کیفی آموزش

آموزش متوسطه

مقطع مقدماتی متوسطه

ساختار آموزشی

طول دوره آموزش مقدماتی متوسطه ۳ سال است که از سن ۱۲ سالگی آغاز شده و تا سن ۱۴ سالگی به

طول می انجامد. به عبارت دیگر، دانش آموزانی که در مرحله ابتدایی موفق شده اند معمولاً در دوازده

سالگی به مدت سه سال وارد مرحله مقدماتی متوسطه می شوند. مرحله میانی موفقیت های بیشتری را برای

تعلق بیشتر دانش آموزان به فرهنگ خود فراهم می کند. همچنین شرایط بیشتری را برای پرورش ظرفیتهای

دانش‌آموزان برای ورود به مرحله بعدی فراهم می‌کند. کسانی که به دلیل سن یا موفقیت اجتماعی یا دلایل کاری نمی‌توانند به مدارس میانی بروند امکان گذراندن کلاسهای شبانه را دارند. امتحانات نیز می‌تواند به روشی غیر عادی معمول (درخانه) برگزار شود.

تعداد معلمان زن	تعداد کل معلمان	تعداد دختران ثبت نامی	تعداد کل دانش‌آموزان ثبت نامی	تعداد مدارس	سال تحصیلی
۱۸۲۸۵	۴۳۱۳۰	۴۷۷۲۵۷	۴۷۹۴۸۶	۳۲۸۹	۱۹۹۰
۲۰۴۵۶	۴۷۴۱۶	۲۶۹۳۶۲	۶۱۶۵۶۰	۳۵۸۲	۱۹۹۱
۲۳۲۶۶	۵۲۷۹۳	۳۰۳۱۷۰	۶۹۳۱۹۸	۴۰۰۹	۱۹۹۲
۲۷۶۱۸	۵۷۹۸۹	۳۳۶۰۵۳	۷۶۸۰۳۷	۴۴۲۷	۱۹۹۳
۲۷۷۳۷	۶۲۹۰۲	۳۷۱۵۵۷	۸۳۳۶۴۸	۴۵۹۸	۱۹۹۴
۳۲۶۲۷	۶۹۳۶۴	۳۹۴۵۵۸	۸۸۷۸۷۴	۴۸۹۸	۱۹۹۵
۳۵۹۶۵	۷۴۵۱۰	۴۱۶۹۱۹	۹۳۳۳۴۵	۵۱۵۱	۱۹۹۶

اهداف آموزشی

- ارائه دانش و مهارت‌های متناسب با سن دانش‌آموزان
- تشویق دانش‌آموزان به جستجو و روحیه تحقیق و تفکر علمی
- پرورش استعدادها و مهارت‌های گوناگون ذهنی در کودکان
- پرورش دانش‌آموزان بر اساس زندگی اجتماعی اسلامی، همکاری و مسئولیت پذیری
- تشویق دانش‌آموزان به حفظ و تقویت ملت اسلامی

- آموزش دانش آموزان به استفاده از اوقات خود در فعالیتهای مذهبی و تقویت و ارتقای

شخصیت اسلامی خود .

برنامه های آموزشی

از جمله مهمترین مواد درسی مقطع مقدماتی متوسطه میتوان از آموزش علوم دینی (قرآن، سنت و فرهنگ اسلامی، خداشناسی، فقه و تفسیر)، زبان عربی (دستور زبان، قرائت، انشاء و دیکته)، تاریخ، جغرافیا، علوم و بهداشت، ریاضیات، زبان انگلیسی، هنر و تربیت بدنی نام برد.

نسبت معلمین به دانش آموزان

نسبت معلمین به دانش آموزان در مراکز آموزش مقدماتی متوسطه ویزه پسران ۱ به ۱۳ و در مراکز ویزه دختران ۱ به ۱۲ است.

مقطع تکمیلی متوسطه

ساختار آموزشی

نظام آموزش پیش دانشگاهی با مرحله متوسطه به پایان می رسد که اوج طرح آموزش عمومی است. دانش آموزان ۱۵ ساله که دوره میانی را با موفقیت به پایان رسانده اند وارد این مرحله می شوند که شامل سه سال است و تحصیلات تخصصی تر و فرهنگ کلی تر و همچنین آمادگی برای ورود به دانشگاه ها را فراهم می سازد. در مرحله متوسطه مطالب درسی بنا به رشد عقلی و روانی دانش آموزان گوناگون است. علاوه بر دو بخشی که برای ۲ سال آخر (علمی و ادبی) برای دختران (قانون و علوم عرب و مدیریت و علوم اجتماعی، علوم طبیعی، علوم فنی) برای پسران در نظر گرفته شده است. علاوه بر این، موسسات متوسطه ای در ارتباط با دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود و همچنین مدارس متوسطه قرآنی دارالتوحید

که بیشتر بر دروس اسلامی تکیه دارند نیز وجود دارد (در دهه گذشته تعداد آنها افزایش یافته است) همچنین مدارس متوسطه فنی مربوط به موسسه آموزش عمومی و آموزش حرفه‌ای برای آموزش کارگران ماهر در تمامی تخصصها وجود دارد که بر موسسات صنعتی متوسطه؛ موسسات تجاری متوسطه؛ موسسات کشاورزی؛ موسسات پست متوسطه؛ موسسه ناظر فنی؛ و موسسات بهداشتی ؛ مشتمل می گردد. کسانی که به دلیل سن یا دلایل اجتماعی یا کاری نمی‌توانند به مدارس متوسطه روزانه راه یابند این امکان را دارند که در کلاسهای شبانه شرکت کنند . امتحانات نیز می‌تواند به روش غیرعادی (در خانه) برگزار گردد. علاوه بر مدارس متوسطه عمومی ، دانش آموزان مقطع تکمیلی متوسطه می توانند در مؤسسات آموزشی دیگر در رشته های فنی و حرفه ای ، متوسطه صنعتی ، متوسطه تجاری ، کشاورزی ، مشاوره فنی ، و بهداشت به تحصیل خود ادامه داده و در این رشته ها فارغ التحصیل گردند. همچنین مدارس مذهبی دیگری ، همچون مدرسه متوسطه دارالتوحید و مدارس قرآنی، به ارائه برنامه های متوسطه مذهبی به دانش آموزان پسر مبادرت می نمایند.

تعداد معلمان زن	تعداد کل معلمان	تعداد دختران ثبت نامی	تعداد کل دانش آموزان ثبت نامی	تعداد مدارس	سال تحصیلی
۹۸۸۴	۲۰۰۱۸	۱۳۲۵۸۶	۲۸۹۵۶۲	۱۳۵۴	۱۹۹۰
۱۱۲۳۸	۲۲۱۲۷	۱۴۳۷۷۲	۳۱۳۵۷۶	۱۵۳۷	۱۹۹۱
۱۲۸۸۷	۲۴۵۹۹	۱۵۱۹۴۹	۳۴۰۴۸۶	۱۷۳۲	۱۹۹۲
۱۵۲۸۲	۲۶۹۹۱	۱۷۳۶۰۹	۳۸۳۸۸۷	۱۹۱۲	۱۹۹۳
۱۵۹۹۷	۳۰۵۹۵	۲۰۲۰۱۶	۴۳۴۸۹۸	۲۰۰۲	۱۹۹۴

۱۹۹۰	۲۳۱۸	۴۹۸۰۷۵	۲۳۲۱۶۸	۳۵۷۹۴	۱۹۰۹۱
۱۹۹۶	۲۵۱۶	۵۶۶۷۲۷	۲۶۷۵۱۹	۴۱۳۹۷	۲۲۲۷۵

اهداف آموزشی

- تقویت تعالیم اسلامی برای شناخت صحیح اسلام
- پرورش استعدادها و توانایی های دانش آموزان و هدایت آنان به سوی تحقق اهداف تعلیم و تربیت

اسلامی

- پرورش تفکر علمی دانش آموزان و روحیه تحقیق در آنان
- ارائه فرصتهایی به دانش آموزان برجسته جهت دستیابی به مراحل بالاتر تحصیلی
- پرورش عاداتهای مطالعه در جهت گسترش دامنه دانش و اصلاح شخصیت دانش آموزان

برنامه های آموزشی

از جمله مهمترین برنامه های آموزشی مقطع تکمیلی متوسطه می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- رشته های درسی ویژه دانش آموزان دختر : هنر ، علوم ، و تربیت معلم
- رشته های درسی ویژه دانش آموزان پسر : علوم دینی و عربی، علوم اجتماعی و مدیریت، علوم طبیعی و علوم فنی (یا کاربردی)

نسبت معلمان به دانش آموزان

نسبت معلمان به دانش آموزان مقطع تکمیلی متوسطه در پسران ۱ به ۱۶ و در دختران ۱ به

۱۲ است .

آموزش عالی

ساختار آموزشی

برنامه های آموزش عالی در ۷ دانشگاه، کالج های زنان، مؤسسه عمومی نظارت و ۱۷ کالج تربیت مدرس ارائه می گردد. گفتنی است که ۶ دانشگاه از ۷ دانشگاه مذکور تحت نظارت وزارت آموزش عالی و دانشگاه هفتم (دانشگاه اسلامی مدینه) تحت نظارت هیئت وزیران قرار دارند. همانگونه که قبلاً نیز بدان اشاره گردید دانشگاه های عربستان سعودی دو نوع تحصیلات (تحصیلات سنتی اسلامی و تحصیلات الگو گرفته از غرب) مبادرت می نمایند. دانشگاه اسلامی مدینه و دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود نیز عمدتاً بر آموزش قوانین اسلامی، تعالیم قرآنی، زبان عربی و علوم اجتماعی تمرکز دارند.

برخی از دانشکده های کشور عربستان از آزمون ورودی ویژه ای، علاوه بر امتحان توجیهی

برخوردارند.

سیاستهای آموزشی

عربستان سعودی با ورود به دوران رشد سریع زیرساختها و اقتصاد کشور در اوایل سالهای ۱۹۷۰،

توجه ویژه ای به تقویت آموزش عالی مبذول داشته است. وزارت آموزش عالی که در سال ۱۹۷۵ تأسیس

گردید ، مبادرت به یک برنامه عمده طولانی مدت ورزید تا سیستم تحصیلی عربستان سعودی را قادر به تأمین نیروی انسانی با تحصیلات عالی نماید تا نیازهای رو به افزایش اقتصاد بفرنج عربستان را بر آورده نماید. یکی از هدفهای اولیه احداث مراکز آموزش عالی سراسر کشور و خارج از آن بود . در سال ۱۹۹۹ ، هشت دانشگاه و تعداد زیادی مؤسسات آموزش عالی وجود داشت . هدف پایه ریزی برنامه های حین و پس از فارغ التحصیلی منظم برای کالجها و دانشگاههای سعودی بود . نتیجه این است که دانش آموزان سعودی امروزه در تمام رشته ها در داخل کشور درس می خوانند و تنها برای کسب تخصصهای ویژه عازم خارج از کشور می گردند. از جمله مهمترین سیاستهای پیشروی نظام آموزش عالی عربستان می توان از موارد ذیل نام برد :

- معطوف داشتن توجه ویژه به تقویت ساختار آموزش عالی با ورود به دوران رشد سریع زیرساختها و اقتصاد کشور در اوایل دهه ۱۹۷۰
- اجرای طرح دراز مدت تأمین نیروی انسانی برخوردار از تحصیلات عالیه در جهت برآورده سازی نیازهای رو به افزایش اقتصادی عربستان توسط وزارت آموزش عالی
- احداث مراکز آموزش عالی ملی و بین الملل

سال تحصیلی

سال تحصیلی دانشگاهی از ماه اکتبر آغاز گردیده و تا جولای ادامه می یابد.

زبانهای آموزشی مراکز آموزش عالی عربستان بر زبانهای عربی و انگلیسی مشتمل می گردد.

مقاطع آموزشی

مقطع کارشناسی

مقطع کارشناسی به جزء در رشته های دارو سازی و پزشکی که علاوه بر دوره عمومی آموزش ۴ ساله به آموزش بالینی احتیاج دارند و مهندسی و دامپزشکی با دوره آموزش ۵ ساله معمولاً ۴ سال به طول می انجامد.

مقطع کارشناسی ارشد

در اغلب دانشگاه های کشور عربستان دوره کارشناسی ارشد مدت زمان ۲ سال پس از گذراندن مقطع کارشناسی به طول می انجامد. در پایان دوره مذکور به فارغ التحصیلان مدرک الماجستیر (کارشناسی ارشد) اعطا میگردد. به عبارت دیگر میتوان گفت که تحصیل در رشته های اقتصاد، بارزگانی، حکومت اجتماعی، حسابداری، مهندسی، هنر و علوم انسانی، علوم دریایی، علوم، زمین شناسی، نجوم، محیط زیست و علوم کشاورزی در مقطع کارشناسی مدت زمان ۲ سال و تحصیل در رشته های قانون اسلامی، زبان عربی و علوم اجتماعی مدت زمان ۳ سال بطول می انجامد. در این سطح تحصیلات ارائه تر تحقیقاتی و پایان نامه الزامی است.

مقطع آموزش دکتری

مقطع آموزش دکتری پس از مقطع کارشناسی ارشد در قالب برنامه های آموزشی ۳ ساله به علاقه مندان ارائه می گردد.

دانشگاه ها

- دانشگاه ملک سعود ریاره تاسیس یافته به سال ۱۳۷۷ هجری (۱۹۵۷ میلادی)
- دانشگاه اسلامی مدینه تاسیس یافته به سال ۱۳۸۰ هجری (۱۹۶۷ میلادی)
- دانشگاه عبدالعزيز جده تاسیس یافته به سال ۱۳۸۰ هجری (۱۹۶۷ میلادی)
- دانشگاه اسلامی امام محمد ابن سعود ریان تاسیس یافته به سال ۱۳۷۳ هجری (۱۹۵۳ میلادی)
- دانشگاه ملک فیصل دمام و هفوق تاسیس یافته به سال ۱۳۹۵ هجری (۱۹۷۵ میلادی)
- دانشگاه نفت و معادن ملک فهد Dhahran تاسیس یافته به سال ۱۳۸۳ هجری (۱۹۶۳ میلادی)
- دانشگاه ام القرى شهر تورس مکه تاسیس یافته به سال ۱۳۹۹ هجری (۱۹۷۹ میلادی)
- ۵۰ کالج دانشگاهی ویژه زنان عرب با سرپرستی و تأمین منابع مالی سازمان نظارت عمومی

برتحصیلات زنان

- ۱۸ کالج آموزش معلمان تحت نظارت وزارت آموزش
- مؤسسات آموزش عالی کاردانی شامل ۳۴ کالج آموزش بهداشت، ۲۰ کالج زنان، ۳ کالج اجتماعی
- ، ۱۲ کالج فنی، ۲ کالج هنرهای صنعتی و تعدادی کالج نظامی و حفاظتی

• دانشگاه ملک مسعود

این دانشگاه که در سال ۱۹۵۷ م - بعنوان دانشگاه ریاض- تأسیس گردید. یکی از بزرگترین دانشگاههای عربستان سعودی می باشد. زبان آموزشی این مرکز فرهنگی، عربی و در رشته پزشکی و

مهندسی انگلیسی می باشد. ریاست دانشگاه به عهده دکتر احمد محمد الضباب با معاونت دکتر ابراهیم عبدالرحمن المشیل است. این دانشگاه در شهر ابها و القصیم نیز دارای شعبه می باشد.

دانشکده های این دانشگاه عبارتند از:

دانشکده های هنر، تعلیم و تربیت شعبه ای نیز در (ابهاء) دارد، کشاورزی، پزشکی (شعبه ای نیز در ابهاء دارد)، علوم، داروسازی، مهندسی، دندانسازی، دانشکده کامپیوتر و اطلاعات، معماری و نقشه کشی، علوم اداری، دانشکده اقتصاد و علوم اداری (تصمیم)، دامپزشکی، همچنین مرکز مطالعات دانشگاهی زنان، انجمن زبان عربی، انجمن زبان و ترجمه.

• دانشگاه اسلامی مدینه

دانشگاه اسلامی مدینه در سال ۱۹۶۱ م در شهر مدینه منوره افتتاح شد و دانشجویان این دانشگاه به تحصیل علوم دینی اشتغال دارند. دانشگاه مذکور هر سال تعدادی بورس تحصیلی به کشورهای اسلامی دیگر اعطا می کند. در این دانشگاه مذاهب چهارگانه تسنن تعلیم داده می شود. دانشگاه مدینه علاوه بر فعالیتهای تعلیماتی مجالس سخنرانی عمومی نیز ترتیب می دهد که اغلب متن سخنرانی های مذکور چاپ و رای مؤسسات اسلامی جهان ارسال می گردد.

• دانشگاه ملک عبدالعزیز جده

گروهی از خیراندیشان و دانش پژوهان سعودی بخاطر آنکه افرادی که مایل به تحصیل هستند مجبور به مسافرت و اقامت در شهر ریاض نباشند، و همچنین جهت تعداد مراکز علمی تصمیم گرفتند دانشگاهی

بخرج خود و با کمک سایر فرهنگ دوستان کشور در شهر جده تأسیس نمایند. که سرانجام در سال ۱۹۶۴ م دانشگاهی با عنان ملک عبدالعزیز توسط ملک فیصل افتتاح، مبالغی بعنوان کمک به دانشگاه مذکور اعطا نمود در سال ۷۸ - ۱۹۶۷ م دانشکده اقتصاد و علوماداری - که اولین دانشکده این مرکز علمی است - آغاز بکار کرد. در حال حاضر دانشگاه مذکور از دانشکده های اقتصاد ، علوم اداری، مدیریت، زبان خارجه و ادبیات تشکیل شده است. در این دانشگاه تربیتی داده شده تا دوشیزگان نیز بتوانند در اوقات تعطیل روزانه دانشگاه از کلاسهای مخصوص استفاده نمایند. مدت تحصیل چهار سال و فارغ التحصیلان به دریافت دانشنامه لیسانس مفتخر خواهند شد.

• دانشکده تربیت

این دانشکده در مکه می باشد و رشته های تخصصی آن عبارتند از؛ جغرافیا، زبان انگلیسی، فیزیکی ، ریاضیات تعلیم و تربیت روانشناسی، این دانشکده در حقیقت و تأمین کننده معلم های لازم برای تدریس در مدرسه های کشور اشتغال می باشد.

• دانشکده شریعت و تحقیقات اسلامی مکه

در سال ۱۹۴۹ م تأسیس شد که هدف از تأسیس آن تربیت کادر لازم برای قضاوت و همچنین تدریس در مدرسه ها بود. درسهای این دانشکده اختصاص به علوم دینی و زبان عربی دارد.

• دانشکده صنت نفت و معادن طهران

هدف از افتتاح این دانشکده که؛ در سال ۱۹۶۳ در طهران افتتاح شد؛ تربیت کارشناس و متخصص در امور مربوط به نفت و سایر معادن بود.

• دانشگاه ملک فیصل

این دانشگاه در سال ۱۹۷۵ م در دمام تأسیس گردید، شعبه ای از آن نیز در شهر احساء دایر می باشد. دانشکده های کشاورزی و صنایع غذایی (احساء)، معماری و نقشه کشی (دمام)، تعلیم و تربیت (لاحساء)، پزشکی و علوم پزشکی (دمام)، دامپزشکی (الاحساء)، مدیریت و نقشه کشی (احساء) همگی از زیرمجموعه های دانشگاه ملک فیصل می باشد.

• دانشگاه امام محمدبن سعود

این دانشگاه در سال ۱۹۵۳ م در ریاض تأسیس شد و زبان آموزشی آن عربی است. شامل دانشکده های شریعت و تبلیغ و اصول دین علوم اجتماعی، عربی و علوم اجتماعی، عربی و مطالعات اسلامی، و همچنین انجمن تعلیم عربی و مرکز مطالعه ویژه دختران می باشد.

• دانشگاه ام القری

این دانشگاه در سال ۱۹۷۵ م در مکه مکرمه تأسیس شد و دارای هفت دانشکده می باشد که عبارتند از: شریعت و مطالعات اسلامی، تعلیم و تربیت، مهندسی و علوم تابعه، تبلیغ و اصول دین، انگلیسی (زبان و ادبیات)، علوم اجتماعی و همچنین انجمن زبان عربی.

لازم بذکر است که رژیم سعودی سه دانشگاه کشور را به تدریس بر مبنای برنامه های سلفی اختصاص داده که دانشگاه عبارتند از؛ دانشگاه محمد بن سعود در ریاض، دانشگاه ام القری در مکه مکرمه و دانشگاه اسلامی در مدینه منوره، غالباً تدریس در سطوح عالی به زبان انگلیسی انجام می شود که بعد از بان عربی در عربستان یک زبان اصلی محسوب می گردد. در سال ۱۹۹۴ م مجموعاً تعداد یکصد و پنجاه و پنج هزار دانشجو در مؤسسات آموزش عالی ثبت نام کرده بودند. سالانه تعداد زیادی از جوانان این کشور که واجد شرایط لازم برای ادامه تحصیل هستند. جهت ادامه تحصیل در سطح عالی به اروپا، ایالات متحده امریکا و جاهای دیگر می روند. در سال ۱۹۹۴ م تا ۶/۴ درصد از تولید ناخالص ملی کشور عربستان صرف تحصیل شد.

نهادهای مرکزی

۱- انجمن آموزش عالی که عهده دار ارائه پیشنهادات متناسب با سیاست کلی تحصیلات عالی کشور و نظارت بر اجرای سیاستهای دولت در حوزه تحقیقات علمی است. نخست وزیر ریاست این انجمن را بر عهده دارد.

۲- وزارت آموزش عالی که عهده دار مسوولیت نظارت بر اعمال سیاستهای دولت در زمینه تحصیلات عالی است.

۳- انجمن دانشگاهها و مراکز آموزش عالی

پذیرش تحصیلی

نهادهای مرکزی

کمیته انطباق درجات علمی وزارت آموزش عالی عربستان سعودی

ارزشیابی تحصیلی

سیستم نمره دهی

امتیاز معادل آمریکایی	امتیاز	نمره
A	۵	۹۰ - ۱۰۰
B	۴	۸۰ - ۸۹
C	۳	۷۰ - ۷۹
D	۲	۶۰ - ۶۹
F	۱	۰ - ۵۹

معضلات آموزشی

۱- سیر سریع رشد اجتماعی عربستان سعودی مشتمل بر تغییرات اساسی در نرخ زاد و ولد ، در آمد

خانواده ها ، تجدد و تحرک اجتماعی و تغییر جامعه کوچ نشین به شهر

۲- بروز تغییرات داخلی نظیر ضرورت اقتصاد آزاد ، آزادی اتباع سایر کشورها، صنعتی شدن و جنگ

۳- عدم توانایی مؤسسات آموزش عالی سعودی در پذیرش تعداد بیشتری دانشجو با وجود افزایش نرخ

فارغ التحصیلان مدارس

گفتنی است که این نرخ سعودی تا حدی مربوط به افزایش نرخ تقاضای افراد و خانواده های عرب

درجهت کسب درآمدها بیشتر است چراکه در عربستان سعودی هردانشجوازمبلغ ماهانه ۳۰۰ دلار

کمک هزینه تحصیلی برخوردار می‌گردد. علاوه بر این تحصیلات عالی راهی برای گریز از تعداد فراوان جوانان بیکار « برای خانواده ها » است.

۴- عدم وجود سیستم منسجم گزینش دانشجو در نظام آموزش عالی عربستان

۵- عدم هماهنگی میان مؤسسات آموزش عالی بخشهای خصوصی و ملی

پژوهش و تحقیقات

تحقیقات آموزشی

اهداف اساسی

عمده تحقیقات آموزشی کشور عربستان در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی صورت می پذیرد. این در حالیست که فعالیتهای پژوهشی دیگری نیز توسط وزارت آموزش و پرورش صورت می گیرد که هدف اصلی از اجرای چنین پروژه هایی، تشکیل زیربنای جامع اطلاعاتی کشور، در راستای به کارگیری در فرآیند تصمیم گیری برای توسعه طرحهای آموزشی و برنامه های درسی مراکز آموزشی کشور است.

روندهای جاری پژوهشهای آموزشی

از جمله مهمترین زمینه های پژوهشی آموزشی حال حاضر کشور می توان از بررسی علل و عوامل افت تحصیلی، بررسی مشکلات رفتاری دانش آموزان، اصلاح محتوی برنامه های درسی و امتحانات، بررسی و اصلاح روشهای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سطوح مختلف آموزشی نام برد.

از جمله دیگر پژوهشهای آموزشی میتوان به موارد ذیل اشاره نمود :

- پیگیری مطالعات ترک تحصیل و مردودی و تکرار کلاس با هدف ایجاد خطمشی به منظور

پایان دادن به این فرآیند.

- اجرای بعضی تحقیقات آموزشی از قبیل:

- افزایش صلاحیت علمی و آموزشی معلمان و بالابردن وفاداری به آموزش
- بالابردن نقش آموزشی مدارس در پیشرفت شخصیت «شهروند خوب» و توسعه جامعه
- محیط مدرسه‌ای که باید مناسب باشد. این کار به وسیله طرح ساختمانی بهتر و هماهنگ با نیازهای مقطع تحصیلی طول تحصیل و محیط باشد.
- توسعه ابزارهای نظارت آموزشی و فعال نمودن نقش آن در آموزش و روند آموزش
- پیشرفت برنامه‌های کشف دانش‌آموزان با استعداد

- توسعه مطالعات شاخص‌های آموزشی و تجزیه و تحلیل آماری و استفاده از آنان در

تصمیم‌گیری‌های آموزشی

نهادهای مرکزی

انجمنهای آموزشی - تحقیقاتی

۱ - مرکز تحقیقات و مطالعات اسلامی ملک عبدالعزیز این مرکز در سال ۱۹۷۲م در شهر ریاض به

یاد پادشاه قبلی تأسیس گشت و دارای اسناد و منابع مهم فرهنگی، ادبیاتی، جغرافیایی و تاریخی

می باشد.

۲ - انجمن زیست شناسی سعودی، تأسیس آن در سال ۱۹۷۵ م بوده، تعداد اعضای آن ۳۵۰ نفر می

باشد این انجمن وابسته به دانشگاه ملک سعود می باشد و در شهر ریاض واقع شده است.

۳ - دبیرخانه عرب برای آموزش در کشورهای خلیج فارس در سال ۱۹۷۵ م با هدف همپایه نمودن

سطح کشورهای عرب حوزه خلیج فارس (امارات عربی متحده، بحرین، کویت، عربستان

سعودی، عمان و قطر) تأسیس شد.

۴ - مرکز علمی و فن آوری ملک عبدالعزیز؛ این مرکز تحقیقاتی به سال ۱۹۷۷ م در شهر ریاض

تأسیس یافت. هدف از تأسیس آن تنظیم خط مشی سیاسی ملی برای توسعه فن آوری؛ علوم،

راهبرد و همچنین ارائه طرح و نقشه برای چگونگی انجام آن هدفها بوده است.

۵ - سازمان اسلامی علمی، فنی و توسعه؛ در سال ۱۹۸۰ م تأسیس شد و وابسته به سازمان کنفرانس

اسلامی می باشد. خط مشی آن همپایه و هم سطح نمودن علمی و فن آوری کشورهای عضو این

کنفرانس است.

۶ - مرکز تحقیقات آموزش و پرورش اسلامی؛ توسط سازمان کنفرانس اسلامی در مکه به سال

۱۹۸۰ م تأسیس شد. در سال ۱۹۸۲ م به دانشگاه ام القری پیوست. اهداف این مرکز ترویج

ارزشهای والای اسلام با آموزش و تحقیقات می باشد. ریاست آن به عهده دکتر عبدالرحمن

الشقیری است.

۷ - مرکز تحقیقات و مطالعات اسلامی ملک فیصل؛ در شهر ریاض به سال ۱۹۸۳ م تأسیس گردید

و تحقیقاتی در حوزه های مختلف تمدن اسلامی انجام می دهد.

۸ - هیأت انگلیسی این مرکز در سه شهر ریاض، جده و دمام شعبه دارد.

۹ - مرکز تحقیقات فرهنگی کشورهای خلیج فارس زیر نظر دبیرخانه اتحادیه عرب اداره می شود

۱۰ - شعبه منطقه ای آرشیو عربی شورای بین المللی (آرییکا)؛ مرکز آن در شهر ریاض می باشد و

تعهد همکاری با یونسکو و دیگر سازمانهای بین المللی را داده است. اعضای این مرکز شامل

۲۰ کشور عربی هستند.

آموزش معلمان

وزارت آموزش بر ۱۸ کالج تربیت معلم نظارت دارد .

معلمین مقطع ابتدایی

معلمین مقطع ابتدایی در یکی از کالج های آموزش معلمان تعلیم می بینند. معلمین ابتدایی ملزم به

برخورداری از مدرک توجیهی پس از گذراندن دوره آموزش ۴ ساله کارشناسی در کالج های آموزش معلمان

می باشند.

معلمین مقطع متوسطه

معلمین مقطع متوسطه ملزم به گذراندن مقطع آموزش کارشناسی در دانشگاه می باشند. گفتنی است

آندسته از فارغ التحصیلانی که به احراز مدرک تحصیلی کارشناسی نائل نمی گردند برای مدت زمان ۱ سال به

نواحی حاشیه ای کشور رهسپار می گردند. معلمین این مقطع نیز در دانشکده های دانشگاه های ملک

عبدالعزیز و ملک سعود و در دانشکده دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود تحت تعلیم قرار می گیرند. این برنامه طی مدت زمان ۴ سال به فارغ التحصیلان اعطا می گردد.

اساتید دانشگاهی

اساتید دانشگاهی نیز در مراکز دانشگاهی تربیت مدرس و دانشگاه ملک عبدالعزیز تعلیم می بینند.

مدارک مورد نیاز جهت تدریس در سطوح مختلف آموزشی

• پیش دبستانی

گذراندن دوره آموزش معلمان و احراز گواهینامه دیپلم متوسطه ویزه آموزش مقدماتی معلمان

• سطح اول آموزش

احراز مدرک کاردانی از کالج آموزش معلمان و یا برخورداری از مدرک کارشناسی

• سطح دوم آموزش

برخورداری از مدرک کارشناسی در هر یک از مواد درسی تخصصی

مدت زمان تدریس هفتگی به تفکیک دوره های آموزشی

پیش دبستانی : ۲۷ ساعت

ابتدایی : ۳۰ ساعت

مقدماتی متوسطه : ۳۰ ساعت

تکمیلی متوسطه : ۳۰ ساعت

آموزش ضمن خدمت

اهداف آموزشی

اصلی ترین هدف برگزاری دوره های آموزش ضمن خدمت معلمان، ارتقاء استاندارد های آموزشی و حرفه ای معلمان ، مدیران و سایر کادر آموزشی کشور از طریق ارائه دوره های آموزشی و باز آموزی است.

آموزش فنی و حرفه ای

پادشاهی سعودی دریافته است که آموزش حرفه ای و اداری بخش اساسی آموزش برای پشتیبانی از توسعه اقتصادی و اجتماعی است. فارغ التحصیلان برنامه های آموزش مراقبتهای بهداشتی ، کشاورزی ، تدریس و هم اکنون مکانهای شغلی را در کارخانه و صنعت ، کشاورزی و مؤسسات اجتماعی در سراسر کشور اشغال می کنند. سازمان آموزش حرفه ای و تعلیمات فنی عمومی در کنار وزارت کار و امور اجتماعی بیشتر امور آموزشی مراکز تعلیمات حرفه ای و مؤسسات عالی تعلیمات فنی پادشاهی سعودی را به عهده دارد .وزارت تحصیلات امور مدارس ثانویه و آموزش حرفه ای را به عهده دارد و ارگانهای دولتی دیگری امور مؤسسات یا مراکز آموزش را در حیطه خاص تحصیسی خود به عهده دارند. مؤسسه حرفه ای سلطنتی در ریاده ، مدرسه آموزش فنی هفوف ، آموزش ابزار صنعتی ، کار با فلزات برق و مکانیک را فراهم می نماید. سازمان آموزش فنی و تعلیمات حرفه ای در ریاض برای جوان سعودی فرصت آموزش مهارتهای

حرفه ای را فراهم می کند. صدها جوان سعودی سالانه در برنامه های آموزشی در زمینه برق ، نگهداری ابزار صنعتی و مکانیکی شرکت می کنند. مدارس دیگر تعلیمات فنی و حرفه ای در مدینه ، طائف ، Vnaizah , Abha تشکیل شده اند . یک مؤسسه آموزشی جدید بوسیله وزارت کار و امور اجتماعی در ریاض در سپتامبر احداث شده است که دوره هایی را متناسب با نیازهای سعودی های بیکار ارائه می دهد. مؤسسه مهم دیگری که برای مرتفع کردن نیاز کم بودن آموزشهای اداری تأسیس شده مؤسسه آموزش امور اداری (خدمات دولتی) ملی است که در ۱۹۶۱ در ریاض پایه ریزی شد . این مؤسسه یک مؤسسه نیمه دولتی است و برای کارمندان شهری آموزشهای پایه و آموزشهای ضمن خدمت فراهم می نماید و مؤسسات تحقیقاتی دولتی وارد زمینه امور اداری ، ارتباطات و رایانه پوشش می دهد. امروزه این مؤسسه در جدّه ، دمام و یک شاخه مهم آموزش زنان در ریاض دارد. این مؤسسه به دانش آموزان امور اداری ، قانون ، حسابداری ، علوم رایانه ، نگهداری ، مدیریت شخصی ، منشیگری و مدیریت و برنامه یزی یاد می دهد. سیستم آموزش عربستان سعودی بدنبال اعطاء کردن و آموزش اسلام و دانش آن به نسل های جدید است ، در حالیکه آنها را برای رویارویی با آینده نیز محیا می نماید. ملک فهد همیشه گفته است که دولت متعهد به فراهم کردن فرصتهایی برای توسعه توانایی های جوانان است. دانش آموزان امروزه از این شاخص برخوردارند که تحصیل علم مورد علاقه خود را در زمینه فنی ، علمی و هنری در مدرنترین مؤسسات تحصیلی ادامه دهند. برای ادامه دادن پیشرفتهای عربستان سعودی در زمینه تحصیلات و منابع انسانی ، برنامه هفتم توسعه (سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۴) به رشد منابع انسانی برای افزایش نیروی کار انسانی بومی و به روز کردن توانایی های آنها با آموزش مداوم تمرکز و توجه خاص خاص کرده است تا نیازهای اقتصاد ملی و

جانشین کردن نیروهای کار خارجی را بر آورده نماید. بنابر این بیشتر تلاشها باید در زمینه آموزش عمومی و عالی و تعلیمات حرفه ای باشد.

سیاستهای آموزشی

- معطوف داشتن توجه برآموزش فنی و حرفه ای به عنوان بخش اساسی آموزش جهت پشتیبانی از توسعه اقتصادی و اجتماعی
- اشتغال فارغ التحصیلان برنامه های آموزش مراقبتهای بهداشتی ، کشاورزی و آموزشی در حوزه صنایع ، کشاورزی و اجتماعی در سراسر کشور
- معطوف داشتن توجه عمده بر رشد منابع انسانی و افزایش نیروی کار انسانی بومی و به روز نمودن توانایی های افراد از طریق ارائه برنامه های آموزشی متمرکز و جانشین سازی آنان با نیروهای کار خارجی طی برنامه هفتم توسعه (طی ساهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۴)

سیاستهای آتی

از مدتها پیش عربستان سعودی به آموزش فنی توجه خاصی داشته است. سند خط مش آموزش (در قسمت پنجم بخش سه) اهداف دراز مدت و کوتاه مدت آموزش فنی و حرفه ای و مسئولیتهایی که ویژه وزارت آموزش از ۱۴۰۰ هجری (۱۹۸۰ میلادی) بوده است را مشخص می کند. درحقیقت تصمیم گرفته شد که موسسات آموزش عمومی برای آموزش فنی و حرفه ای به منظور پرورش نیروی کار ملی و صلاحیتدار و آموزش دیده تاسیس شود چون این نیروی کار به منزله اعصاب تولید در زمینه صنعتی ، کشاورزی تجارت و غیره بوده و علاقه به آموزش فنی افزایش فراوان یافته و طی چند سال اخیر رشد قابل ملاحظه ای از لحاظ

تعداد دانش آموزان ، ترمها و معلمین داشته است . بسیاری از موسسات فنی نیز تاسیس شده اند . موسسات فنی ایجاد فرهنگ اسلامی را نیز فراموش نمی کنند . آموزش زبان و فرهنگ عربی نیز برای آموزش دانش آموزان در جهت بهبود سطح فرهنگی آنان علاوه بر آموزشهای حرفه ای در نظر گرفته شده است .

نهادهای مرکزی

- سازمان آموزش عمومی فنی و حرفه ای با مشارکت وزارت کار و امور اجتماعی عهده دار مسوولیت امور آموزشی مراکز تعلیمات حرفه ای و مؤسسات عالی فنی پادشاهی سعودی است .
- وزارت آموزش نیز عهده دار مسوولیت رسیدگی بر امور مدارس متوسطه حرفه ای است .
- مؤسسه حرفه ای سلطنتی ریاده و مدرسه آموزش فنی فوف که به ارائه دوره های آموزش ابزار صنعتی ، کار با فلزات و برق و مکانیک مبادرت می نمایند .
- سازمان آموزش فنی و حرفه ای ریاض که عهده دار فراهم سازی فرصت آموزش مهارتهای حرفه ای برای جوانان سعودی است .

- مدارس فنی و حرفه ای مدینه ، طائف ، Abha , Vnaizah

- مؤسسه آموزشی وزارت کار و امور اجتماعی مستقر در ریاض که عهده دار ارائه دوره های آموزشی متناسب با نیازمندیهای شهروندان سعودی بیکار می باشد .

- مؤسسه نیمه دولتی آموزش امور اداری مستقر در ریاض که عهده دار مسوولیت فراهم سازی آموزشهای پایه و ضمن خدمت برای کارمندان شهری و تحت پوشش قرار دادن مؤسسات تحقیقاتی دولتی در زمینه امور اداری ، ارتباطات و رایانه است . در حال حاضر ، این مؤسسه از شعباتی در شهرهای

جده ، دمام و شعبه آموزش زنان در ریاض برخوردار است. مؤسسه مذکور به آموزش امور اداری ،

قانون ، حسابداری ، علوم رایانه ، مدیریت ، منشیگری و مدیریت برنامه یزی مبادرت می نمایند.

آموزش بزرگسالان

ساختار آموزشی

قسمت مهم دیگر برنامه تحصیلات سعودی ، آموزش بزرگسالان است . نشانه تعهد دولت سعودی به

محو بی سوادی ، پایه ریزی تعداد زیادی از مراکز تحصیل بزرگسالان است. در مناطق دور افتاده روستایی

دولت دوره های آموزشی - تحصیلی برگزار می نماید. میزان بی سوادی در پادشاهی سعودی برای مردان نود

درصد و ۷۰/۲ درصد برای زنان است . وزارت تحصیلات عربستان اکنون مراکز آموزش بزرگسالان برای

مردان در سنین سطوح مختلف تاسیس نموده است. سیستم آموزشی در پادشاهی عربستان اصل فراهم نمودن

شرایط آموزشی در هر زمان را اجرا می کند . بنا براین سیستم آموزشی خاصی برای آموزش در هر زمان

وجود آمده در این چهار چوب موسسات ذیل ایجاد گردیده است :

الف) مراکز سواد آموزی که بدون محدودیت سنی دانش آموزان را می پذیرند . طول مدت تحصیلی در

این مراکز سه سال است ، اولین سال تحصیلی آموزش بزرگسالان برابر با دومین سال تحصیلی

آموزش ابتدایی است . دومین سال برابر کلاس چهارم و سومین سال برابر کلاس ششم آموزش

ابتدایی است. در مبارزه با بیسوادی ، دستگاههای آموزشی یک رشته برنامه های سواد آموزی

تابستانی در مناطقی که دور از تراکم مدرسه ای هستند را به مورد اجرا گذارده اند.

ب) کلاس‌های شبانه ویزه مردان و کلاسهای روزانه ویزه زنان شانس گذراندن امتحان نهایی برای مرحله میانی یا مرحله متوسطه رادرست مانند دانش آموزان مدارس رسمی برای بزرگسالان فراهم می‌سازند.

تلاشهای نهضت سواد آموزی در عربستان سعودی طی سالهای اخیر در این زمینه مهم موفقیت آمیز بوده است .

سیاستهای آموزشی

کاهش نرخ بیسوادی بزرگسالان

دولت آموزش ابتدایی، فعالیتهای سواد آموزی و آموزش بزرگسالان را ترویج نموده است چراکه معتقد است که پایان دادن به بیسوادی نیاز به دو فعالیت موازی بوسیله فراهم نمودن موقعیتهای آموزش برای تمامی کسانی که به سن قابل قبول مدرسه ابتدایی رسیده اند از یک طرف و بوسیله گسترش برنامه های سواد آموزی و آموزش بزرگسالان و بهبود این برنامه ها برای بازدهی بهتر از طرف دیگر ، دارد طرحها و برنامه های آموزش از این اصل پیروی می کنند، میزان بیسوادی کاهش یافته و به زودی بیسوادی از بین می رود. بسیاری از مدارس ابتدایی گسترش یافته اند در حالیکه تعداد مراکز سواد آموزس کاهش یافته اند که بیانگر ارتباط بین گسترش آموزش ابتدایی و پایان بیسوادی است. این بوسیله اصل ۳۰ از اصول دولت در عربستان سعودی انعکاس یافته که می گوید دولت می باید آموزش عمومی را فراهم نموده و با بیسوادی مبارزه کند. پیشرفت روشنی در زمینه مبارزه با بیسوادی و آموزش بزرگسالان صورت گرفته، سیاست آموزشی منعکس کننده توجهی است که دولت به این نوع آموزش می دهد. در واقع در عملی کردن این سیاست ، آموزش

بزرگسالان و قواعد سواد آموزی اعلام شده است. در قانون دوم این قواعد، هدف از پایان دادن به بیسوادی مشخص شده، این اصل بیان می کند که هدف از این قواعد پایان دادن به بیسوادی در تمامی گروهها و آماده سازی شهروندانی به خود متکی است که بتوانند به شکوفایی جامعه خود کمک کنند. این قواعد همچنین توصیفات زیر را در مورد بیسواد بیان می نماید: که مشخص است که نمی داند چگونه بخواند و بنویسد و بیش از سن قابل قبول برای آموزش ابتدایی و کمتر از چهل و پنج سال سن دارد. این قواعد راههای مکفی برای مبارزه با بیسوادی در اصل شش را مشخص می کند: تأسیس انجمن عالی برای آموزش بزرگسالان و فعالیتهای سواد آموزی به ریاست وزیر آموزش و شرکت بسیاری از سازمانهای دولتی مانند ریاست کل آموزش دختران، وزارت دفاع و هوا نوردی، گارد ملی، وزارت برنامه ریزی و وزارت داخله ایجاد شده است. این قواعد همچنین نیازمند دو سند بود یکی تنظیم کننده و دیگری اجرایی

- احداث تعداد زیادی از مراکز تحصیل بزرگسالان در جهت تعهد دولت سعودی به محو بی سوادی

در مناطق دور افتاده روستایی

نهادهای مرکزی

وزارت آموزش عهده دار مسوولیت احداث و نظارت بر عملکرد مراکز آموزش بزرگسالان ویزه مردان و سازمان امور اداری آموزش زنان نیز عهده دار این مسوولیت برای زنان مواجه با معلولیتهای جسمانی و ذهنی است.

اقدامات آموزشی

- آماده کردن کلاسهای منظم برای آموزش افراد بیسواد در تمامی مناطق کشور

- سازماندهی یک رشته عملیات انتخابی متمرکز در جاهایی که آماده کردن کلاسهای منظم آسان نیست مانند مناطق بدوی (بادیه نشین) و مناطق دوردست برای پایان دادن به بیسوادی در زمان مورد نیاز.
- ارائه برنامه های سواد آموزی مناسب از طریق رادیو، تلویزیون و دیگر رسانه ها.
- استفاده از مساجد، مجتمع های تابستانی، باشگاه ها، کلوپ ها و مراکز گردهمایی با هدف پایان دادن به بیسوادی.
- این قواعد شهروندان را تشویق به شرکت در فعالیتهای سواد آموزی کرده و به آنان امکان می دهد در این تلاشها به اینگونه شرکت نمایند:
- تشویق مشارکت داوطلبانه افراد بزرگسال در برنامه های سواد آموزی و فعالیتهای آموزشی هماهنگ با روند تعیین شده توسط هیئت عالی سواد آموزی و آموزش بزرگسالان
- هر سازمان دولتی یا مؤسسه عمومی باید تا شش سال آینده از زمان شروع این قواعد بیسوادی کارمندان خود را از بین ببرد. البته این امکان وجود دارد که مهلت تعیین شده با تصمیم هیئت وزیران قابل تمدید است.
- شرکتهای خصوصی و مؤسسات باید اطلاعات مورد نیاز درباره کارمندان بیسواد خود را و سن و شغلشان همچنین کارهایی که برای پایان دادن به بیسوادی آنان انجام داده اند را در اختیار وزارت آموزش بگذارند.

از جمله تلاشهای به عمل آمده توسط دولت عربستان سعودی در زمینه سواد آموزی و آموزش

بزرگسالان می توان از موارد ذیل نام برد :

الف) قرار دادن برنامه پایان دادن به بیسوادی در سیاست گذاریها و اهداف ترسیم شده در برنامه

توسعه .

ب) فراهم نمودن مراقبت بهینه کمی و کیفی برای آموزش بزرگسالان .

ج) تکمیل برنامه تحصیلی سواد آموزی

د) تلاش برای جذب کلیه افراد بیسواد به مراکز سواد آموزی و آموزش بزرگسالان .

ر) تلاش برای کاهش میزان ترک تحصیل در بین دانش آموزان مراکز سواد آموزی .

س) سعی در فراهم نمودن موقعیتهایی برای بیسوادان تا تحصیلات خود را در آموزش میانی

(راهنمایی) و متوسطه ادامه داده و تکمیل مطالب تحصیلی این مدارس به گونه ای که آنان بتوانند

به اهداف و آرزوهای خود دست یابند. به منظور دستیابی به این اهداف تلاشهای مشترکی برای

اجرای سیاست آموزشی و قوانین سواد آموزی در دست اجراست. برنامه درازمدت سواد آموزی

بیست ساله برای مردان و زنان تعیین شده است. بسیاری از نهادهای دولتی من جمله وزارت

آموزش ، ریاست کل آموزش دختران ، گارد ملی و وزارت دفاع و هوا نوردی در این تلاشها

مشارکت نموده اند که در ذیل بدان اشاره گردیده است :

وزارت آموزش

برنامه بیست ساله با تلاشهای مداوم برای پیشرفت سوا آموزی و مطالب درسی آموزش بزرگسالان همراه بوده است. همگام با پیشرفت کلی مفهوم پذیرفته شده توسط دولت در دومین برنامه توسعه پنج ساله در تمامی زمینه ها دولت با بانک جهانی برای تأسیس دوباره سازی به منظور پذیرفتن برنامه سواد آموزی ضربتی با برنامه پیشرفته و مطالب درسی و همچنین کتابهایی که با سطوح اجتماعی و حرفه ای افراد سواد آموز هماهنگ باشد همکاری نموده است. این برنامه در واقع در آغاز سال تحصیلی ۱۴۰۲/۳ هجری (۹۲- ۱۹۹۱ میلادی) اجرا شد. بعد از ارزیابی برنامه با وزارت برنامه ریزی توافق شد که کلاسهای درمراکز سواد آموزی برای دوره سه ساله گذاشته شود و در پایان آن مدرک پایان تحصیلات ابتدایی داده شود و این امکان برای سواد آموز باشد که در مقطع میانی (راهنمایی) به تحصیلات خود ادامه دهد. مطالب تحصیلی جدید برای کلاس اولیهای آموزش بزرگسالان اول در ۱۴۱۰ هجری (۱۹۹۰ میلادی) به اجرا در آمده و به دنبال آن مطالب درسی برای کلاسهای دوم و سوم در ۱۹۹۱ تعیین شد. به منظور مبارزه با بیسوادی متولیان شایسته، حداکثر تلاش خود را برای عمومی کردن و بهبود آموزش ابتدایی به کار برده‌اند. آنان سعی در حل مسئله ترک تحصیل بوسیله حل دلایل آن داشته اند. این ، بیسوادان را تشویق به شرکت در برنامه های سواد آموزی که در همه جا گسترده اند، می نماید.

دولت

۱- مدیران، معلمان ، بازرسان و کارمندان پاداش نقدی برای تلاششان در مبارزه به بیسوادی دریافت می کنند.

۲- پاداش به معلمان بازنشسته و دیگر معلمانی که در این مبارزه بر علیه بیسوادی شرکت کنند نیز داده خواهد شد.

۳- فارغ التحصیلان دانشگاهی پاداش مالی برای تشویق آنان و دیگران برای شرکت در سواد آموزی و آموزش بزرگسالان دریافت می کنند.

۴- سواد آموزان کتاب ، لوازم التحریر و وسایل آموزشی را در طول سالهای تحصیلی به صورت رایگان دریافت می کنند.

۵- برای کمک به پیدا کردن شغل ، گرفتن ترفیع و یا ادامه تحصیل ، گواهینامه اعطا می گردد.

۶- معلمین کار آزموده خصوصاً کسانی که در برخورد با بعضی گروهها با اهداف متفاوت صبورند انتخاب می شوند.

۷- از جاذبه به عنوان ابزاری برای پذیرفتن سواد آموزان و حصول اطمینان از اینکه هیچگاه مورد تبعیض قرار نخواهند گرفت استفاده می شود.

۸- ناظر آموزشی از بین افراد با تجربه در زمینه آموزش بزرگسالان که می دانند چگونه به صورتی مؤثر با معلمین کنار بیایند، انتخاب می شود.

۹- مطالب درسی مناسب سواد آموزان و گروه سنی شان انتخاب می شود.

۱۰- کانالهای ارتباطی بین آموزش بزرگسالان و آموزش عمومی باز است تا سواد آموزان شانس رفتن به مقاطع بالاتر را داشته باشند.

۱۱- از رسانه های گروهی خصوصاً رادیو ، تلویزیون و تلفن برای صحبت درباره مسایل بیسوادی و پیشبرد برنامه های سواد آموزی استفاده می شود.

۱۲- مناسبتهای بین المللی مانند روز سواد آموزی بین المللی ، روز سواد آموزی عرب و شروع سال تحصیلی برای پخش برنامه های آگاهی دهنده مؤثر انتخاب می شود.

تلاشهایی نیز برای تهیه برنامه های تلویزیونی خاص برای آموزش بزرگسالان و سواد آموزی در دست تهیه است تا به روشی غیر سنتی بر اساس مفاهیم ، نیازهای خاص بزرگسالان، برنامه هایی تهیه شوند . این برنامه ها فقط آغاز سفر به دنیای علم است. تلاشهای در دست اجرا توسط دولت عربستان سعودی در مبارزه با بیسوادی بوسیله پاداش منطقه ای ارج نهاده شده است. این جایزه بوسیله مؤسسه عربی آموزش فرهنگ و علوم به وزارت آموزش داده شد و همچنین جایزه بین المللی بوسیله یونسکو به وزارت دفاع و هوانوردی در ۱۴۱۷ هجری و جایزه یونسکو به ریاست کل آموزش دختران در ۱۴۲۰ داده شد.

ریاست کل آموزش دختران

ریاست کل آموزش دختران تلاشهای زیادی در زمینه مبارزه با بیسوادی و آموزش زنان انجام داده است . این ریاست کل مدرسه ها و کلاسهای بسیاری برای بیسوادان زن گشوده تا آنان را آگاه کند و برای ثبت نام در مدارس و درس خواندن تشویق نماید. بیسوادی در میان زنان در پایان برنامه پنج ساله پنجم در ۱۴۱۹ هجری (۱۹۹۵) ۳۶/۷۲٪ بوده است . برنامه پنج ساله ششم که در ۱۴۱۶ هجری (۱۹۹۶) آغاز شده بر نیل به اهداف ذیل تکیه دارد:

- آماده کردن و اجرای برنامه دراز مدت سواد آموزی زنان که در آن تمامی نیروهای کار آمد شرکت خواهند کرد.
 - تشویق دختران تحصیل کرده به اینکه افراد بیسواد خانواده را برای شرکت در مبارزه با بیسوادی آموزش دهند.
 - ایجاد زمینه های جدید برای فعالیتهای آموزشی بعد از مرحله سواد آموزی تا کسانی که خواندن و نوشتن آموخته اند بتوانند دیگر انواع فعالیتهای ساده را نیز در زمینه کاری هریک از آنها بیاموزند.
- پس از اعلام قوانین سواد آموزی و آموزش بزرگسالان در عربستان سعودی، ریاست کل آموزش دختران ، خود را وقف پایان دادن به بیسوادی و آموزش بزرگسالان زن نمود.
- در آغاز سال تحصیلی ۱۳۹۲/۹۳ هجری (۷۳-۱۹۷۲ میلادی) پنج مدرسه سواد آموزی که در آن ۱۴۰۰ سواد آموز ثبت نام نموده بودند گشایش یافت . این مدارس سال به سال افزایش قابل ملاحظه ای یافته و به تمامی شهرها و روستاها رسید. تلاشهای انجام شده بوسیله ریاست کل آموزش دختران محدود به ختم بیسوادی دیکته ای نمی شود بلکه همچنین شامل مبارزه با بیسوادی حرفه ای نیز هست . ریاست کل در نظر دارد که به سواد آموزان زن ، مادران و زنان خانه دار ، در زمینه های مربوط به کار خودشان آموزش حرفه ای و تجربی دهد. به این منظور دست آوردهای ذیل حاصل گردید:

۱- برنامه های آموزشی برای آماده سازی بزرگسالان برای کار در بخشهای دولتی یا خصوصی در زمینه های طراحی لباس و خیاطی به اجرا در آمد. حداقل کلاس آموزشی برای ورود به این برنامه کارنامه سال دوم برای گروه سنی بین ۱۷ تا ۳۵ سال است.

۲- برنامه های آموزش حرفه ای از سال تحصیلی ۱۴۱۲ هجری (۱۹۹۲) برای مقطع بعد از میانی در زمینه های طراحی لباس، خیاطی و خانه داری به اجرا در آمد. طول این دوره سه سال است و در پایان مدرک فارغ التحصیلی متوسطه داده می شود. مؤسسات حرفه ای متوسطه ده عدد هستند.

۳- برنامه های آگاهی دهنده مذهبی ، فرهنگی، اجتماعی و آموزشی برای آموزش مهارتهای جدید به زنان در این زمینه به منظور جوابگویی به احتیاجات سواد آموزان از یک طرف و پرورش احتیاجات جامعه از طرف دیگر تهیه شده است.

گارد ملی

گارد ملی در عربستان سعودی تلاشهایی برای حمایت و تکمیل تلاش دولت در گسترش آموزش، خصوصاً در زمینه سواد آموزی و آموزش بزرگسالان نموده است . این به عنوان هدفی متمدانه که تمامی تلاشها برای دست یابی به آن است قلمداد می شود. گارد ملی ، موضوع آموزش کارمندان و کودکان آنان را در اولویت قرار داده و بنابراین تمامی توانائیهای مالی و انسانی مورد نیاز را بسیج نموده است. گارد ملی عضو هیئت عالی و زیر مجموعه آن هیئت آموزش بزرگسالان و سواد آموزی در عربستان سعودی است. برنامه های گارد ملی و تلاشهای آن همانطور که بوسیله اعداد و ارقام ثابت می شود موفقیت آمیز بوده . این مسئله البته به لطف خداوند و همچنین حمایت دست و دل بازانه اعلیحضرت شاهزاده عبدالله بن

عبدالعزیز، معاون نخست وزیر و رئیس گارد ملی، دنباله رو شخصی و دائمی ایشان، اعلیحضرت شاهزاده پدر بن عبدالعزیز معاون رئیس گارد ملی و با حمایت تمامی افسران مؤسسه گارد ملی امکان پذیر شد. علاوه بر این از دیگر عوامل اصلی این موفقیت میتوان به موارد ذیل اشاره نمود:

- تمامی کادر رسمی گارد ملی معتقد به اهمیت آموزش هستند، نه فقط به عنوان واجبی برای تمامی مسلمانان بلکه به دلیل اینکه سازنده اولین و اصلی ترین قدم برای ساختن جامعه و ملت با آماده کردن شخص به عنوان عضوی فعال و معتقد به مأموریت برای دین، مردم و کشور و شهروندی واقعی بودن، هستند.
- بخش امور فرهنگی و آموزشی گارد ملی با همکاری بخش مشاهده و راهنمایی دینی چه مستقیم به وسیله گفتن اهمیت آموزش برای مسلمانان و چه غیر مستقیم به وسیله مطلع کردن آنها درباره مسائل و مشکلات اجتماعی کنونی و اثرات آنها بر آنان و جامعه در گردهمائی ها و سمینارها، آگاهی کارمندان را در این مورد بالا می برد.
- شرکت در گردهمائی ها و سمینارهای داخلی و خارجی به منظور نشان دادن تجربیات گارد ملی در این زمینه و استفاده از تجربیات دیگران به منظور تقویت این تجربیات و استفاده از آنان و جلوگیری از تأثیرات منفی و همچنین رد و بدل کردن تجربیات شرکت می کند.
- سواد آموزان از لحاظ اخلاقی چه به وسیله دسترسی به آنان در بخشهای نظامی (تا آنجا که به ارتش مربوط می شود) یا به وسیله ایجاد تسهیلات برای شرکت آنان در این مراکز از طریق تعادل بین این نیازهای تحصیلی و احتیاجات مربوط به شغلشان، تشویق می شوند.

- ارتقاء درجه نظامی به صلاحیتهای آموزشی بستگی دارد تا افراد نظامی تشویق به ادامه تحصیلات خود شوند.

- مراکز آموزشی بزرگسالان به وسیله امکانات و لوازم فنی تأمین می شوند .

- اعضاء کادر اداری و آموزشی در این مراکز با شرایط خاصی انتخاب می شوند مانند ، کفایت ، لیاقت و تجربه در این زمینه به منظور تضمین موفقیت روند آموزشی و اظهار نقش معلم در کنار آمدن با این بخش خاص.

انضباط به عنوان شرط بسیار مهم و طرز عملی جدی به این منظور اعمال می شود تا جدی بودن ثبت

نام در این برنامه ها و پایان دادن به فرایند ترک تحصیل تضمین شود. آخرین آمار بدست آمده توسط گارد

ملی (جدول ذیل) نشان دهنده نیل به دستاوردهای مهم در برنامه های سواد آموزی است.

تعداد مدارس ، کلاسها و سواد آموزان مدارس سواد آموزی گارد ملی طی سال ۱۹۹۸

مقطع آموزشی	مدارس	کلاسها	سواد آموزان
سواد آموزی	۱۴	۵۰	۱۴۱۳
میانی	۱۲	۱۳	۳۶۸۶
متوسطه	۸	۳۸	۲۳۹۵

نرخ سواد آموزان فارغ التحصیل برنامه های آموزش بزرگسالان در گارد ملی

آشنایی با الفبا	آموزش ابتدایی	آموزش میانی	آموزش متوسطه
۸۹۷۵ سواد آموز	۸۵۵۸ سواد آموز	۳۷۲۳ سواد آموز	۱۶۴۱ سواد آموز

لازم به تذکر است که برخی از اعضا مدارس شبانه متوسطه گارد ملی، تحصیلات خود را ادامه داده و وارد دانشگاه های کشور شده و مدرک گرفته اند . دیگران نیز این کار را دنبال می کنند.

اقدامات گارد های ملی در آموزش زنان بزرگسال

گارد ملی ، نقش زنان را از یاد نبوده است. آنان جایگاه بلندی از نظر این سازمان دارند و از موقعیتهای آموزشی می توانند استفاده کنند. اولین مدرسه آموزش زنان بزرگسال در منطقه مسکونب ریاض برای کارمندان گاردهای ملی طی سال ۱۴۱۲ هجری (سال ۱۹۹۲) گشایش یافت. سپس مدارس دیگری به دنبال هم گشوده شدند تا اینکه در ۱۴۱۸ هجری (۱۹۹۸ میلادی) تعداد مراکز مذکور به هفت مرکز بالغ گردید.

نرخ مدارس گارد ملی ویژه زنان بزرگسال

منطقه	تعداد مراکز	تعداد کلاسها	تعداد سواد آموزان
ریاض	۳	۱۹	۳۲۹
الشرقیه	۲	۱۰	۱۹۷
الغریبه	۲	۱۰	۱۵۲
جمع	۷	۳۹	۶۷۸

اقدامات گارد های ملی در آموزش عمومی

گاردهای ملی این خدمات را محدود به کارمندان خود نمی کند بلکه مدارس آن به روی تمامی افراد جامعه باز است. همچنین نقش مهمی در زمینه بالا بردن آگاهیها و هدایت به وسیله شرکت در جشن روز سواد آموزی عرب و روز جهانی سواد آموزی داشته است. بسیاری از گردهمائی های آگاهی دهنده در طول سال تحصیلی برای بزرگسالان برگزار می شود تا آنان را تشویق به شرکت در برنامه های آموزشی و بهبود فرهنگ اجتماعی خود نمایند. در ۱۴۰۲ هجری (۱۹۸۱) بخش فرهنگ و امور آموزشی گاردهای ملی تأسیس شد تا کارآیی اداری را فراهم نموده و بر برنامه های آموزش بزرگسالان و برنامه های آموزش کودکان در زمینه تحصیلات کنونی نظارت داشته باشد. به محض تأسیس، این بخش شروع به بررسی میزان موفقیت اهداف تعیین شده برای آموزش کرد داده پردازهایی برای طرح و برنامه ریزی های جدید با هدف برقراری برنامه کاری برای پایان دادن به بیسوادی در میان اعضاء گردهای ملی برقرار شد در حالیکه کارهایی برای بهبود کیفیت آموزش و مدارس پرورش توانائیهای معلمین و کارمندان از طریق آموزش جذب مدرسین کار

آزموده و ماهر برای برنامه ریزی ، تکمیل نظارت آموزشی و دیگر فعالیتهای تکمیلی با اهداف افزایش سطح آموزش در گاردهای ملی نمود تا بتواند جوابگوی احتیاجات و پیشرفت زمانه باشد. اولین قدم برداشته شده به وسیله این بخش برای سرعت بخشیدن به روند خاتمه بیسوادى شناسایی دقیق بیسوادان باقیمانده در بین اعضای گاردهای ملی بود. در نتیجه این افراد مجبور به شرکت در کلاسهای آموزش بزرگسالان شدند. مدرسه های جدید در صورت نیاز گشوده خواهد شد. حمایتهای مالی و اخلاقی برای آنها فراهم خواهد شد. رشته عملیات آگاهی دهنده برنامه ریزی می شود تا آنان را وادار به شرکت در آموزش سازد. مدارس از لحاظ روانشناسی مناسب آنان خواهد بود معلمین و کادر اداری در زمینه آموزش بزرگسالان و راههای جذب آنان با تجربه خواهند بود. مدرسه های جدیدی برای کودکان ساخته خواهد شد تا جوابگوی افزایش تعداد دانش آموزان دختر و پسر باشد. این بخش همچنین سعی در خاتمه فرآیند ترک تحصیل در مدارس کودکان نموده است.

اقدامات گارد های ملی در مبارزه با بیسوادی « آموزش کودکان »

علاوه بر آموزش بزرگسالان در مورد کارمندان، موسسه گاردهای ملی موقعیتهای یادگیری برای فرزندان آنان به عنوان راهی برای حذف کامل بیسوادی را فراهم نموده است. این مؤسسه شروع به گشایش مدارس برای کودکان در سال ۱۹۸۷ نمود. ۳۹ مدرسه برای تمامی مقاطع دخترانه و پسرانه گشوده است. این مدارس رشد فزاینده ای داشتند و در سال ۹۸-۱۹۹۷ به ۱۲۲ مدرسه شامل ۵۸ مدرسه برای پسران (۳۶ ابتدایی، ۱۳ میانی و ۹ متوسطه) و ۶۴ مدرسه برای دختران (۱۳ مهد کودک، ۳۲ ابتدایی و ۱۲ میانی «راهنمایی») و ۷ متوسطه رسید. تعداد کل سواد آموزان در این مدارس ۴۲۲۱۱ است.

مقطع آموزشی	مدارس پسران	مدارس دختران
مهد کودک	-	۱۳
ابتدایی	۳۶	۳۲
مقدماتی متوسطه	۱۳	۱۲
تکمیلی متوسطه	۹	۷

وزارت دفاع ، هوانوردی و بازرسی عمومی

آموزش از آغاز تشکیل نیروهای ارتش عربستان سعودی دارای اولویت بوده است فرماندهی ارتش مدارس را برای فرهنگ سربازان ایجاد کرد. سپس تلاشهایی صورت گرفت و ابعاد سازمانی جدیدی با تأسیس اداره فرهنگ آموزش پیدا کرد. این اداره برای مدیریت و عملکرد مدارس برای کارمندان نیروهای ارتش ، (وزارت دفاع و هوانوردی) بوجود آمد بنابر این مهمترین فعالیت این اداره ، آموزش عمومی (ابتدایی، میانی «راهنمایی») برای پسران برای دوره تحصیلی آموزش عمومی مانند آنچه که در کشور برقرار بود شد. اداره مسئولیتهای دیگری نیز دارد که شامل موارد ذیل است:

- فرستادن بعضی از کارمندان و مدیران مدارس خود برای آموزش به مرکز فرماندهی آموزش بزرگسالان .
- تهیه آمار درباره تعداد مدارس ، کلاسها، سواد آموزان ، کادر اداری ، معلمین و کارمندان و فرستادن یک نسخه از آن به ادارات وابسته به وزارت آموزش و ریاست کل آموزش دختران .

- تهیه بودجه برای مصرف در تمام سال تحصیلی در مدارس که امسال ۷۴ مدرسه برای مردان و زنان در تمامی مقاطع تحصیلی است.
 - شرکت در مجامع اطلاعاتی از طریق رادیو ، تلویزیون یا روزنامه ها به منظور روشن کردن نقش این اداره در این زمینه .
 - انتشار مکتوبات و عکسها در زمینه های زیر:
 - دعوت مؤسسات غیر دولتی و بانکها برای شرکت در مبارزه بر علیه بیسوادی به منظور راه اندازی تلاشهای دولتی و غیر دولتی.
 - تشویق مردم کشور خصوصاً کسانی که در زمینه آموزش فعالیت می کنند برای شرکت در مبارزه با بیسوادی .
- وزارت دفاع و هوانوردی مسئول مدارس شبانه آموزش بزرگسالان برای هر دو جنس شامل مدارس سواد آموزی و مدارس میانی (راهنمایی) و متوسط شبانه است. این مدارس در مناطقی که کارمندان وزارت دفاع و هوانوردی و بازرسی کل با خانواده هایشان در آن زندگی می کنند بر قرار شده است. طرز ساختمان آنها بر اساس جنبه اجتماعی جغرافیایی کشور است. و بر اساس طول مدت تحصیلی و مطالب درسی ، آماده شده بوسیله وزارت آموزش برای آموزش پسران و ریاست کل آموزش دختران فعالیت می کند علاوه بر آن دروس انگلیسی در مرحله ابتدایی در بعضی مدارس تدریس می شود. تعداد مدارس سواد آموزی در آغاز افزایش یافته و سپس کاهش نشان می دهد تا اینکه به ۲۴ برای بزرگسالان که شامل ۱۴۵۴ دانش آموز می شود، رسید این نشان دهنده شاخصی قوی از بر چیدن شدن بیسوادی است. مدارس شبانه میانی (

راهنمایی) و متوسطه افزایش یافت و در ۱۴۱۷-۱۸ هجری (۱۹۹۷-۹۸) به ۵۷ مدرسه با ۱۰۸۳۰ دانش آموز رسید. این اداره همراه با مؤسسات آموزشی در روز جهانی سواد آموزی و روز سواد آموزی عرب شرکت می کند. به عنوان محرکی برای ارتش در ادامه تحصیلات ، هیچ ترفیعی داده نمی شود مگر اینکه درجه مناسبی از آموزش وجود داشته باشد. این کار باعث شده که بسیاری از آنان به تحصیلات خود ادامه دهند. از طریق مدارس کودکان وابسته به وزارت دفاع و هوانوردی به زنان در این زمینه توجه زیادی می شود. تعداد سواد آموزان در وزارت فرهنگ و آموزش عالی کاهش یافته و در ۱۴۱۶-۱۷ هجری (۱۹۹۷) به ۶۴۹ دانش جوی مرد و ۸۵۰ دانشجوی زن در ۱۳ مدرسه پسرانه و ۱۱ مدرسه دخترانه رسیده است .

فعالتهای انجام شده بوسیله وزارت دفاع و هوانوردی در زمینه سواد آموزی و آموزش بزرگسالان بوسیله جایزه یونسکو با نام پادشاه کره «سی یونگ» در ۱۹۷۹ به وزارت دفاع داده شد. دلایل هیئت داوران جهت اعطای این جایزه به شرح ذیل است :

۱- این اداره ، مدارس شبانه ای برای مقطع میانی (راهنمایی) و متوسطه برای بعد از سواد آموزی گشوده است.

۲- کمکهای متعدد و مؤثری در مبارزه بر علیه بیسوادی نموده است.

۳- به بیش از ۱۶۹۵۹ مرد و زن اجازه داده که در مدارس تمامی مقاطع شرکت کنند. تعداد فارغ التحصیلان افزایش داشته و در ۱۴۱۷ هجری (۱۹۹۷) به ۱۸۹۷۰ در تمامی ۸۱ مدرسه شبانه بالغ گردیده است.

این جایزه در جشنی که بوسیله یونسکو در پاریس در تاریخ ۲۱/۱۰/۱۹۹۶ برگزار شد، اهدا گردید.

وزارت کار و امور اجتماعی

پیشرفت اجتماعی با هدف حل مشکلات اجتماعی و بهبود استانداردهای زندگی مردم و فراهم نمودن زندگی شرافتمندانه از طریق برنامه هایی با هدف دست یابی به آموزش بزرگسالان در جنبه کلی بوسیله فراهم نمودن مهارت های گوناگون زندگی با آموزش بزرگسالان و فلسفه آموزش پیوسته صورت می گیرد. بهمنظور دست یابی به این هدف ، دولت روش پیشرفت اجتماعی را برای کنار آمدن با اجتماعات محلی انتخاب کرد چون آنان ستونهای اصلی روند پیشرفت هستند. پروژه ای آزمایشی با گشایش اولین مرکز اجتماعی برای توسعه اجتماعی در « درهیا» در ۱۳۸۰ هجری (۱۹۶۰) با همکاری وزارت آموزش ، وزارت بهداشت و وزارت کشاورزی انجام شد . اهداف زیر برای این طرح تحقیقاتی در نظر گرفته شد :

- پیشرفت منابع انسانی و مادی در جامعه
 - بهبود موفقیت علمی ، فرهنگی ، بهداشتی ، اجتماعی و اقتصادی
 - تغییر عادات و مفاهیم ناسالم
 - شرکت دادن شهروندان در بررسی نیازهایشان و تحقیق باری دست یابی به راه حل های عملی
- برای مسائل و همچنین شرکت دادن آنان در روند فراهم نمودن منابع لازم برای این نیازها این آزمایش با موقعیت همراه بود ، پروژه بوسیله ایجاد مراکزی در تمامی مناطق گسترش یافت . این مراکز به ۲۷ رسید که شامل ۲۰ مرکز برای توسعه اجتماعی در مناطق حومه و بقیه برای خدمات اجتماعی در مناطق شهری ساخته شد.تاسیس انجمن توسعه اجتماعی محلی یکی از راه های انتخاب شده بوسیله وزارت کار و امور اجتماعی به عنوان تلاشی برای گسترش برنامه های توسعه اجتماعی است تا هر چه

بیشتر مناطقی را که هیچ نوع خدماتی از طریق مراکز اجتماعی دریافت نمی کنند ولی نیازمند آن هستند پوشش دهد. مشخصات اصلی این انجمنها چنین است: سازماندهی ساده، هزینه های پائین، نقشی مثبت در جوابگویی به نیازهای جامعه از طریق برنامه های نوسازی شده که اجرای آن آسان و غیر هزینه برای گروههای بسیار اجتماعی باشد. تعداد انجمنهای توسعه اجتماعی محلی تأسیس شده تا پایان ۱۷-۱۴۱۶ هجری (۹۶-۱۹۹۵) به ۸۰ رسید که شامل ۲۲ انجمن اصلی که در حوالی مراکز خدماتی و توسعه واقعند و ۵۸ انجمن در مناطقی که دور از دسترس مراکز اجتماعی هستند. این انجمنها دارای زیر مجموعه هایی نیز هستند.

پروژه ها و برنامه های انجمن های توسعه اجتماعی

در چهار چوب اهداف کلی تعیین شده در برنامه کلی دولت، مراکز اجتماعی در کنار انجمنهای غیر دولتی برنامه ای سالانه برای اهداف خاص در اجتماعات محلی در تمامی جنبه های بهداشت، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی زندگی آماده می کنند. همکاری دولتی مورد نیاز از طریق اجرای این پروژه ها فراهم می شود. مهمترین برنامه ها و پروژه های اجرا شده در مناطق زیر پوشش مراکز اجتماعی و انجمنها از این قرارند:

۱- برنامه های مراقبتی مادر و کودک

الف) مهدهای کودک

برای کودکان ۳ تا ۵ ساله با هدف فراهم نمودن آموزش مناسب برای کودکان با شرایط مراقبت اخلاقی، جسمانی، آموزشی، اجتماعی، بهداشتی و فرهنگی، تحت نظارت مددکاران اجتماعی و آموزش دهندگان صلاحیت دار

ب) برنامه های مراقبتی مادران

برنامه های آموزشی و فرهنگی برای زنان و همچنین آگاهی دهنده درباره نقش آنان در احیاء جامعه از طریق برنامه های تخصصی گوناگون در طراحی لباس، خیاطی، خانه داری، اقتصاد خانواده، تزیین خانه، گل آرایی، تایپ، کامپیوتر، زبان انگلیسی علاوه بر آموزش قرآن، کلاسهای سواد آموزی، گردهمایی ها و انتشار مطالبی که در بهبود فرهنگی و آگاهی زنان مؤثر است.

۲- تقویت صنایع محیطی

اهداف کلی

الف) تأسیس کارگاههای تولیدی خصوصی برای صنایع ساده. کارگاه سهمی از بودجه ای را که وزارت برای ابتکار در نظر گرفته تا ۵۰٪ هزینه های کاری را به خود اختصاص می دهد. اینکار به منظور حمایت از فعالیتهای و نگهداری میراث فرهنگی و صنایع دستی صورت می گیرد.

ب) تأسیس کارگاههای زنان (خانه دار مولد) به منظور کمک به زنان فارغ التحصیل شده از این کلاسهای آموزش مهارتی طراحی لباس و خیاطی تا بتوانند اوضاع مالی خود را بهبود دهند و از وقت آزاد خود استفاده کنند.

علاوه بر این برنامه ها برنامه های مهم دیگری مانند برنامه اجتماعی، برنامه مراقبت از کودکان ، برنامه های فرهنگی و بهداشتی نیز وجود دارند. این برنامه ها بر اهمیت کشاورزی تکیه دارند به دلیل آنکه کشاورزی اصلی ترین منبع کسب در آمد در مناطق حومه است. وزارت کار و امور اجتماعی در رشته عملیات سواد آوری تابستانه که بوسیله وزارت آموزش در مناطق دور دست سازماندهی می شود. برای دادن آگاهی ، مشاهده و خدمات اجتماعی ، شرکت می کند. وزارت کا و امور اجتماعی همچنین مسئول سازماندهی تلاشهای غیر دولتی و فعالیتهای خیریه است در ۱۳۸۴ هجری (۱۹۶۵) قوانین بنگاههای خیریه غیر دولتی تنظیم شد.

تأسیس مؤسسات، ثبت رسمی آنان و امکانات و کمکهای اخلاقی و حمایتی فنی از آنان. در کشور بنگاههای خیریه بسیاری با اهدافی گوناگون و قابل تقدیر برقرار است. خدمات ارائه شده بوسیله این بنگاهها از طریق کمکهای مالی مستقیم و غیرمستقیم خدماتی فراهم می شود که به افراد کمک می کند. از طریق برنامه های آموزشی ، مهارتهای خود را تکمیل کرده و به خود متکی باشند . وزارت کار و امور اجتماعی شهروندان را تشویق به تأسیس بنگاههای خیریه بیشتری در تمامی مناطق می کند و کمکهای مالی، فنی و اداری برای سرمایه گذاری شهروندان خیر و رسیدن به همبستگی اجتماعی که مورد نظر اسلام است ، در اختیار آنان می گذارد.

بنگاههای خیریه قدمی بزرگ و موفق در پیشبرد امور اجتماعی در کشور بوسیله شرکت در تلاشهای انجام شده دولت در زمینه های مختلف مراقبت و توسعه برداشته اند. این بنگاهها در ۱۴۱۷ هجری (۱۹۹۶) ۵۸ عدد بوده اند. تعداد کسانی که از خدمات این بنگاهها در زمینه فعالیتهای مختلف استفاده می

کنند در حال افزایش است . خصوصاً زمینه های مربوط به این گزارش به وسیله آمار سال ۱۴۱۷ هجری (سال ۱۹۹۶) نشان داده می شود.

نرخ افراد بهره مند از امکانات بنگاههای خیریه طی سال ۱۹۹۷

تعداد استفاده کنندگان	زمینه
۲۵۷۶۲	مراقبت از کودکان
۸۵۹۵۶	آموزش و پرورش
۱۳۱۴۰	مراقبت از معلولین
۲۱۷۱۲	فرهنگ عمومی

تلاشهای انجام شده بوسیله وزارت کار و امور اجتماعی نیز در فعالیتهای مرکز تحقیقات و آموزش اجتماعی که در سال ۱۳۹۰ هجری (۱۹۷۰) تأسیس شد، نمایان است . اهداف اصلی این مرکز که با همکاری UNDP تأسیس شده از این قرار است:

- ارائه مشاوره فنی به وزارت کار و امور اجتماعی و دیگر وزارتخانه های علاقمند به استفاده از ترتیباتی که باعث دست یابی به کارآیی اداری ، کنترل و ارزیابی برنامه های توسعه مناطق حومه در زمینه های زیر باشند: سیاستگذاریهای اجتماعی ، مراقبت، راهنمایی کشاورزی ، فعالیتهای بانوان ، فعالیتهای بهداشتی آموزشی، مشارکت، سواد آموزی ، آموزش بزرگسالان جنبه های اجتماعی توسعه و دیگر زمینه های مربوطه

- آماده سازی و تهیه مطالب آموزشی که مناسب با ابزار ارتباطات عمومی باشد برای آموزش تمامی گروههای بزرگسال مفید بوده و به تمامی توده ها خدمت کند.
- دست یابی به تحقیقات عملی و مطالعات ارزیابی نتایجی که می تواند در آموزش توسعه اجتماعی ، توسعه و شرکت بخش غیر دولتی در فعالیتهای توسعه .
- برگزاری جلسات و گردهمایی های تخصصی در هدایت کشاورزی ، فرهنگی سلامتی ، سواد آموزی ، آموزش بزرگسالان ، مشارکت ، مراقبتهای اجتماعی ، مراقبتهای حاملگی ، مراقبت از کودکان و غیره ...

بنگاههای خیریه آموزش قرآن

آموزش قرآن به کودکان و بزرگسالان هدفی عالی است. عربستان سعودی بسیار به آموزش قرآن اهمیت می دهند چون این جنبه ای خاصی برای مفتخر بودن به آن است. علاوه بر تلاش های دولت در این زمینه و بنگاههای خیریه یادگیری قرآن تحت قواعد و قوانین خاصی بنگاههای خیریه در عربستان نیز به این کار مبادرت می ورزند. هدف اصلی آنها آموزش قرآن است. خواندن و حفظ و دیگر اهداف آموزشی مربوطه نیز جزو کار آنان است.

این بنگاهها که ۱۳ عدد هستند در تمامی مناطق پراکنده اند. هر بنگاهی نام منطقه ای را که در آن است برخور دارد. همچنین شاخه هایی در مناطق و مراکز مربوط به آن نیز ایجاد شده. این بنگاهها دارای هیئتی عالی هستند که سیاست کلی تعیین، برنامه ریزیها و روشهای لازم را برقرار و اجرای آنها دنبال می کند. نقش این بنگاهها فقط آموزش قرآن نیست، آنان به طور مستقیم مهارتهای خواندن و نوشتن پایه را به

کارمندان خود (کودک و بزرگسال) به عنوان شرکت در تلاشهای سواد آموزی که تمامی مؤسسات اجتماعی درگیر آن هستند، می آموزند.

سواد آموزی در مناطق بادیه نشین

هدفهای سیاست دولت فراهم نمودن موفقیت‌های آموزشی برای تمامی شهروندان در کشور در هر جا که زندگی می کنند با هر شغل و مقام و سنی است. اعراب بادیه نشین مورد توجه خاص دولت هستند و این بوسیله تصمیم گیری‌هایی که در سطح عالی از سال ۱۹۵۹ درباره آنها شده است نمایانگر است. کمیته های عالی برای مطالعه موفقیت کلی صحرا تشکیل شده و گزارشات و توصیه هایی به دفتر نخست وزیر (جائیکه در اختیار وزرای مربوطه قرار داده می شود) داده شده است.

اصل ششم - قوانین آموزش بزرگسالان اظهار می دارد که سازماندهی یک رشته دروس انتخابی فشرده جاهائیکه برقراری کلاسهای منظم، آسان نیست مانند مناطق بادیه نشین و نقاط دور افتاده و برای مدت مورد نیاز برای پایان دادن به بیسوادی الزامی است. بدین منظور اهداف این سلسله عملیات به شرح ذیل است :

- الف) ریشه کن سازی بیسوادی در میان تعداد زیادی از شهروندان در کوتاهترین زمان ممکن .
- ب) فراهم نمودن خدمات فرهنگی، اجتماعی، بهداشتی و کشاورزی برای شهروندانی که نمی توانند از خدمات ثابت فراهم شده توسط دولت استفاده کنند به دلیل آنکه اعراب بادیه نشین هیچگاه در یک مکان ثابت زندگی نمی کنند و از مناطقی که این نوع خدمات در آنها برقرار است دورند.
- ج) بالا بردن آگاهی اعراب بادیه نشین و آموزش مهارتهای لازم و رفتارهای درست به آنان .

د) کمک به موفقیت پروژه های اسکان دهی توسط دولت به منظور رسیدن به ثبات و تضمین زندگی

بهرتر برای بادیه نشینان.

وزارت آموزش ، اولین تجربه سوار آموزی در ۶۸-۱۹۶۷ را در منطقه جائوف جایگاه خائوا تکمیل کرد. این برنامه سه ماه طول کشید و هدف آن آموزش بادیه نشینانی بود که در اطراف آب ساکن شده بودند جایی که آنان در تابستان به دلیل کمبود آب و علف جمع می شوند. برای تضمین موفقیت این آزمایش، وزارت آموزش از کمکهای وزارت بهداشت که پزشکی را برای مراقبت ، معالجه و پیشگیری تعیین نموده بود استفاده کرد. وزارت امور اجتماعی ، مدد کاری را برای جنبه های اجتماعی و بهبود شرایط شهروندان در این زمینه مأمور کرد. وزارت آموزش مسئول جنبه های آموزش ، فرهنگ و آگاهیهای دینی بود. تلاشهای این رشته عملیات برای بالا بردن آگاهی و ایجاد این حس در آنان که دولت به وضع آنان اهمیت می دهد، موفقیت آمیز بود. همچنین این کارها باعث ایجاد فکر اسکان بادیه نشینان در خانه هایی ساده در اطراف چاه ها شد. هنگامی که وزارت آموزش ، نتایج پزشکی برنامه های مشترک را دید آنرا تبدیل به برنامه ثابت سوادآموزی که هر ساله در مناطق حومه اجرا می شود در آورد . این موضوع گسترش یافت و وزارت کشاورزی و آب ، وزارت اطلاعات ، ریاست کل شکایات رانیز به همکاری طلبید. خواندن ، نوشتن و مرور کتابها شروع شد.

آموزش فنی و حرفه ای بزرگسالان

پیشرفت پایدار برای بزرگسالان در جنبه های آموزشی و حرفه ای به عنوان عاملی بسیار مهم از سیستم آموزشی به حساب می آید. مؤسسه کل آموزش فنی و حرفه ای ، سیاستهای مربوط به آموزش فنی و

حرفه ای را اجرا می نماید چرا که معتقد به این واقعیت است که توانائیهای انسانی مهمترین ثروت جامعه است و آموزش روندی مولد است که توانائیهای انسان را پرورش داده و عامل اصلی موفقیت برنامه های انسانی است.

اهداف کلی

- هدف دراز مدت آموزش فنی آماده سازی اشخاص برای کار فنی و حرفه ای در تمامی بخشهای صنعتی ، کشاورزی ، تجارب و خدمات عمومی است تا بدینوسیله موقعیت اقتصادی ملی بهبود یابد. این مؤسسه همچنین قصد دارد فرهنگی عمومی به عنوان کمک به پرورش شخصیت ، ظرفیت ارتباط ، فکر کردن ، بیان عقاید و آشنایی با احتیاجات محیط را در فرد ایجاد کند.
- هدف آموزش فنی و حرفه ای آماده کردن افرادی حرفه ای و فنی در تمامی رده ها و تخصصها ، هماهنگ با احتیاجات برنامه ملی برای نیروی کار در عربستان سعودی است. آموزش می باید قادر به گسترش در راستای این احتیاجات باشد.
- آموزش فنی و حرفه ای باید زیر بنایی وسیع از علوم فنی و حرفه ای داشته باشد تا شخص بتواند خود را برای رو برو شدن با رشد سریع فن آوری تطبیق دهد.
- روند نمای آموزش فنی باید باز باشد تا انتقال از آموزش فنی به حرفه ای و بر عکس ، طبق شرایطی که برای این کار در نظر گرفته خواهد شد، امکان پذیر باشد.

- آموزش فنی و حرفه ای باید قادر به تکمیل وضعیت تکنیسینها و صاحبان حرف که فارغ التحصیل می شوند باشد و آنان را درباره پیشرفت علم و هنر آگاه سازد. تمام این کارها در چهارچوب برنامه هایی به نام « برنامه های توسعه اجتماعی » انجام می شود.
 - مؤسسات و مدارس فنی و حرفه ای می باید دو مشخصه اصلی داشته باشند: اولین مشخصه یادگیری در جنبه آموزشی است که دانش آموز مهارتهای فنی را کسب می کند و دومین مشخصه . صنعتی و تولیدی است و برای دانش آموز تجربه و اطلاعات در صنعت را فراهم می کند. تجربه و اطلاعاتی درباره کارخانه ها و احتیاجات آن
 - کلیه مقاطع فنی و حرفه ای باید در پایان دادن به مهاجرت داخلی به وسیله گسترش مدارس فنی و حرفه ای در تمامی روستاها کمک کند . این مدارس باید شامل مرجعی فنی و حرفه ای برای تمامی جمعیت روستاها و قسمت تکمیلی این جوامع باشند. آنان ، هدف خود را از جنبه اجتماعی روستا گرفته و خود را با آن تطبیق می دهند.
 - آموزش حرفه ای باید به فارغ التحصیلان خود برنامه ای برای پیشرفت و فعال کردن کارخانه های کوچک از طریق راهنمایی ، آشنا کردن ، پیگیر و تشویق دانش آموزان به خلق مؤسسات مشارکتی فنی و حرفه ای کمک کند.
- ابزارهای آموزش فنی وابسته به مؤسسه کل، به دست یابی به این اهداف کمک می کند این کار بوسیله آموزش نیروی کار فنی با صلاحیت از طریق مؤسسات متوسطه وابسته در شهرها و دیگر جاهای کشور صورت می گیرد. آموزش حرفه ای دومین جنبه از فعالیتهای مؤسسه است که بوسیله موقعیتهای پی

در پی آن ، نیروی کاری فنی که می تواند جایگزین خوب برای دانش نظری و علمی باشد را فراهم می نماید. بنابراین ، یکی از اهداف اصلی آموزش حرفه ای آماده سازی و آموزش نیروی کار ملی به منظور جوابگویی به نیازهای دولت در تمامی بخشها و جواب دادن به احتیاجات بازار محلی ملی است . این آموزش همچنین به نیروی کار ملی اجازه می دهد که از ابزار پیشرفت و توسعه و فن آوری بالایی که کشورهای صنعتی پیشرفته به آن دست یافته اند، بیشترین استفاده را نمایند.

آموزش غیر رسمی

آموزش خصوصی

ساختار آموزشی

مدارس ابتدایی خصوصی با ۸۸۴۳۳ دانش آموز پسر و ۴۹۴۳۰ دانش آموز دختر

مدارس مقدماتی متوسطه با ۲۹۰۸۶ دانش آموز پسر و ۱۱۷۷۹ دانش آموز دختر

مدارس تکمیلی متوسطه با ۱۸۷۸۴ دانش آموز پسر و ۹۴۷۰ دانش آموز دختر

آموزش خصوصی، آموزشی است که بر تلاشهای انجام شده بوسیله افراد و موسسات خصوصی زیر نظر دولت تکیه دارد. مدرسه غیردولتی موسسه ای است که هر نوع آموزش عمومی یا خصوصی تا قبل از مرحله آموزش عالی را انجام می دهد. بخش غیردولتی آموزش در عربستان سعودی از مدارسی که در لیست انتشار یافته در ۱۳۹۵ هجری (۱۹۷۵ میلادی) هستند می خواهد که برنامه کنترل خود در کارهای مدرسه را

سازماندهی کنند ، اعانات کارهای اداری ، فعالیتهای فنی و آموزش را در محدوده این برنامه کنترلی به انجام برسانند. اگر به بخش غیر دولتی نگاهی بیندازیم مشاهده می کنیم که رشد سریعی در تعداد دانش آموز و مدارس وجود داشته است. این توجه دولت به حمایت از تلاشهای غیر دولتی در پیشبرد آموزش را تأیید می کند. جدول ذیل رشد مذکور طی ۱۰ سال (فواصل سالهای ۹۸-۱۹۹۰) را نشان می دهد.

سال تحصیلی	تعداد مدارس	تعداد دانش آموزان	تعداد کلاسها	تعداد معلمان
۱۴۱۰ (۱۹۹۰)	۳۱۷	۶۹۵۵۰	۲۸۰۲	۴۴۵۰
۱۴۱۱ (۱۹۹۱)	۳۳۴	۶۶۶۸۶	۲۹۹۱	۴۷۴۰
۱۴۱۲ (۱۹۹۲)	۳۵۸	۷۹۱۴۷	۳۴۴۹	۵۴۸۴
۱۴۱۳ (۱۹۹۳)	۴۱۰	۹۴۶۱۶	۴۱۴۲	۶۵۸۵
۱۴۱۴ (۱۹۹۴)	۴۶۱	۱۰۷۵۹۳	۴۹۳۲	۷۸۴۲
۱۴۱۵ (۱۹۹۵)	۴۸۷	۱۲۲۵۲۰	۵۵۹۷	۸۸۹۹
۱۴۱۶ (۱۹۹۶)	۵۶۸	۱۳۲۶۲۱	۶۲۶۶	۹۹۶۳
۱۴۱۷ (۱۹۹۷)	۶۰۹	۱۴۱۰۰۰	۶۵۰۰	۱۰۳۳۵
۱۴۱۸ (۱۹۹۸)	۶۵۵	۱۴۷۲۲۶	۷۳۱۸	۱۴۷۳۵

آموزش عالی غیر دانشگاهی

کالج های فنی

مدت زمان دوره : ۳ سال

برنامه های آموزشی

کنترل اتوماتیک ، ساختارهای اوتو الکتریکی ، اتوماتیک ، ابزارهای الکتریکی ، ساختارهای الکتریکی ،

شیمی صنعتی ، الکترونیک صنعتی و مهندسی صنایع .

گواهینامه آموزشی

الشهادات الجامعیت المتوسطة (گواهی کالج صنعتی)

دوره عالی فنی

مدت زمان دوره : ۱ سال

گواهینامه آموزشی

مدرک شهادات المعاهد الفنی العالی (گواهینامه عالی فنی)

دوره عالی علوم اقتصادی و تجاری

مدت زمان دوره : ۲ سال

برنامه های آموزشی

حسابداری ، مواصلات اقتصادی ، زبان انگلیسی ، بیمه ، فرهنگ اصلاحی ، بازاریابی و تبلیغ ، ماشین

آلات اداری ، فروش و انبارداری ، فنون منشی گری و روابط عمومی .

گواهینامه آموزشی

دیپلم المعاهد العالی فی العلوم المالید (گواهینامه عالی علوم اقتصادی و تجاری)

دوره عالی مدیریت

دوره آموزشی فوق دوره ای نیمه دولتی است که طی آن آموزش کادر امور اداری مراکز دولتی

صورت می گیرد.

مدت زمان دوره: ۲-۳ سال

برنامه های آموزشی

امور بانکداری (۲ سال)، فناوری داده های الکترونیک (۲ سال به علاوه ۱ دوره تابستانی)، مدیریت

بیمارستانی (۲ سال)، علوم کتابداری (۲ سال)، علوم مدیریت اداری (۲ سال)، علوم منشیگری (۲ سال) و علوم

انبارداری (۲ سال).

گواهینامه آموزشی

مدرک شهادت اتمام دورت معاهد الداریه العامه (گواهی نامه مدیریت اداری)

آموزشهای عالی غیر دانشگاهی در عربستان عمدتاً در دانشگاه نفت و معادن ملک فهد و یا در قالب

دوره های تخصصی یک تا چهار هفته ای در رشته های علوم، مدیریت، علوم رایانه و زبان انگلیسی و یا

دوره های کوتاه مدت ضمن خدمت ویژه کادر ارائه دهنده سرویسهای شهری به علاقه مندان ارائه می

گردد.

آموزش زنان

کالجهای زنان

کالج های آموزش عالی ویژه زنان عرب که بین سالهای ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۲ تأسیس گردیدند به ارائه دوره آموزش ۴ ساله دانشگاهی به زنان مبادرت می نمایند. مسوولیت رسیدگی براین کالجها برعهده اداره نظارت بر آموزش زنان عرب می باشد. پس از پایان دوره های آموزشی این مراکز آموزشی به اعطای مدرک مهارت (Master) معادل مدرک کارشناسی در رشته های علوم و آموزش، علوم انسانی، اجتماعی و آموزش مبادرت می نمایند .

آموزش استثنایی

ساختار آموزشی

آموزش استثنایی موازی با روند نمای آموزش عمومی است. این نوع آموزش برای افرادی بامعلولیتهای عقلی ، شنوایی و بینایی است. وزارت آموزش مسئول بررسی و دنباله گیری برای پسران و ریاست کل آموزش دختران ، بررسی و دنباله گیری آموزش دختران را به عهده دارد. بخش غیر دولتی نیز در این زمینه شرکت دارد. برای برنامه های آموزش حرفه ای معلولین این در حوزه مسئولیت موسسه کل آموزش فنی حرفه ای است . مطالب تحصیلی، برنامه آموزشی و تعداد سالهای تحصیلی بستگی به نیازهای خود معلولین دارد. هم معلولین ذهنی و هم ناشنوایان می توانند در آموزش ابتدایی (۶ ساله) و آموزش میانی (۳ ساله) بعد از دو سال آمادگی با هدف آماده سازی کودکان برای ورود به موسسات آموزشی خاص شرکت کنند . این

کودکان آموزشهایی در مورد فرهنگ عمومی و همچنین مسائل اسلامی را در چهار چوب تواناییهای خود دریافت می کنند و در مرحله میانی (راهنمایی) آموزش بایک حرفه عملی آشنا می شوند. جدول آموزش نابینایان از مقطع ابتدایی آغاز شده و سپس به مقطع میانی (راهنمایی) و تکمیلی متوسطه می رسد. همان مقاطع و تعداد سالهای تحصیلی و مدارک مساوی در این نوع آموزش نیز وجود دارد. بخش تحصیلات استثنایی وزارت آموزش مدارس را برای نابینایان، ناشنوایان و عقب ماندگان ذهنی و حرکتی در نظر گرفته است. در حال حاضر، بیش از ۱۰۰۰ معلم و مددکار در بیش از ۳۰ مدرسه به تعلیم ۵۰۰۰ از چنین دانش آموزانی می پردازند. مؤسسات بسیاری برای معلولان وجود داشته و تعداد بیشتری نیز در دست احداث است. مؤسسات حمایتی دیگری نیز برای معلولان با سن بالاتر نیز وجود دارد. مدارس استثنایی جزئی از تلاشهای پادشاهی سعودی برای تشویق هر فردی برای رسیدن به تمام نیروهای نهفته اش است. طبق آمار بدست آمده طی سال ۱۹۹۷، تعداد مدارس استثنایی کشور بر ۹۰ مدرسه با تعداد کل دانش آموزان ثبت نامی (۸۸۲۴ نفر) بالغ می گردد.

سیاستهای آموزشی

سند سیاست آموزشی کشور؛ بر برخورداری معلولین از فرصتهای آموزشی و پیشرفت بر اساس تواناییهایشان در چهار چوب قوانین اسلام، تاکید دارد. در اجرای این سیاست، دولت امکانات و تجهیزات برای تاسیس مؤسسات و مجهز کردن آنها به آخرین ابزار پیشرفته آموزشی و کتابخانه های خاص را فراهم نموده است. بسیاری از تلاشها بر آموزش خاص معلمان، تلاشی که باعث پیشرفت عظیم در بخش آموزشی خاص در کشور شده تاکید دارد و سعی در فراهم نمودن خدمات گسترده تر به گروههایی که در

نظر است در زمینه آموزشی کمک شوند دارد تا بتوانند با هر معلولیتی که دارند ادامه تحصیل دهند و بهترین موقعیت ممکن خانوادگی، آموزشی و اجتماعی را برای آنان فراهم کنند. از جمله دیگر سیاستهای دولت در خصوص آموزش استثنایی میتوان به موارد ذیل اشاره نمود:

- آموزش ۱۰۰۰ معلم و مددکار و گمارش این افراد در بیش از ۳۰ مدرسه استثنایی جهت تعلیم بالغ بر ۵۰۰۰ فرد مواجه با معلولیتهای جسمی و ذهنی
- احداث تعداد بیشتری از مراکز ویژه کودکان استثنایی
- احداث مؤسسات حمایتی افراد معلول بزرگسال
- برگزاری کلاسهای ضمیمه در مدارس ابتدایی برای دانش آموزان معلول
- تهیه و تدوین برنامه های درسی ویژه نابینایان و ناشنوایان در سطوح مختلف آموزشی
- تهیه برنامه های آموزشی خاص معلولین جسمی به منظور تحت پوشش قرار دادن آنان در مدارس

عادی

اهداف آموزشی

- کمک به معلولین در کسب تجارب، دانش و مهارتهای مناسب
- ارائه دانش و فرهنگ لازم براساس شرایط هر یک از گروهها
- شناسایی و پرورش استعداد و تواناییهای معلولین و تأمین مهارتهای پایه برای زندگی روزمره آنان

- تأمین مهارت‌های حرفه‌ای خاص معلولین مطابق با توانایی‌های آنان
- تأمین خدمات بهداشتی، روانشناختی و اجتماعی ویژه معلولین در تعامل با سایر افراد
- رفع موانعی که معلولان را از مشارکت در فعالیتهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بازمی‌دارد.

برنامه‌ها و پروژه‌ها

- تأسیس مراکز آموزش خاص برای تشخیص و ارزیابی و مجهز کردن آنها با آخرین فن‌آوری‌ها.
- تأسیس مراکز آموزش خاص و مجهز کردن آنها با آخرین فن‌آوری‌ها.
- گسترش تأسیس مراکز برای گویایی‌سنجی و مجهز کردن آنها با آخرین فن‌آوری‌ها.
- گذاشتن فن‌آوری رایانه‌ای در خدمت چاپخانه‌های بریل برای آموزش خاص.
- خط‌دهی به استانداردهای روان‌شناسی برای اهداف شناسایی معلولیت شامل مشکلات عقلی، آشنایی و پرورش رفتاری و مشکلات آموزش.
- شناسایی عوامل مشکلات یادگیری و فراهم نمودن آخرین فن‌آوری‌های لوازم آموزش.
- ساختن ساختمان‌های مدارس که جوابگوی نیازهای معلولین باشد.
- تجهیز و توسعه شرکت‌های علمی و کامپیوتری برای برنامه‌مراقبت از دانش‌آموزان با استعداد.
- آموزش متخصصین در نگهداری وسایل و عمل در زمینه چاپخانه برای نابینایان و گویایی‌سنجی.
- فراهم نمودن تجهیزات جدید در زمینه شناسایی و معالجه مشکلات شنوایی و گویایی و همچنین تهیه سمعک و دیگر وسایل کمک شنوایی.

– ایجاد نرم افزار برای معلولین خصوصاً نابینایان، معلولین ذهنی، افلیجها ناشنوایان، ... و آموزش

دانش آموزان در استفاده از آنها

– استفاده از اینترنت برای دانستن نوآوری ها در این زمینه و ارتباط با مؤسسات و سازمان های

متخصص در این زمینه.

– اتصال دبیرکل آموزش خاص به مدیریت های کل وزارت آموزش، مؤسسات آموزشی، مؤسسات و

برنامه ها به وسیله اینترنت به منظور تسهیل و تسریع عملیات ارتباطی.

– کار برای فراهم نمودن و توسعه مقدرات مؤسسات و برنامه های آموزش خاص.

– کار برای گسترش برنامه و مطالب درسی.

دستاوردهای کلی

در حال حاضر، کشور پادشاهی به اهدافی در زمینه سیاستگذاری در حوزه آموزش معلولین به

دستاوردهای ذیل نائل گردیده است :

- کشف به هنگام معلولیتها برای انتقال این افراد به مؤسسات آموزشی خاص
- پرورش و رشد حواس باقیمانده به منظور استفاده از آنان در دستیابی به تجربیات ، علوم و

یادگیری مناسب

- فراهم نمودن علم و فرهنگ کافی در حد توان آنان
- کشف و پرورش آمادگیها و علائق افراد معلول و آموزش مهارتهای پایه ای برای زندگی

روزانه تا آنان بتوانند در جامعه شرکت داشته باشند و جذب آن شوند

- آماده سازی آنان در بدست آوردن مهارت‌های خاص که هماهنگ با ظرفیتها، علائق و شرایطشان باشد بوسیله طرح‌های بررسی شده و برنامه‌های تکمیل شده تا آنان را به بهترین سطح ممکن هدایت کنند
- فراهم نمودن خدمات بهداشتی، روانی و اجتماعی به منظور وفق دادن فرد معلول با جامعه و دانشتن حقوق و وظایف خود برداشتن موانع، محدودیتها و مشکلات به منظور کمک به فرد معلول در جذب شدن به جامعه و شرکت در فعالیتهای آن.
- طی چند سال اخیر، تصمیمات متعادل کننده مهمی در جهت پیشرفت برنامه‌های کنونی و یافتن راه‌های جدید در زمینه آموزش معلولین اتخاذ گردیده است که این خود بیانگر تلاشهای انجام شده و کارهایی است که در آینده توسط دولت برای فراهم نمودن خدمات بهتر برای این دسته از مردم انجام خواهد شد که از آن جمله می توان از موارد ذیل نام برد:
- گشایش کلاسهای ویژه دانش آموزان معلول (نا بینا و معلول ذهنی) در همجواری مدارس ابتدایی عادی در جهت توانمند سازی این افراد به مشارکت با دانش آموزان عادی در فعالیتهای آموزشی
- گسترش مفهوم مدارس بیرونی (بدون تقسیمات درونی) برای دانش آموزان معلول ذهنی و افراد ناگویا به منظور اجازه دادن به این کودکان که در میان خانواده زندگی کنند به جای آنکه آنان را در قسمتهای مجزا نگهداری کنند.
- نسخه برداری از قرآن به خط بریل برای دانش آموزان نابینا

- جذب کامل دانش آموزان نابینا در مقطع متوسطه آموزش عمومی
- تکمیل برنامه‌ها و مطالب درسی مؤسسات ویژه دانش آموزان نابینا در کلیه مقاطع آموزشی و مقطع ابتدایی شامل دروس psychomotricity که در مقاطع میانی و متوسطه شامل تایپ دروس ، و دروس کامپیوتر در مقطع متوسطه
- تأسیس مقطع آمادگی برای کودکان نابینا با شروع از سن پنج سالگی به منظور آماده ساختن کودکان در سطوح آموزشی، روانشناختی و اجتماعی و تمرین دادن حواس آنان به ویژه حس لامسه

- آموزش مهارت‌های زندگی و روزانه اجتماعی به کودکان مواجه با معلولیت
- تسهیل مشارکت دانش آموزان نابینا در دانشگاه‌ها پس از مقطع آموزش متوسطه
- تکمیل برنامه های آموزشی و مطالب تحصیلی دانش آموزان کر و لال در تمامی مقاطع
- استفاده از زبان اشاره عربی در مؤسسات آموزشی ویژه افراد ناگویا
- تأسیس مدارس متوسطه فنی ویژه افراد ناگویا شامل (تایپ، منشیگری و عکاسی)
- گشایش کلاسهای سواد آموزی برای افراد بزرگسال ناگویا
- تکمیل برنامه ها و مطالب تحصیلی برای دانش آموزان معلول ذهنی در مقاطع آمادگی و ابتدایی

نهادهای مرکزی

زمینه های اصلی توجه دولت

کشور پادشاهی عربستان سعودی بوسیله وزارت آموزش و ریاست کل آموزش دختران - که سازمانهای ناظر آموزش خاصی در کنار وزارت کار و مسائل اجتماعی هستند- مراقبتهای اجتماعی، ورزشی، بهداشتی، مالی و پیشرفت دانش آموزان معلول را تکمیل نمود ، تا آنان بتوانند امکانات شرکت و همکاری با دیگر افراد جامعه را گسترش دهند که از آن جمله می توان از موارد ذیل نام برد :

- افزایش نرخ حقوق ، امتیازات و تسهیلات ارائه شده توسط دولت برای معلولین
- اتخاذ بسیاری از قوانین ،تصمیم گیریها و توصیه های ویژه مشارکت معلولین در برنامه های آموزشی در جهت مشارکت هرچه بیشتر این افراد در زندگی اقتصادی و اجتماعی با استقلال و

تکیه به خود

- اعطای کمک هزینه ماهیانه تحصیلی به هر دانش آموز
- فراهم سازی امکانات حمل و نقل رایگان برای دانش آموزان مؤسسات آموزش استثنایی
- ارائه بلیطهای رایگان به کودکان معلول و همراهانشان برای رفتن به مراکز پزشکی جهت

انجام آزمایشات و معالجات پزشکی

- ارائه بلیط رایگان به دانش آموزان استثنایی که در خارج زندگی می کند و افراد مراقب وی برای رفت و آمد به مؤسسه محل تحصیل در آغاز و پایان سال تحصیلی.

- کاهش پنجاه درصدی هزینه استفاده از وسایل حمل و نقل هوایی ، دریایی و زمینی عمومی توسط دانش آموزان معلول.

- تخصیص امکانات ویژه اقامتی کودکان معلول جهت ثبت نام در مؤسسات آموزش خاص و زندگی در آنها به صورت رایگان

- ارائه بورس تحصیلی به دانش آموزان معلول ایالات عربی به ویژه ایالات GCC

- تشویق دانش آموزان تیزهوش معلول جسمی

- تشویق فارغ التحصیلان معلولی که به فعالیت در زمینه آموزش استثنایی مبادرت می نمایند از

طریق تخصیص ترفیع شغلی و تخصیص کمک هزینه های ماهیانه تا سقف ۳۰-۲۰٪ پایه

حقوقی آنان

- وزارت کار و امور اجتماعی

سیاست برنامه های مراقبت چند گانه معلولین، آماده سازی معلولین جهت پرداختن به زندگی عادی و

فراهم سازی موقعیت مناسب برای آنان جهت ایفای نقش خود به عنوان عضوی مؤثر در جامعه می باشد.

وزارت کار و امور اجتماعی مراقبتهای اجتماعی روانشناسی و بهداشتی لازم را برای معلولین تمامی

گروهها فراهم نموده و شرایطی را برای کسانی که توانایی آنها دارند فراهم نموده تا حرفه یا هنری را

همانگ با قابلیتهایشان فراگیرند و بتوانند در زمینه کاری نقش خود را ایفاء نموده و برای بقا و جذب

شدن در جامعه به خود تکیه کنند. از جمله اصلی ترین سیاستهای وزارت کار و امور اجتماعی در این راستا

می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- تکیه بر اهمیت تعاون در برنامه های احیاء توانائیاها برا اساس نوع معلولیت و تکمیل مؤسسات

کنونی و پرورش برنامه های آنان

- فراهم نمودن موقعیتهای شغلی برای معلولین خصوصاً کسانیکه برای شغل یابی دچار مشکل

هستند.

- مراقبت مؤسسه ای از معلولین

از طریق مراکز احیاء پرورش توانائیاها حرفه ای و اجتماعی ؛ این روشی جدید بر اساس باز پروری

کلی توانائیاها است و تقسیم به بخشهای حرفه ای و مراقبتهای اجتماعی برای بیشتر معلولین می

شود. همچنین مراکز نگهداری روزانه و مؤسسات مراقبت از کودکان افلیج وجود دارد. وزارت کار وامور

اجتماعی برای این بخش کمکهای مالی فراهم نموده که به مردمی که مراقب این افراد هستند پرداخته می

شود. این دانش آموزان بررسی شده و به طور سالیانه بوسیله متخصصین و تکنیسینها معاینه می شوند تا از

دریافت بهترین کمک ممکن اطمینان حاصل شود

خدمات ارائه شده به دانش آموزان دختر

ریاست کل آموزش دختران ، دبیر کلی برای آموزش استثنایی را دایر نموده است که از جمله مهمترین

وظایف آن می توان از موارد ذیل نام برد :

الف) فراهم سازی موقعیتهای آموزشی با فراهم نمودن موقعیتهای آموزشی در مؤسسات کنونی ،

بوسیله تکمیل ابزار اداری ، آموزشی و فنی، تکمیل آموزش استثنایی برای دختران بوسیله افزایش تعداد

مؤسسات ، کلاسها ، دانش آموزان و معلمین امکان پذیر گردیده است.

ب) حمایت از حضور مرتب دانش آموزان دختر در مؤسسات اجتماعی به منظور تقویت ارتباط میان مؤسسه و جامعه جهت برقراری تطابق روانی و اجتماعی دانش آموزان و آماده سازی آنان برای برخورداری از زندگی بهتر

ج) مراقبتهای بهداشتی

با به کارگیری پزشکان متخصص، پرستاران، تکنیسین ها و داروسازان در مؤسسه به منظور حصول اطمینان از معالجه طبیعی دانش آموزان و فراهم سازی تجهیزات مدرن برای معاینه و اجرای معاینات اجباری مرتب به وسیله متخصصین زن در طول سال تحصیلی در مؤسسات آموزش استثنایی دخترانه

د) امتیازات مالی

اعطای کمکهای ماهیانه به دانش آموزان مؤسسات آموزش استثنایی در طول تحصیل

مراکز مراقبتی روزانه کودکان استثنایی

این مراکز خدمات خود را در سال اول برنامه پنجم (۱۴۱۰ هجری - ۱۹۹۰ میلادی) آغاز کردند، اولین مرکز برای کودکان زیر ۱۵ سال در ریاض گشوده شده این نوع مراکز مراقبت لازم و برنامه های پرورش تواناییهای کودکان معلول در طول روز را فراهم می نمایند تا مقداری از بار افراد خانواده شان، خصوصاً کسانی که شاغلند و نمی توانند در ساعات کارشان از کودکانشان مراقبت کنند را کم کنند.

مراقبت از دانش آموزان تیزهوش

دانش آموزان تیزهوش از مراقبت ویژه توسط دولت برای کشف و رشد ظرفیتهای ذهنی و عقلی شان در خدمت ملت برخوردارند. به این منظور برنامه ای راهنما برای کشف دانش آموزان نیز هوش در تمامی

مناطق کشور طرح شد، به عنوان نمونه ای از اهمیت این برنامه ،مجمع ملک عبدالعزيز و کارگزاران تأسیس شد و ریاست آن با اعلیحضرت شاهزاده عبدالله بن عبدالعزيز است. این ابتکار از سیاست آموزشی نشأت می گیرد که اصول آن از زمانهای خیلی قبل ایجاد شده است. سند سیاست آموزشی در کشور شامل متونی است

که مورد توجه دانش آموزان تیزهوش است که از جمله مهمترین اصول می توان از موارد ذیل نام برد :

- کشف دانش آموزان تیزهوش و فراهم نمودن شرایط متفاوت برای گسترش تواناییهای آنان در

چهارچوب برنامه های عمومی و تأسیس برنامه های خاص.

- دولت توجه خاصی به دانش آموزان تیزهوش برای پرورش و هدایت استعدادهای آنان و فراهم

نمودن موقعیتهای لازم برای آنان دارد.

- متولیان شایسته ای برای کشف استعدادها ، مطالب تحصیلی خاص و امتیازاتی که می تواند

آنان را تشویق کند ، گذاشته شده است.

- دانش آموزان تیزهوش لوازم لازم برای تحقیقات علمی با تعهد نسبت به فرامین اسلامی را در

اختیار دارند.

دراین چها چوب تلاشها به وسیله مؤسسات آموزشی مربوط برای مراقبت از دانش آموزان تیزهوش

شدت گرفته ، وزارت آموزش و شهر علم و فن آوری ملک عبدالعزيز پروژه مشترکی برای کشف دانش

آموزان تیزهوش را پذیرفته اند. بخش خصوصی نیز سهم بزرگی درحمایت از تلاشها دراین زمینه را به

خوداختصاص داده است.

اصول و اهداف آموزشی

از جمله مهمترین اصول آموزشی کشور عربستان می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- ارائه شناخت صحیح و جامع از دین مبین اسلام
- آشناسازی دانش آموزان با ارزشها ، تعالیم و آرمانهای اسلامی
- ارائه دانش و مهارت های علمی روز به دانش آموزان سطوح مختلف تحصیلی
- کمک به توسعه اقتصادی و فرهنگی کشور از طریق اتخاذ سیاست های جامع و کارآمد آموزشی
- آماده سازی افراد جهت ایفای نقش کارآمد در بازسازی جامعه

اولویتها و علایق آموزشی

از جمله مهمترین اولویتهای آموزشی کشور عربستان می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- افزایش کارایی و اثر بخشی عملکرد مؤسسات آموزشی
- حصول اطمینان از تحقق اهداف مذهبی ، اقتصادی و اجتماعی نظام آموزشی
- کاهش نرخ بیسوادی

اصلاحات آموزشی

- بازنگری مطالب و روشهای آموزشی با نیازهای دانش آموزان در زمینه تشویق خلاقیت و

گسترش مهارتهای حل مسائل

- برقراری هماهنگی میان جریان تغییر مطالب درسی و بازنگری تربیت معلم
- تاکید بر بهبود عملکرد معلمان و تعهد حرفه‌ای آنان از طریق آموزش مداوم به منظور رشد

صلاحیت و عملکردشان

- تجدید نظر موضوعات امتحانات مدارس و روشهای آن
- معرفی علوم کامپیوتری در مقطع تکمیلی متوسطه و عمومی کردن آن در مقاطع مقدماتی متوسطه و ابتدایی

- به روز کردن کتابهای درسی و جذاب تر کردن آنها با طرحهای گرافیکی و رنگی
- تاکید بر برقراری اصول نگهداری در مطالب درسی مقاطع مقدماتی و تکمیلی متوسطه
- اعمال تلاشهایی با هدف کاهش تفاوت منطقه‌ای در تعداد و کیفیت موسسات آموزشی در عین اجرای مداوم حداقل استانداردهای آموزشی در مدارس

- انجام مطالعات مورد نیاز جهت اجرای تمرکز زدایی اداری برای فراهم نمودن خدمات

آموزشی

- گسترش برنامه‌های آموزشی آمادگی از طریق تشویق بخش خصوصی برای گسترش برنامه‌های آموزشی مقدماتی و فراهم نمودن برنامه‌هایی با کیفیت بالا برای آماده کردن کودکان

جهت ورود به مقطع ابتدایی و فراهم نمودن خدمات ویژه در مهد کودک و شیرخوارگاه‌ها

وابسته به مدارس جهت اشتغال به کار مادران

- استفاده اختیاری از منابع آموزشی در دسترس از طریق بهره برداری اختیاری از منابع انسانی

و مادی کنونی برای بهبود کارایی سیستم آموزشی و همچنین عملکرد افراد شاغل در این

حوزه

- فراهم نمودن خدمات آموزشی با هزینه‌های کمتر به وسیله بهبود بازده درونی و کاهش

متوسط سالهای تحصیلی برای فارغ التحصیل شدن.

- فراهم نمودن برنامه اطلاعاتی متمرکز به منظور روشن شدن اهمیت نقش افراد و جامعه در

آموزش و تشویق مناطق مختلف در این نقش

- تشویق سیستم آموزش غیر دولتی به منظور فراهم نمودن خدمات آموزشی بیشتر در چهار

چوب ظرفیتهای آن و هماهنگی با محدودیتهای سیستم آموزش عمومی برای فراهم نمودن

خدمات آموزشی خاص و تداوم کمک مالی به برنامه تاسیسات مربوط به مدارس و موسسات

آموزشی.

- تداوم تلاش در دستیابی به خودکفایی در مورد معلمان ، مشاوران و کادر اداری در تمامی

مقاطع آموزش عمومی .

- تشویق دانش آموزان بر اساس عملکرد و میزان پیشرفتشان و ایجاد انگیزه در دانش آموزانی

که خوب کار می کنند و تحصیلاتشان را در محدوده مشخص شده زمانی به پایان می رسانند.

- تداوم تجدید نظر در سیاست ورود ، و در نظر گرفتن نتایج مرحله متوسطه علاوه بر استانداردهای دیگر بر اساس احتیاجات و تغییرات مورد نیاز برای توسعه .
 - هدایت دانش آموزان به سمت تحصیلات فنی حرفه‌ای.
 - بررسی امکان برگزاری آزمون ورودی برای فارغ التحصیلان مراکز آموزش متوسطه
- داوطلب ورود به مؤسسات آموزش عالی
- مطابق مقررات آندسته از افرادی که به احراز شرایط پذیرش نائل نمی گردند، در برنامه ۱ ساله رشته های عمومی حاضر می گردند. گفتنی است که آندسته از افرادی که این دوره را با موفقیت سپری سازند از مجوز ورود به دانشگاه برخوردار میگردند. در مقابل از افراد غیرموفق در این دوره در دوره های اخذ گواهی اشتغال به کار ثبت نام به عمل می آید. مشکل عمده ای که در این میان وجود دارد همانا عدم به رسمیت شناخته شدن دیپلم این دوره ها توسط مراکز خصوصی و ملی است. برای بررسی این شکل در این راستا، گروهی متشکل از نمایندگان دولت، حوزه تجارت و دانشگاه به تشکیل چهارمین جلسه کشورهای حاشیه خلیج فارس در کویت مبادرت نموده اند تا بدین طریق دانشگاهها و کالجها برنامه های خود را در راستای نیازهای بازار و حفظ استانداردهای آموزش عالی به پیش برند.
- کاهش مخارج مؤسسات آموزش عالی و نرخ افت تحصیلی دانش آموزان
 - تشویق رقابت میان مؤسسات آموزش عالی و جذب بهترین دانش آموزان از سراسر کشور
 - ارزیابی دانشگاه ها و کالجها از فارغ التحصیلان خود و ایجاد اعتماد و افزایش شناخت نسبت به آنان جهت ایجاد جایگاه مناسب در بازار کار خصوصی و ملی

- به روز نمودن برنامه های آموزشی مطابق با استانداردهای ملی و بین المللی
- تحمیل تغییرات عمده برپیکره حوزه آموزش عربستان سعودی به واسطه توسعه اقتصاد بین الملل و نیازهای اجتماعی و اقتصاد ملی
- نیاز به همکاری بخش خصوصی و اجرای سیاستهای بومی سازی نیروی کار
- جایگزینی ۷ میلیون کادر خارجی با کادر سعودی واجد شرایط و صلاحیت دار
- توسعه مبسوط سیاستهای آموزش عالی با تکیه بر تجارب دانشگاهی سایر کشورها
- ایجاد تعادل میان گسترش برنامه ها ، دانش آموختگان ، مؤسسات و آماده سازی شهروندان عربستانی به پذیرش برنامه های آموزش عالی

اطلاع رسانی آموزشی

سیستم اطلاع رسانی آموزشی عربستان سعودی به وسیله سیستم اداری با امتیازات بالا و قدرت زیاد اداره می شود. در رأس آن هیأتی عالی برای اطلاعات وجود دارد که سیاستهای اطلاعاتی را تعیین و بر اجرا و توسعه آن نظارت دارد. کمیته اطلاعات آموزشی در وزارت آموزش زیربنایی برای شروع اطلاعات آموزش را ایجاد نموده است که این کمیته شامل نماینده وزارت آموزش، نماینده ای دیگر از وزارت اطلاعات همچنین نمایندگانی دیگر از وزارتخانه ها و مؤسسات علاقه مند در این زمینه است، خط مشی اطلاعات آموزش به عنوان روشی برای کار اطلاعاتی تأیید شده، فعالیتها و برنامه های مشخص شدند. این خط مشی از پایه های سیاست های آموزشی و اطلاعاتی نشأت گرفته است که بر موارد ذیل مشتمل می گردد :

- ارتباط نزدیک با میراث و موزه تاریخ ملی

- عمق بخشیدن به احساس و وفاداری ملی
- آگاهی شهروندان درباره نقش خود و بیداری مملکت
- تمرکز بر پایه‌های روند آموزش (مدرسه-طول تحصیل-معلم-دانش‌آموز)
- پوشش متعادل تمامی جنبه‌های روند آموزش
- ارائه مسئله و راه حل آن در رسانه‌های گروهی
- پیدا کردن کانالهای اطلاعات برای آموزش دنباله‌دار و آموزش از راه دور
- شرکت در برنامه‌های پیشگیری و رفتاری و برنامه‌های آگاهی در جامعه و خانواده
- شرکت در مناسبات ملی و بین‌المللی

نقش اطلاع رسانی در حمایت از سیاستهای آموزشی

وزارت اطلاعات تمامی حمایت مورد نیاز برای فعال کردن نقش اطلاعات آموزشی از طریق برنامه‌های رادیو و تلویزیون یا از طریق تلاشها و فعالیت‌های انجام شده به وسیله دستگاه خبری سعودی را ارائه نموده‌است. هیأتی هماهنگ کننده به وسیله وزارت اطلاعات و وزارت آموزش تشکیل شد تا درباره پایه‌های علمی و عملی برنامه‌های آموزشی بحث نموده و طرحهایی مؤثر برای برنامه‌های اطلاعات آموزشی را برقرار کند. از جمله مهمترین برنامه‌های پیشنهادی وزارت آموزش می‌توان از موارد ذیل نام برد :

۱- برنامه‌های تلویزیونی روشن شناسانه که به پوشش دادن و توضیح برخی از دروس مورد نیاز

دانش‌آموزان می‌پردازد.

۲- برنامه های تلویزیونی با دانش آموزان « یا گلهای کشور من که مشکلات اجتماعی، آموزشی و روان شناسی دانش آموزان را بررسی و راه حل هایی را پیشنهاد می کند. همچنین فعالیت های اصلی و کمک های دانش آموزان را نشان داده باهوشترین و خلاقترین دانش آموزان را اعلام می کند که مهمترین توصیه های اطلاعات آموزشی است.

۳- برنامه های آموزشی نور و امید که بر آموزش خاص تکیه دارد و مسائل ذهنی، جسمی، شنوایی معلولین را مطرح می کند، (برنامه های هفته ای و ثابت) اطلاعات آموزشی در وزارت آموزش بر این برنامه با همکاری بخش های وزارتخانه نظارت دارد. این برنامه ها هفتگی هستند.

برنامه های فعلی رادیو و تلویزیون

که در برنامه های پرورشی اوان کودکی شرکت داشته اند

پروژه های آموزشی

- گسترش طرح کامپیوتر در آموزش با همکاری بخش خصوصی با تکیه بر تجربیات آن در ۲۰- ۱۴۱۹ هجری (۲۰۰۰-۱۹۹۹)

- شروع پروژه تجربی یادگیری مرکز مرجع در بعضی مدارس ریاض در ۲۱-۱۴۲۰ (۲۰۰۱- ۲۰۰۰) و ارزیابی و گسترش آن در آینده

- توسعه طرح کتابهای مدرسه به وسیله استفاده از رسانه های چند منظوره

- توسعه و تولید روش های به روز آموزشی برای دستیابی به اهداف عملی و آموزشی

- تکمیل راهنمای معلم در ابراز آموزش خصوصاً معلمان کلاس اول مقطع ابتدایی.

کارایی کامپیوتر در آموزش

-تلاش برای گسترش استفاده از کامپیوتر شخصی در زمینه‌های آموزش و اداری ادامه دارد. بسیاری

سیستم‌ها

-برای جوابگویی به نیازهای مؤسسات آموزشی و مدارس تکمیل خواهد شد. وزارت آموزش طرح

ملی گسترش

-کامپیوتر در مدارس را با هدف فراهم نمودن کامپیوتر برای تمامی مدارس در عربستان سعودی در

تمامی مقاطع پذیرفته است به دلیل اینکه کامپیوتر ابزاری مهم و وسیله‌ای برای آموزش و شبکه

اطلاعاتی است.

درس‌های تجربی کامپیوتر با بعضی شرکت‌ها در مقاطع ابتدایی و میانی در سال تحصیلی ۲۰-۱۴۱۹

هجری (۲۰۰۰-۱۹۹۹) شروع شد تا دانش‌آموزان مهارت‌های مهم برای زندگی روزانه جانشین دیگر

کامپیوتر ابزاری بی اهمیت نیست را بیاموزند. این آزمایش اکنون در حال ارزیابی است و توصیف دقیق

تمامی نکات موردنظر آن به منظور گسترش استفاده از کامپیوتر با همکاری بخش خصوصی آماده خواهد

شد. بخش آموزش دختران نیز برنامه‌هایی برای آموزش استفاده از کامپیوتر برای دختران و توسعه استفاده از

آن در دست اجرا دارد. پروژه مرکز منابع آموزشی ارزیابی شد و در بعضی مدارس گسترش یافت. ایده این

پروژه هماهنگ با اهداف آموزشی جدید است که معتقد به حذف آموزش و دنبال کردن پرورش توانایی

دانش‌آموزان برای خودآموزی و یادگیری مهارت‌های ابتکاری، تحقیق و جستجو است به دلیل آنکه این

ابزارها، چیزهایی هستند که برای روبرو شدن با زندگی و تمام انفجار علمی آن و انقلاب فن آوری مورد نیاز است.

پروژه‌های آتی آموزشی

– اجرای برنامه آموزش همه جانبه در طرح ریزی آموزشی با برنامه‌های آموزشی چندگانه با هدف

رهبری‌های آموزشی در وزارت و مؤسسات آموزشی

– تداوم گسترش فرهنگ برنامه ریزی آموزشی از طریق یک سری نشریات برنامه ریزی آموزشی و

گردهمایی‌ها و جلسات.

– ایجاد ادارات برنامه ریزی در تمامی بخش‌های وزارتخانه‌ها و مؤسسات آموزش

– توسعه روش‌ها و تکنیک‌های طرح ایجاد آموزش همه جانبه

– پروژه مدارس نمونه

برنامه مدارس نمونه با هدف ایجاد نوعی مدرسه برنامه ریزی شده که با استانداردهای کیفیتی بالا به

منظور یادگیری و آموزش عملیات دانش پژوهی، یادگیری چگونگی انجام کارها، تخصص در تعادلی که

تغییرات ارتباط گونه آنان را که مشخص کننده آموزش و یادگیری است به موضوع آموزش مرتبط می‌کند.

این هدف نیازمند تمرکز بر توسعه سه جنبه عملیات آموزشی است: اداره آموزش برای کارایی بهتر،

خط‌مشی‌های یادگیری برای جوابگویی به پیشرفت‌های آموزشی و تغییرات؛ علاوه بر پیشرفت ارزیابی

دانش‌آموزان به منظور قادر بودن به قضاوت نتایج عملیات آموزشی بر رفتار دانش‌آموزان به روشی وسیعتر.

توسعه آموزشی

برای بدست آوردن دید کاملی ازتحصیل در عربستان سعودی باید به این نکته توجه کرد که تا سال ۷۰-۱۳۶۹ هجری (۵۰-۱۹۴۶ میلادی) هیچ سیستم آموزشی (رسمی) درعربستان وجود نداشت. سیستم تحصیلی معبدها با حمایت مستقیم و تشویقهای پرنس سابق و شاه محلی فهد ابن عبدال عزیز پایه ریزی شد و بعدها تحت سرپرستی وزارت آموزش و انجمن عالی آموزش به عنوان عالی ترین قسمت بدنه آموزش دو پادشاهی عربستان اداره گردید .

نظام آموزشی در عربستان سعودی بطور ناخود آگاه بر اصول آرنولد آندرسون که در جوامع مختلف استوار گردیده است. بنا به اعتقاد وی هر جامعه ای برای نیل به سه نیاز آموزش پایه به شرح ذیل تلاش می کند :

- ۱ . توانایی فراهم کردن آموزش برای کسانی که قادر به استفاده از آن هستند .
 - ۲ . آزادی برابر تحصیل برای قشرهای مختلف جامعه بدون تبعیض .
 - ۳ . آزادی انتخاب رشته تحصیلی برای رسیدن به انگیزی و تطابق بیشتر .
- این سه رکن به ترتیبی که ذکر شد کلید موفقیت هر سیستم تحصیلی مناسب هستند. اگر به هر دلیلی نتوان تعادل را «بین است سه رکن» برقرار کرد باید بر اساس توانایی « افراد » اولویت بندی شوند. در بیشتر کشورهای در حال توسعه نیز ایجاد تعادل بین سه رکن فوق دقیقاً ممکن نیست و علت معمولاً فشارهای مالی و حتی نقص مهارت « افراد » است. اما کشورهای دیگر که نه فقر مالی دارند و نه از مشکلات زیادی جمعیت رنج می برند نیز هنوز از استانداردهای اندرسون کم می آورند . حقیقت آن است که آزادی انتخاب

دربارهٔ تحصیل جزء حیاتی برای دستیابی به حداکثر انگیزه و انطباق « با شغل آینده » است. شاید بطور اعجاب آوری قانون گذاران سعودی در بخش تحصیلات با وجودی که از استانداردهای اندرسون اطلاعی نداشتند ، سه رکن این استاندارد در تمام سطوح سیستم تحصیل عربستان سعودی جایگاه ویژه ای داشته و بخاطر « کثرت » منابع مالی پادشاهی توانسته است چنین برنامه ای را طرح ریزی نماید. مثلاً موفق شده است که برای افراد با تلاش مدرسینی از سراسر دنیا مثل آمریکا فراهم نماید . با وجود خرج نامعمول این موضوع با توجه به وثوق عامه به آن عربستان سعودی به این برنامه ادامه می دهد . هدف مردم که فرصتهایی برابر تحصیل است با تحصیل رایگان برای تمام مردم و در هر سطحی از تحصیل بدست می آید . در برخی از سطوح آموزشی مانند دانشگاهها لازم بود که یک سطح استاندارد « معلومات » آکادمیک برای پذیرش دانش آموزان در نظر گرفته شود تا سطح تحصیلی بالا رود . بدون شک این سیاست دولتی است تا دانشگاه به مکانی برای آموزش عالی تبدیل شود تا به پناهگاهی برای دانش آموزان غیر منتخب یا دانش آموزانی که عاشق زندگی دانشجویی نیستند یزول نماید. درمقایسه بطور مثال میتوان مصر را در نظر گرفت که دانشگاهها زیر فشارهای عقاید سوسیالیستی دههٔ ۱۹۶۰ دانش آموزان را بر اساس تساوی بدون توجه به خیل عظیم دانشجویان فارغ التحصیل اضافه بر نیاز پذیرش می دهند. معمولاً فارغ التحصیلان باید سالها برای دست یافتن به معدود شغلهای دولتی که متناسب با رشتهٔ تحصیلیشان باشد منتظر بمانند. با وجود شرایط سخت تحصیل شدهٔ بعدی برای ورود به دانشگاههای بصری شکل تغییر چندانی نکرده است و شکل فارغ التحصیلان دانشگاهی مازاد بر نیاز که بیکار و یا اخراجی هستند امروزه تا حد یک شکل ملی توسعه یافته است . سیاست گذاران مصری تلاشهای فراوانی کرده اند اما دریافته اند که بر تغییر «در این

روند»، بسیار پیچیده و همواره با خطرات غیر قابل پیش بینی است. درمقابل سیاست گذاران پادشاهی سعودی، «سیستم» تحصیل در عربستان را، با در نظر گرفتن عوامل مختلف سامان داده اند. آنها با موفقیت با «ایجاد» فاصله فرهنگی که در کشورهای دیگر به واسطه تحصیل «نوین» سریع بدون آموزشهای مذهبی ایجاد شده بود، مقابله کنند. به علت فرهنگ مذهبی در آمیخته و عجین با ساختار اجتماعی عربستان سعودی، قانون گذاران و مسئولان تحصیل در عربستان با مسائل شکل ساز «تحصیل نوین» با ایجاد تجدد بر اساس مذهب مقابله کردند علوم مذهبی در هر سطحی از تحصیل آموخته می شود. بطور مثال در مصر در سطوح ثانویه و دانشگاهی تحصیل علوم دینی خیلی کم درس داده می شوند و از دانش آموزان در امتحانات نهایی سؤالات مذهبی و دینی به عمل نمی آید. این مطلب فقط باعث تشویق فرسودگی مذهب می شود. در دانشگاه اصلاً مذهب تدریس نمی شود مگر به دانش جویان دانشگاه الزهرا.

وضعیت عربستان کاملاً متفاوت است. مذهب در سطح ثانویه تحصیل بصورت جدی آموخته می شود و بخش عمده ای از تحصیلات را شامل می شود. در دانشگاهها هر ساله و به همه دانشجویان در کنار سایر دروس علوم دینی هم تدریس می شود. مذهب و سلام برای همه است چه تحصیل کرده و چه بی سواد. چون اسلام برنامه زندگی است و به فرد آرامش روح و آسایش درون می بخشد. بعلاوه باید بدانیم که اگر نه همه، اکثر کشورهای خاورمیانه سیستم تحصیلی منشاء - گرفته از سیستم آموزش قسمتی دارند. این موضوع آینده و درو نمای تحصیل در این کشورها را به چهار سیخ می کشد. حتی اگر آنها بخواهند که سیستم تحصیل و نیازهای اجتماعی و اقتصادی جامعه خود منطبق کنند یک تعبیر دردناک در پیش خواهد داشت. اما وضع تحصیل در عربستان سعودی متفاوت است: تحصیل در عربستان از ابتدا بطور موفقیت آمیز

بر این عوامل ناتوان کننده فایق آمده است. در حقیقت سیاست سازان سعودی شانس طرح ریزی یک سیستم تحصیلی که نیازهای ملی و هر آنچه که سیستم های پیشرفته سراسر دنیا دارند را پوشش دهد.

توسعه سوادآموزی و برنامه های آموزش بزرگسالان

برنامه های آموزش بزرگسالان و سوادآموزی گسترش یافته است. با گسترش آموزش ابتدایی که باعث عقب نشینی بیسوادی تا حدود ۱۰/۵٪ برای مردان در ۱۹۹۸ رسید، بیسوادی شروع به از بین رفتن کرده است. سال ۱۴۴۶ هجری (۲۰۲۵) سال پایان بیسوادی در عربستان پیش بینی شده است. این پیش بینی به دلیل تلاشهایی است که انتظار می رود در آموزش پایه و همچنین سوادآموزی و برنامه های آموزش بزرگسالان در ابعاد همه جانبه فعلی شدت یابد.

ارزیابی همه جانبه مدارس و مراکز آموزشی

پروژه های ارزیابی همه جانبه مدارس در حال آماده شدن است. آنان به عنوان حامی قوی موفقیت های مدیران مسئول مدارس به حساب می آیند. در حقیقت از طریق این پروژه ها مدیر مدرسه ای گزارش سالانه در اختیار دارد که با اثبات علمی دست آوردهای مثبت مورد نظر مدرسه و راههای اجرای آن و همچنین قدم های منفی و راههای کنار آمدن با آنها را روشن می کند تا از جو آموزشی بهتر و دستیابی به اهداف آموزشی و افزایش کارایی اطمینان حاصل شود.

توسعه پروژه‌های مدارس قرآنی

تلاش‌های توسعه هنوز در مدارس آموزش قرآن درست مانند مدارس عمومی با همان روش طرح‌ریزی، مطالب درسی و انتخاب معلمین در دست انجام است. آنان همان مطالب درسی را با تمرکز بیشتر بر آموزش قرآن دارند. طرح پنج ساله هفتم شامل پروژه‌ای با هدف افزایش تعداد مدارس آموزش قرآن، کلاس‌های آن و دانش‌آموزانش در تمامی مقاطع ابتدایی، میانی (راهنمایی) و متوسطه است.

پرورش توانایی‌های معلمین و ارتقاء صلاحیت‌های آنان

تلاش‌های زیادی در این زمینه برای پیشرفت برنامه‌های تربیت معلم و همچنین طراحی اطلاعاتی به روش امروزی در دست اجراست. این کار به منظور بهبود کیفیت تربیت معلم و منطبق کردن آن با نیازهای کارآموز انجام می‌شود. بعضی از کارمندان آموزش برنامه‌های آموزش و دروس را دنبال می‌کنند تا از تجربیات دیگر کشورها و بهبود سطح آموزش و مهارت‌ها بهره ببرند. سپس به دنبال افزایش برنامه‌ها و اجرای آنها به روشی پیوسته به منظور آموزش هرچه بیشتر معلمین هستند و بر برنامه‌های آموزشی کارآموز تکیه می‌کنند تا بازده کارآموز را بهبود بخشیده و خروجی آموزش را بهتر کنند. علاوه بر آن معلمینی که مدرک کاردانی ندارند برای بهبود صلاحیت‌هایشان نیاز به آموزش دارند و تمهیداتی برای کسانی که آموزش تحصیلی نداشته‌اند نیز اتخاذ می‌شود.

کاهش نرخ افت تحصیلی و ترک تحصیل و افزایش بازدهی آموزش

مطالعات نشان داده است که ضرر آموزش در نتیجهٔ مردودی و ترک تحصیل یکی از مهمترین مسائلی است که بر بازدهی آموزش تأثیر می‌گذارد. بنابراین مؤسسات آموزشی در عربستان دلایل ترک تحصیل و جلوگیری از آن را مورد بررسی قرار می‌دهند. بدلیل اینکه این امر ضرری بزرگ برای سهمیهٔ بودجهٔ آموزشی است که می‌تواند برای آموزش کودکان جدید سرمایه‌گذاری شود. به این منظور تصمیم گرفته شد که پروژهٔ تحقیقاتی شش ساله‌ای برای دانستن بازدهی یک دسته همسالان واقعی از طریق مطالعات پیگیرانهٔ دو گروه دانش‌آموزی انجام شود. هدف این پروژه کشف واقعیت‌های بازدهی آموزشی و تعیین عوامل و دلایل مردودی یا ترک تحصیل و تأثیر آن بر بازدهی سیستم آموزش است. انتظار می‌رود بازدهی آموزشی در چند سال آینده به محض اجرای قوائد و سنجش دانش‌آموزان به روشی جدید بهبود یابد.

توسعه برنامه های شناسایی دانش‌آموزان با استعداد

وزارت آموزش برنامهٔ جدیدی برای یافتن دانش‌آموزان تیزهوش و مراقبت از آنان دارد. این شامل ۲٪ از دانش‌آموزان آموزش عمومی است و به ۵٪ در سال خواهد رسید. فعالیتهای بنگاه ملک عبدالعزيز و درباریان برای دانش‌آموزان تیزهوش گسترش خواهد یافت. این بنگاه به وسیلهٔ اعلیحضرت معاون نخست‌وزیر و فرماندهٔ گاردهای ملی در صدمین سالگرد تأسیس پادشاهی گشایش یافت. برنامه‌های بنگاه در زمینهٔ یافتن و مراقبت از دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر خواهد شد.

توسعه پروژه‌های ساختمانی مدارس

حکومت تلاش‌های خود را برای فراهم نمودن ساختمان‌های جدید شدت داده است. ساختمان‌های جدید به دنبال روند نوسازی سالیانه مدارس و جایگزین کردن ساختمان‌های اجاره‌ای مدارس که به خوبی جوابگوی نیازهای آموزشی نیستند، است. وزارت آموزش طرحی ملی برای ساختمان‌های مدارس فراهم نموده است که ۲۰۰ مدرسه در اندازه‌های مختلف در تمامی مناطق آموزشی هماهنگ با قراردادهای امضاء شده با یکی از شرکت‌های ملی را شامل می‌شود. ریاست کل آموزش دختران اولیتی برای توسعه ساختمان مدرسه و گسترش مدرسی که مجهز به تجهیزات آموزشی هستند را، تعیین نموده است. در این طرح، پروژه‌های آموزشی تأمین اعتبار شد و در زمینه‌های مؤسسات آموزشی به وسیله شرکت بخش غیردولتی مانند تجار و سرمایه‌گذاران ساخته شد. اعتبار به صورت دراز مدت پرداخت می‌شود و طرح‌های جدیدی برای کاهش هزینه‌های ساخت و جوابگویی به نیازهای آموزش هماهنگ با استانداردهای آموزشی مدرن و پیشرفته و شرایط محیطی طرح می‌شوند.

تخصیص اعتبارات ویژه آموزشی به مدارس غیردولتی

بنگاه سعودی برای علوم آموزشی و روان‌شناسی در حال مطالعه قواعد و استانداردهای اعتبار آموزشی برای مدارس غیردولتی است که به افراد آموزش کمک می‌کند عملکرد مؤسسات آموزشی غیردولتی را ارزیابی کرده و اطلاعات برای کمک به رشد و بقای این مؤسسات را فراهم نمایند. یکی از مهمترین نتایج این پروژه درجه‌بندی مدارس غیردولتی به گروه‌هایی هماهنگ با استانداردهای مشخص است که آنان را وادار به بهبود عملکردشان به منظور افزایش کارایی آموزشی در این نوع مدارس می‌کند.

افزایش نرخ مشارکت بخش خصوصی در حمایت مالی از برنامه های آموزشی

طی چند سال اخیر، حکومت سیاستی جدید را در مورد بخش خصوصی به منظور وادار کردن آن به شرکت مؤثرتر در تأمین مالی برنامه های آموزشی و پروژه ها اتخاذ نموده است. مدارس و مجتمع های آموزشی ساخته شدند و مأموریت ها و مطالعات زیادی به وسیله تلاش ها و شرکت بخش خصوصی تأمین مالی شد. به این منظور وزارت آموزش یک مدیریت جدید برای اقتصاد آموزش با هدف بالابردن نقش اجتماعی در حمایت از آموزش و یافتن منابع اعتباری دیگر برای آن ایجاد نمود. اینکار همچنین به منظور نیل به مشارکت عمیقتر و بیشتر در موارد ذیل صورت پذیرفت :

الف) تشویق بیشتر و حمایت از آموزش غیردولتی به واسطه بهره گیری از مکانیزمی که از تجاری شدن آموزش و حاکم شدن منطق سود و زیان جلوگیری می کند. مؤسسه آموزشی بنابراین می تواند پایه های آموزش را گسترش دهد و آموزش پیشرفته ای را در جوابگویی به نیازهای شخص و اجتماع هماهنگ با اهداف و استانداردهای توسعه همه جانبه ارائه دهد. بخش خصوصی (آموزش غیردولتی) متعهد به سرمایه گذاری در ارکان ملی است.

ب) بخش خصوصی برنامه های فعالیت های فوق برنامه بیشتری را پذیرفته، این نقشی است که بیشتر جنبه شخصی و داوطلبانه دارد، ناظرین فعالیت در داخل مؤسسه آموزش وجود دارند. برنامه ای دقیق اکنون باید به منظور پیشبرد این فعالیت ها در طول سال تحصیلی و تعطیلات براساس اصول طرح شده به وسیله متخصصین در بخش امور دانش آموزی پذیرفته شده است. بخش خصوصی

می‌تواند اداره و عملکرد زمین‌های بازی متصل به مدارس را بررسی و آنان را تبدیل به مراکز فعالیت برای جوانان نماید تا آنان بتوانند با هزینه کمی از آن استفاده کنند.

ج) پروژه «پذیرفتن مدرسه» اجرا خواهد شد؛ یک هیأت یا شخص خرج‌های مدرسه را می‌پذیرد و مخارج مربوط به پروژه‌های توسعه و فراهم نمودن خدمات مشاوره‌ای موردنیاز را به عهده می‌گیرد.

د) نمونه تجربی آموزش باید اجرا شود؛ بخش خصوصی، تحقیقات و مطالعات آموزشی را تأمین مالی می‌کند. این مدل تضمینی برای اتصال تحقیق آموزشی به موضوعات واقعی آموزشی است.

ر) اداره مدرسه‌ها باید به شرکت‌های متخصص با الگویی که به دولت اجازه دهد صاحب سود باشد و آنرا برای هزینه‌ها صرف کند داده شود

راه اندازی کانالهای ماهواره‌ای آموزشی

وزارت آموزش به دنبال دستیابی به پروژه کانال ماهواره‌ای آموزشی است و با یکی از کانل‌های ماهواره‌ای همکاری می‌نماید که شروع به بخش برنامه‌های آموزشی برای گرفتن مطالب آموزش موردنیاز و مفید برای دانش‌آموزان و جامعه به طور کلی نموده‌است.

توسعه خدمات دانش‌آموزی

— پاداشها و کمک هزینه‌ها به دانش‌آموزان: به منظور کمک به دانش‌آموزانی که به حمایت مالی برای تکمیل تحصیل خود نیازمندند.

- تغذیه برای دانش‌آموزان داخلی در مؤسسات آموزش خاص و همچنین دانش‌آموزان مؤسساتی که صبحانه دریافت می‌کنند، فقط از قبیل دانش‌آموزان عضو آموزش تربیت بدنی وابسته به وزارتخانه
- حمل‌ونقل برای دانش‌آموزانی که نیازمند آند که به دلیل آنکه دور از مدرسه زندگی می‌کنند.
- خدمات بهداشتی ابتدایی و بعضی خدمات جانبی پزشکی مانند، عکسبرداری، چشم‌پزشکی، دندان‌پزشکی، کلینیک‌های O.R.L در مانگاه‌های فیزیوتراپی آزمایشگاه‌های پزشکی، درمانگاه‌های پیشگیری برای واکسیناسیون (مایه کوبی) ورودی‌های جدید و همچنین کشف معلولیتها.
- خدمات راهنمایی و مشاوره‌ای ارائه شده به ورودی‌های جدید در اولین هفته هر سال به منظور کمک به آنان برای آشنا شدن به محیط مدرسه و در طول سال تحصیلی برای کسانی که به آن نیاز دارند مانند دانش‌آموزان با مشکلات یادگیری و رفتاری

توسعه پروژه‌های مراقبتی کودکان

- بعضی از پروژه‌ها در زمینه مراقبت‌های کودکی در حال تکمیل می‌باشند که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود :

- ۱- مطالعه پروژه بیانیه عرب برای حقوق کودکان و چهارچوب کلی برنامه راهنما برای دهه اول قرن بیست و یکم (۲۰۱۰-۲۰۲۰) که به وسیله اتحادیه اول عربی تهیه شده است.
- ۲- ایجاد خط‌مشی کلی برای مراقبت از کودک در عربستان سعودی که شامل مرجعی به تمامی گروه‌های مربوط و با شرکت بخش‌های خصوصی خواهد بود.
- ۳- ایجاد راهنمای واحد برای روشن کردن سیستمها و ترتیبات مراقبت از کودکان

۴- تأسیس مرکز ارتباطی درباره نگهداری کودک با مکانیزمی کارآمد برای تعیین اطلاعات و موارد

استفاده از آنان

۵- تعیین معیار برای کودکان نیازمند مراقبت در زمینه‌های بهداشت اجتماعی، فرهنگی و سیاسی

۶- تشویق نویسندگان به نوشتن داستان‌های مفید برای کودکان

۷- بالا بردن آگاهی درباره اهمیت کودکی در خانواده‌ها و سازمان‌های مربوط به نگهداری از

کودکان

۸- گسترش برنامه‌های مهد کودک تحت نظارت ریاست کل آموزش دختران و دیگر مسئولین

وابسته

افزایش برنامه‌های آموزشی در دوران فراغت تحصیلی

در پرتو پیشرفت فنی در تمامی زمینه‌ها و در نتیجه افزایش پیش‌بینی شده اوقات فراغت، مؤسسات

آموزشی

سعودی، سعی در فراهم نمودن مهارت‌های خاص برای اوقات فراغت دانش‌آموزان بر طبق علاقه خود

و ملتشان دارد. این برنامه‌ها شامل فعالیت دانش‌آموزان و مطالب مفید مختلفی است که به مطالب درسی

افزوده می‌شود.

همکاریهای آموزشی

مشارکت بخش غیر دولتی

در برنامه‌های پنجم و ششم توسعه، دولت خدمات آموزشی را برای شهروندان فراهم نمودن و در عین حال بخش خصوصی را تشویق به افزایش مشارکت در خدمات آموزشی در آموزش عمومی فنی، حرفه‌ای از هر نوع و یا آموزش عالی نمود. بخش خصوصی هم با گشودن مدارس خصوصی (۱۱۰۰) برای پسران و دختران که معرف ۶ تا ۷ درصد کل دانش آموزان ثبت نام شده است در این امر شرکت نمود. دولت به اینگونه مدارس با دادن وسایل کمک نمود. این کمکها حدود ۴۳۲ میلیون ریال سعودی در طی برنامه پنجم تخمین زده شد. دولت همچنین ۴۰۰ مدرسه با اعانات مستقیم بخش خصوصی ساخت (۶ میلیون ریال)، دولت این مدارس را به صورت سالیانه به مدت ۱۰ سال اجاره کرد که بعد از آن مالکیت آن با دولت خواهد شد. در اجرای این سیاستها، ششمین برنامه توسعه شرایط زیر برای افزایش شرکت بخش خصوصی را ارائه نمود:

- تداوم سیاست کمک مالی به بخش خصوصی برای ساختمان و تاسیس مدارس و دیگر موسسات آموزشی، ارزش ساختمان و پروژه‌های تاسیساتی در بخش آموزشی برای ششمین برنامه توسعه انتظار می‌رود که از مرز ۲۳ میلیون ریال سعودی بگذرد.
- گشایش مدارس خصوصی دیگر به منظور، داشتن میزان ثبت نام ۱۰٪ از تعداد دانش آموزان در سراسر کشور.

- گشایش تعداد بیشتری از مهدهای کودک خصوصی
- گشایش دانشکده‌های فنی و دانشگاه‌های غیر انتفاعی
- مشارکت در اجرای سیستم آموزشی مشترک دولتی و خصوصی
- گسترش خدمات حمل و نقل برای مدارس
- فراهم نمودن خدمات نگهداری برای افراد دولت که مسئول خدمات آموزشی هستند و همچنین نگهداری مراقبتی از دستگاه‌ها و ابزار فنی

قوانین آموزشی

- سند خط مشی آموزشی
- فرمان سلطنتی شماره M۱۸

مدیریت آموزشی

نهادهای مرکزی

- کمیته عالی خط مشی آموزشی

کمیته عالی خط مشی آموزش عالیترین قدرت ناظر بر تمامی انواع آموزش به جز آموزش دانشگاهی است . این کمیته در سال ۱۳۸۳ هجری تاسیس و نخست وزیر ریاست آنرا به عهده دارد . از جمله مهمترین اعضای کمیته فوق می توان از موارد ذیل نام برد :

۱- وزیر آموزش - نایب رئیس

۲- وزیر آموزش عالی

۳- وزیر خدمات مردمی

۴- وزیر کار و مسائل اجتماعی

۵- وزیر اطلاعات

۶- وزیر حج و زیارت

۷- رئیس کل آموزش دختران

این کمیته در باره تمامی برنامه ها و روشهای آموزشی و تمامی کارهای مربوط به آموزش و دیگر موفقیتها ، تصمیم گیری می کند : تصمیم گیریهای آن موثرند . یکی از اولین و مهمترین دست آوردهای کمیته ، سند خط مشی آموزشی است که به عنوان مرجع اصلی آموزش و برنامه های آن در تمامی نوعها و شاخه های آن به شمار می رود . کمیته از آغاز فعالیت ، تصمیم گیریهای زیادی در باره برنامه های تمامی مقاطع تحصیلی ، مطالب درسی ، سنجش و امتحانات داشته است کمیته عالی آموزش عالی اخیرا ایجاد شده است . کار کمیته عالی خط مشی آموزشی به آموزش غیر دانشگاهی محدود می گردد .

• وزارت آموزش

وزارت آموزش - که قبلا مدیریت کل آموزش بود - در سال ۱۳۷۳ هجری برابر با ۱۹۵۴ میلادی تاسیس شد . این وزارتخانه مفتخر است که پادشاه فهد بن عبدالعزيز را به عنوان اولین وزیر خود داشته است . ایشان وقت و تلاش خود را مصروف ساختن اولین موسسه آموزش کشور نمودند .

• ریاست کل آموزش دختران

در سال ۱۳۸۰ هجری برابر با ۱۹۶۰ میلادی به عنوان سازمان مسئول طرح ریزی روشی که برای آموزش دختران در مدارس دنبال شود ، ایجاد شده است. این موضوع تبلور جوابگویی به اراده جامعه در یافتن سیستم آموزش رسمی برای دختران در عربستان سعودی بود تا برای آنان امکان دست یابی به علوم ، اطلاعات و مهارتها را به منظور اینکه عضو فعالی از جامعه شوند فراهم آورد . این موضوع نقطه عطفی بود که راه را برای رشد سریع و مداوم آموزش دختران هموار ساخت . در حال حاضر، ریاست کل آموزش دختران به نظارت بر کلیه مراحل آموزش دختران به شرح ذیل مبادرت می نماید :

- آموزش پیش دبستانی و مهد کودک
 - آموزش عمومی (ابتدایی - مقدماتی و تکمیلی متوسطه)
 - آموزش معلمین زن کلیه سطوح آموزشی
 - آموزش زنان بزرگسال
 - آموزش حرفه‌ای
 - آموزش علوم قرآنی
- این سازمان همچنین بر عملکرد مراکز آموزش خصوصی دختران نیز نظارت دارد.
- وزارت آموزش عالی

در سال ۱۳۹۵ هجری برابر با ۱۹۷۵ میلادی به منظور نظارت برای اجرای سیاست عربستان سعودی در زمینه آموزش عالی که قبلاً زیر نظر وزارت آموزش بود ، ایجاد شد . دانشگاههای زیر اکنون بوسیله وزارت آموزش عالی کنترل می‌شوند :

دانشگاه شاه سعود تاسیس در سال ۱۳۷۷ هجری برابر با ۱۹۵۷ میلادی

دانشگاه اسلامی تاسیس در ۱۳۸۰ هجری (۱۹۶۰ میلادی)

دانشگاه شاه عبدالعزیز تاسیس در ۱۳۸۷ هجری (۱۹۹۷ میلادی)

دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود تاسیس در ۱۳۹۴ هجری (۱۹۷۴ میلادی)

دانشگاه نفت و فلزات ؛ شاه فهد تاسیس در ۱۳۹۵ هجری (۱۹۷۵ میلادی)

دانشگاه شاه فیصل تاسیس در ۱۳۹۵ هجری (۱۹۷۵ میلادی)

دانشگاه ام القری تاسیس در ۱۴۰۱ هجری (۱۹۸۱ میلادی)

دانشگاه شاه خالد تاسیس در ۱۴۱۹ هجری (۱۹۹۸ میلادی)

• موسسه ملی آموزش فنی و حرفه‌ای

در ۱۴۰۰ هجری (۱۹۸۰ میلادی) تمامی مراکز آموزش حرفه‌ای و موسسات وابسته به وزارت کار و

مسائل اجتماعی و همچنین موسسات فنی وزارت آموزش در یک موسسه ؛ موسسه کل آموزش فنی

حرفه‌ای ؛ به منظور پیشرفت آموزش فنی حرفه‌ای ، اجرای برنامه‌های طرح شده برای تکامل نیروی حرفه‌ای

ملی در چهار چوب سیاستهای طرح شده ؛ هیئت نیروی کار ؛ در تمامی موضوعات مربوط به آموزش فنی

در تمامی زمینه‌ها مانند صنعت ، کشاورزی و تجارت و آموزش حرفه‌ای متمرکز بود.

دستگاههای دولتی دیگری نیز وجود دارند که برای کارمندان خود و فرزندانشان برنامه‌های آموزشی

فراهم می‌کنند از قبیل وزارت دفاع و هوانوردی ، ریاست گارد ملی و وزارت داخله که متعهد به طرح

اجرایی برنامه‌های کلاسها و تصمیم گیریهای برقرار شده در مدارس مربوط به وزارت آموزش ؛ برای مردان

؛ و مدارس مربوط به ریاست کل آموزش دختران درمهد کودک و مراحل ابتدایی ، متوسطه و آموزش بزرگسالان هستند (کلاسها را خود برگزار می کنند ولی مطیع ضوابط وزارت آموزش هستند)

- وزارت دفاع و هوا نوردی

- گارد ملی

این دو سازمان تلاشهای زیادی به منظور شرکت در فعالیتهای آموزشی داشته اند. آنان همکاری در فراهم آوردن خدمات آموزشی برای دانش آموزان در گروههای مربوطه از طریق به کارگیری قابلیت های فراوان برای فراهم نمودن آموزش ، پیشبرد روند آموزشی ، اجرای سیاست های کلی و مطالب درسی یکسان برای مراحل آموزش عمومی قبل از دانشگاه را به عمل می آورند.

- وزارت کار و مسائل اجتماعی

این وزارتخانه دو نوع آموزش اولیه فراهم می کند و بر مراکز رشد اجتماعی که برنامه های سواد آموزی را اجرا می کنند نظارت دارد .

بودجه و هزینه های آموزشی

طبق آمار بدست آمده طی سال ۱۹۹۷، نرخ بودجه آموزشی کشور عربستان بر ۴۱۲۶۴ میلیون ریال

سعودی بالغ می گردد.

بودجه آموزش عالی

بودجه کل آموزش دانشگاهی طی سال ۱۹۸۵، بر دو و نیم میلیارد دلار بالغ گردید که این مقدار ۳/۶٪ بودجه کل عربستان سعودی و ۳۴٪ کل بودجه آموزشی کشور است. از سال ۱۹۸۵ کلیه دانشجویان دانشگاهها از حقوق ماهیانه ۳۰۰ دلاری برخوردار می گردند.

هزینه های آموزش ابتدایی

هزینه های عمومی آموزش ابتدایی به عنوان درصدی از GDP و به عنوان درصدی از کل هزینه های آموزش/هزینه های عمومی در حال حاضر در آموزش ابتدایی به عنوان درصدی از GDP نشان می دهد که هزینه های آموزش در کشور پادشاهی به طور کلی در اولویت اول برای دولت است و حکومت سهم بزرگی از بودجه خود را برای دستیابی به اهداف آموزش و توسعه اختصاص داده است. جمع کل هزینه های کنونی در آموزش سال ۱۹۹۰ حدود ۲۵ میلیون ریال سعودی بود.

سهم آموزش ابتدایی ۱۲/۷ میلیون ریال (۴۹/۸٪) بوده که نشان دهنده ۳/۲٪ از GDP است. هزینه های آموزش ابتدایی برای هر دانش آموز ۳۰٪ از GDP است. رشدی پایدار در سهم آموزش در بودجه کل مشهود است. در ۱۹۹۸ این رقم ۴۵/۶ میلیون ریال معادل ۴۸٪ رشد آموزش ابتدایی است. در سال ۱۹۹۹ اعتباری معادل ۳۰ میلیون ریال سعودی دریافت کرد که افزایشی حدود ۷۹٪ بیش از سهم ۱۹۹۰ را نشان می دهد. هزینه های آموزش ابتدایی در ۱۹۹۹ معرف ۴/۱٪ از GDP با ۲۸٪ افزایش نسبت به ارقام ۱۹۹۰ است.

کل هزینه های آموزشی

سال تحصیلی	به عنوان درصدی از کل	به عنوان درصدی از تولید ناخا لص ملی	به عنوان درصدی از هزینه های جاری دولتی
۱۹۹۰	۹۴/۴	۵/۷	-
۱۹۹۲	۹۵/۵	۶	-
۱۹۹۳	۹۳/۹	۶/۵	-
۱۹۹۴	۹۵	۶	-
۱۹۹۵	۹۵/۵	۵/۳	-
۱۹۹۶	۹۳/۴	-	-

هزینه های جاری آموزشی

سال تحصیلی	به عنوان درصدی از تولید ناخا لص ملی	به عنوان درصدی از کل هزینه های دولتی
۱۹۹۰	۶	۱۷/۸
۱۹۹۲	۶/۳	۱۷
۱۹۹۳	۶/۹	-
۱۹۹۴	۶/۳	۱۸
۱۹۹۵	۵/۵	۱۷/۷
۱۹۹۶	-	۱۷

هزینه های جاری آموزشی بر مبنای سطوح مختلف آموزشی

سال تحصیلی	سطح دوم	سطح سوم
۱۹۹۰	۷۸/۸	۲۱/۲
۱۹۹۲	۸۰/۳	۱۹/۷
۱۹۹۵	۸۲/۲	۱۷/۸
۱۹۹۶	۸۲/۲	۱۷/۸

بودجه آموزشی

ترکیب پیشخوانه مالی آموزش

پشتوانه مالی آموزش یکی از اولویتهای اصلی مورد نظر دولت در عربستان سعودی هماهنگ با پیشرفت اساسی که سیستم آموزش در کمیت و کیفیت در طی برنامه‌های توسعه ملی چند دروه شاهد آن بوده است ، اصل ۲۳۳ از سند سیاست آموزشی در عربستان سعودی اظهار می‌دارد که آموزش برای تمامی انواع و مقاطع رایگان است و دولت نباید هیچ شهریه‌ای را به خاطر آن تحمیل کنند . این انعکاس توجه و موقعیتی است که آموزش در روند پیشرفت در تمامی زمینه‌های کشور داشته است . جدولی که بعدا خواهد آمد بازگو کننده حجم پرداختهای دولت برای آموزش در سالهای ۲۰-۱۴۱۰ هجری است.

پرداختهای دولتی حوزه آموزش

شاخصهای آموزشی رشد زیادی را بوسیله تمامی استانداردها، بوسیله فراهم نمودن موقعیتهای آموزش رایگان برای تمامی شهروندان و حتی به وسیله پرداختن بعضی پاداشها برای تخصصها به عنوان تشویق به وسیله دولت داشته است . مانند : موسسه آموزشهای فنی و حرفه‌ای ، موسسات علمی وابسته به دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود ، دانش آموزان معلول یا دانش آموزان با نیازهای خاص ، دانشجویان دانشگاهها . تعداد دانش آموزان ثبت نام شده در آموزش عمومی به رقم چهار و نیم میلیون در ۲۰-۱۴۱۹ هجری (۲۰۰۰-۱۹۹۹ میلادی) رسیده است. به منظور روبرو شدن با این تعداد و کسانی که در آینده واجب است که به دنبال منابع اضافی برای بهبود پیشخوانه مالی آموزش باشیم و با تحمل بار مالی دولت

را در بودجه کمک کنیم . این در واقع پیش نیازی برای بهبود پرداختها در آموزش است. آگاهی از اهمیت سرمایه گذاری در بخشهای آموزشی و پرورش منابع انسانی وجود دارد . این موضوع در جدول پایین نشان داده شده است.

سال مالی	بودجه عمومی	بودجه بخش آموزش	درصد آموزش از کل
۱۴۱۰/۱۱ (۱۹۹۰-۹۱)	۱۳۵۹۰.۸	۲۵۴۶۰	۱۸/۷٪
۱۴۱۱/۱۲ (۱۹۹۱-۹۲)	۱۳۵۸۲۷	۲۵۴۷۵	۱۴/۸٪
۱۴۱۲/۱۳ (۱۹۹۲-۹۳)	۱۷۴۰۰	۳۰۸۰۰	۱۷/۷٪
۱۴۱۳/۱۴ (۱۹۹۳-۹۴)	۱۹۶۹۵۰	۳۱۵۹۰	۱۶/۰٪
۱۴۱۴/۱۵ (۱۹۹۴-۹۵)	۱۶۰۰۰۰	۲۸۸۱۷	۱۸/۰٪
۱۴۱۵/۱۶ (۱۹۹۵-۹۶)	۱۵۰۰۰۰	۲۶۵۴۱	۱۷/۸٪
۱۴۱۶/۱۷ (۱۹۹۶-۹۷)	۱۶۰۰۰۰	۲۷۲۰۵	۱۷/۰٪
۱۴۱۷/۱۸ (۱۹۹۷-۹۸)	۱۸۱۰۰۰	۴۱۲۶	۲۲/۰٪
۱۴۱۸/۱۹ (۱۹۹۸-۹۹)	۱۹۶۰۰۰	۴۵۵۹۵	۲۳/۰٪
جمع کل	۴۸۹۶۸۵	۲۸۲۷۴۷	۱۹٪

جدول قبلی بیانگر میزان کل پرداختهای دولت مختص آموزش در طی این سالهاست که حدود

۲۸۷۷۴۷ میلیون ریال است سهم بخش آموزش از بودجه دولت در این سال ۱۴۱۸/۱۹ هجری ۲۳/۳٪

است که به وضوح منعکس کننده اهمیت این بخش برای دولت عربستان سعودی است .

پرداختهای غیر دولتی حوزه آموزش

بخش خصوصی نقش روشن و عادی در روند آموزش دارد. این نقشی است که هماهنگ با مشخصات

آموزش است و این تفاوتی است که اینکار با فعالیتهای دیگری که فقط برای سود خالص انجام می شود

دارد . این تشکری احتمالی از نقش نظارتی موسسات دولت که مسئول آموزشی هستند می تواند باشد